

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı

**UZMANLARIN GÖZÜNDEN TÜRKİYE'DE KORUYUCU AİLE
PROGRAMI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

Zühal ŞAHİN KAYA

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

UZMANLARIN GÖZÜNDEN TÜRKİYE'DE KORUYUCU AİLE PROGRAMI ÜZERİNE
BİR DEĞERLENDİRME

Zühal ŞAHİN KAYA

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Zühal ŞAHİN KAYA tarafından hazırlanan "Uzmanların Gözünden Türkiye'de Koruyucu Aile Programı Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı bu çalışma, 11 Ocak 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

[Prof. Dr. Kasım KARATAŞ] (Başkan, Danışman)

[Dr. Öğr. Üyesi Hüsamettin ÇETİN]

[Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan AYKARA]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

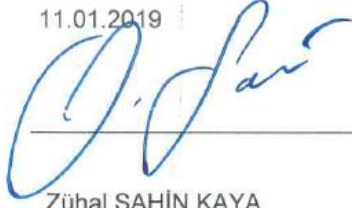
[Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM]

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun...süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

11.01.2019

Zühal ŞAHİN KAYA

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- **Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etseniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

- **Tezimin/Raporumun tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

- **Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**

- **Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

11 Ocak 2019

Zühal ŞAHİN KAYA

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr, Kasım KARATAŞ danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Zühal ŞAHİN KAYA

TEŞEKKÜR

Ülkemin güzel çocuklarına,

Üniversite hayatımın başladığı yıldan bu güne her zaman yanımda olduğunu hissettiğim, sorduğum her soru sonrasında cevapları ile aydınlandığım, yüksek lisans tezim süresince de desteğini her zaman hissettiğim, örnek aldığım ve alacağım değerli hocam Prof. Dr. Kasım KARATAŞ'a,

Değerli vakitlerini ayırıp yüksek lisans tezimi okuyan ve görüşleri ile cesaretlendiren, önemli öneri ve yönlendirmelerde bulunan Dr. Öğretim Üyesi Aslıhan AYKARA ve Dr. Öğretim Üyesi Hüsamettin ÇETİN'e ,

Süreçte desteğiyle yanımda hissettiğim dostum, meslektaşım Zülal EROĞLU'na, her aradığımda bıkmadan usanmadan beni dinleyen ve görüşleri ile yoluma ışık tutan Mehmet BAŞÇILAR'a, koruyucu aile hizmeti ile tanışmamda en büyük vesile olan Uzman Psikolog Müyesser FAZLIOĞLU'na,

Tezimi hazırlama sürecinde desteğini esirgemeyen Arş. Gör. Görkem KELEBEK'e, Mehmet Emre MUTLUOĞLU'na, İstanbul Koruyucu Aile Şube Müdürü Ahmet Emin BAYSAL'a, Ankara Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Koruyucu Aile Biriminde görev yapan uzman arkadaşlarıma ve tezime katkı sağlayan koruyucu aile alanında çalışan tüm uzmanlar şahsında tüm uzmanlara,

Son olarak ondan çaldığım zamana rağmen her daim bana destek olan, bilgisi ve sevgisi ile beslediğim eşim Cihat KAYA'ya ve değerli aileme teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

ŞAHİN KAYA, Zühal. *Uzmanların Gözünden Türkiye’de Koruyucu Aile Programı Üzerine Bir Değerlendirme*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Bu araştırmanın amacı uygulamada ve politika geliştirmede uzmanların gözünden Türkiye’de koruyucu aile programının değerlendirmesini yapmaktır. Bu çalışma ile Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı 81 İl Müdürlüğünde koruyucu aile programının yürütülmesinde görev alan uzmanların koruyucu aile bakım modeline ilişkin değerlendirmeleri üzerinde durulmuştur. Bu değerlendirmelerle koruyucu aile programının nasıl geliştirilebileceği konusundaki arayışlara da ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın evrenini, Türkiye’de AÇSHB’ye bağlı 81 İl Müdürlüğünde koruyucu aile hizmetini aktif olarak uygulayan 256 uzman oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan soru kâğıdı kullanılmıştır. Gerekli izinlerin alınması sonucunda oluşturulan soru kâğıdı çevrim içi forma dönüştürülmüş ve Bakanlığın 81 İl Müdürlüğüne e-posta yolu ulaştırılmıştır. Çalışma sonucunda 134 anket uzmanlar tarafından yanıtlanmış, bunların da 130’u değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma kapsamında uzmanlardan toplanan veriler, bir yönerge çerçevesinde “SPSS Versiyon 23 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) Paket Programı” aracılığı ile çözümlenmiştir.

Araştırma bulguları “Uzmanların Sosyo-Demografik Bilgileri”, “Tanıtıcı Mesleki Bilgileri” ve “Koruyucu Aile Programının Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri” olmak üzere üç ana başlık altında ele alınmıştır. Elde edilen araştırma bulguları ile koruyucu aile programı kapsamlı olarak ele alınmıştır. Araştırmaya katılan uzmanların koruyucu aile programına ilişkin görüşleri ile çalışmanın yaygınlaşıp gelişebilmesi önündeki engellerin neler olduğu ve konuya ilişkin öneriler somut olarak ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Koruyucu aile, koruyucu aile programı, koruyucu ile yanında bakılan çocuk, sosyal hizmet uzmanı

ABSTRACT

ŞAHİN KAYA, Zühal. *An Evaluation of Foster Family Program in Turkey from Specialists Perspective*, Master Thesis, Ankara, 2019.

The purpose of this study is to evaluate foster care system to practice and make policy in Turkey from the perspective of specialists. The study dwells on the evaluation of specialists who participate in the coordination of foster care system in 81 provincial directorates of Ministry of Family and Social Policies. The evaluation offers an insight into the seek of improvement of the system.

The survey methodology is used in the system. The population of the research is constituted by 256 specialists who practice foster care system actively in 81 provincial directorates of Ministry of Family and Social Policies in Turkey. Questionnaire is used as a data collection tool which is prepared by the researcher. After getting necessary permissions, questionnaire is transformed into an online form and sent to 81 provincial directorates of the Ministry by e-mail. At the end of the study, 134 specialists take part in the survey and 130 of them are evaluated. Data gathered, is analyzed by SPSS Version 23 (Statistic Program for Social Sciences).

Research findings are investigated under three main titles, which are; “Socio-demographic information of specialists”, “Introductory craft knowledge” and “Remarks on the practice of foster care system”. With the help of the research findings, foster care system is extensively evaluated. The obstacles that prevent the improvement and the proliferation of the system and related suggestions are revealed.

Key Words: Foster parents, foster care system, children with foster-parents, social worker

KISALTMALAR

ASPB: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

AÇSHB: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

BMÇHS: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

ÇODEM: Çocuk Destek Merkezleri

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunu

KAY: Koruyucu Aile Yönetmeliği

RG: Resmi Gazete

SED: Sosyal Ekonomik Destek

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

TMK: Türk Medeni Kanunu

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	İ
BİLDİRİM	İV
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	V
ETİK BEYAN	V
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	Vİİ
KISALTMALAR	Vİİİ
İÇİNDEKİLER	İX
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	Xİİİ
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1.....	2
1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	2
1.1. KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUK KAVRAMI.....	2
1.2. ALTERNATİF BAKIM YÖNTEMLERİ.....	5
1.2.1 Kurum Bakımı	5
1.2.2 Biyolojik Aile Yanında Destek Modelleri	8
1.2.3 Sosyal Ekonomik Destek	10
1.2.4 Evlat Edinme	11
1.3. KORUYUCU AİLE MODELİ.....	14
1.3.1 Koruyucu Aile Mevzuatı	19
1.3.2 Koruyucu Aile Modelleri	21
1.3.3 Koruyucu Aile Başvuru Süreci.....	22
1.3.4 Koruyucu Aile Eğitimleri	27

1.3.5.	Koruyucu Aile Uyum ve Yerleştirme Süreci.....	29
1.3.6.	Koruyucu Aile ve Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilen Çocuğun Psiko-Sosyal ve Ekonomik Açından Desteklenmesi ve İzlenmesi Süreci	31
1.3.7.	Koruyucu Aile Hizmetinin Sonlandırılması	33
1.3.8.	Koruyucu Aile Programının Uygulanmasında Uzmanın Rolü	35
1.3.9.	Türkiye’de Koruyucu Aile Uygulamaları ve Tarihi Gelişimi.....	38
1.3.10.	Koruyucu Aile Modeline Yer Veren Diğer Ülkeler	43
1.4.	KORUYUCU AİLE PROGRAMININ UYGULANMASI VE GELİŞMESİNDE	
	KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	46
1.4.1.	Koruyucu Aile Mevzuatından Kaynaklı Güçlükler	46
1.4.2.	Koruyucu Ailelerden Kaynaklı Güçlükler.....	46
1.4.3.	Biyolojik Ailelerden Kaynaklı Güçlükler.....	47
1.4.4.	Hizmeti Yürüten Uzmanlardan Kaynaklı Güçlükler	48
1.4.5.	AÇSHB ve Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarından Kaynaklı Güçlükler	49
1.4.6.	Medyanın Tutumundan Kaynaklı Güçlükler	50
1.4.7.	Toplumsal Tutum ve Yargılardan Kaynaklı Güçlükler	50
1.5.	ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	52
1.6.	ARAŞTIRMANIN AMACI.....	55
1.7.	ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	56
1.8.	ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI.....	57
1.9.	ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	58
1.10.	ARAŞTIRMANIN TANIMLARI	58
	BÖLÜM 2.....	59
2.	YÖNTEM.....	59
2.1.	ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	59
2.2.	ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖREKLEMİ	59
2.3.	VERİ TOPLANMASI.....	59
2.4.	VERİLERİN ÇÖZÜMÜ	61
2.5.	SÜRE VE OLANAKLAR	62

BÖLÜM 3.....	63
3. BULGULAR VE YORUM.....	63
3.1. UZMANLARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	63
3.1.1. Uzmanların Cinsiyet, Yaş ve Medeni Duruma İlişkin Bilgiler	63
3.1.2. Uzmanların Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora Eğitim Durumlarına İlişkin Bilgiler	65
3.2. UZMANLARIN MESLEKİ TANITICI BİLGİ VE DENEYİM ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	66
3.2.1. Uzmanların Kadro Unvanları ile Statü Durumlarına İlişkin Bilgiler.....	67
3.2.2. Uzmanların Koruyucu Aile 1. ve 2. Kademe Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Bilgiler	68
3.2.3. Uzmanların Koruyucu Aile Hizmetinde Aldıkları Eğitimlerin Yarar Sağlama Durumuna İlişkin Görüşleri	70
3.2.4. Uzmanların Koruyucu Aile Hizmetinde Çalışma Süreleri	71
3.2.5. Uzmanların Yıllık Ortalama Çalıştıkları Dosya Sayıları	72
3.2.6. Uzmanların Koruyucu Aile Hizmeti Dışında Doğrudan Çalıştıkları Alan/lar Bulunması Durumuna İlişkin Bilgiler	73
3.3. UZMANLARIN KORUYUCU AİLE HİZMETİNİ UYGULAMA SÜRECİNE İLİŞKİN BULGULAR	75
3.3.1. Uzmanların Koruyucu Aile Mevzuatına İlişkin Görüşleri	76
3.3.2. Uzmanların Koruyucu Aile Seçim Ölçütlerine İlişkin Görüşleri	82
3.3.3. Uzmanların, Koruyucu Ailelerin ve Meslek Elemanlarının Eğitimine İlişkin Görüşleri	91
3.3.4. Uzmanların, Koruyucu Ailelerin Yanına Çocuk Yerleştirme ve Uyum Sürecine İlişkin Görüşleri.....	99
3.3.5. Uzmanların, Koruyucu Ailelerin ve Yanlarına Yerleştirilen Çocukların Desteklenmesi Sürecine İlişkin Görüşleri	101
3.3.6. Uzmanların İzleme ve Denetleme Süreçlerine İlişkin Görüşleri	108
3.3.7. Uzmanların İzin Sürecine İlişkin Görüşleri.....	116
3.3.8. Uzmanların Sözleşmenin Sonlandırılma Sürecine İlişkin Görüşleri	119
3.3.9. Uzmanların Yurt Dışı Uygulamalarına İlişkin Görüşleri	119
BÖLÜM 4.....	121
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	121
4.1. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI	121
4.1.1. Uzmanların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	121
4.1.2. Uzmanların Mesleki Tanıtıcı Bilgi ve Deneyim Özelliklerine İlişkin Özellikleri	121
4.1.3. Uzmanların Koruyucu Aile Hizmetini Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri	122
4.1. ÖNERİLER.....	129
KAYNAKLAR.....	133

EKLER	139
EK-1 Soru Kâğıdı	139
EK-2 İzin Yazısı.....	148
EK-3 Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul İzni.....	149
EK-4 Orijinallik Raporu	150

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: Koruyucu Aile ve Çocuk Verileri.....	16
Çizelge 2: 2018 Yılına Ait Koruyucu Aile Bakım Ücretleri.....	33
Çizelge 3: Cinsiyet ve Yaş Durumu	64
Çizelge 4: Medeni Durum.....	65
Çizelge 5: Lisans Eğitim Durumu.....	66
Çizelge 6: Yüksek Lisans Eğitim Durumu.....	67
Çizelge 7: Doktora Eğitim Durumu.....	67
Çizelge 8: Kadro Unvanları.....	68
Çizelge 9: Uzmanların.....	69
Çizelge 10: Statü Durumu.....	69
Çizelge 11: Koruyucu Aile 1. Kademe Eğitimi Alma Durumu.....	70
Çizelge 12: Koruyucu Aile 2. Kademe Eğitimi Alma Durumu.....	70
Çizelge 13: Koruyucu Aile Alanında Alınan Eğitimlerin Yarar Sağlama Durumu.....	71
Çizelge 14: Koruyucu Aile 1. Kademe Eğitimi Alma Durumu İle Eğitimlerin Yarar Sağlama Durumu Arasındaki İlişki.....	72
Çizelge 15: Çalışma Süreleri.....	72
Çizelge 16: Dosya Sayıları.....	73
Çizelge 17: Doğrudan Sorumlu Olunan Başka Alan/lar.....	74
Çizelge 18:Uzmanların Koruyucu Aile Hizmeti Dışında Doğrudan Sorumlu Oldukları Başka Alan/lar Bulunma Durumu İle Koruyucu Aile Hizmetinin Yaygınlaşp Gelişmesinde Yönetimden Kaynaklı Güçlükler Bulunma Durumu Arasındaki ilişki.....	75
Çizelge 19: Doğrudan Sorumlu Olunan Başka Alan/lar Bulunması Durumunda Çalışma Durumu.....	75
Çizelge 20: Koruyucu Aile Mevzuatı.....	77
Çizelge 21: Koruyucu Aile Seçim Ölçütleri.....	83
Çizelge 22: Koruyucu Ailelerden Talep Edilen Belgelerin Tamamlanmasından Kaynaklı Güçlük Yaşanma Durumu İle Talep Edilen Belgelerin Sağlanması Konusunda Kolaylaştırıcı Çalışma Yapılması Halinde Koruyucu Aile Hizmetinin Yaygınlaşp Gelişeceği Görüşü Arasındaki İlişki.....	91
Çizelge 23: Koruyucu Ailelerin ve Meslek Elemanlarının Eğitimi.....	92
Çizelge 24: Koruyucu Aile 1.Kademe Eğitimi Alma Durumu İle Koruyucu Ailelere Destekleyici Eğitim Verilmesi Gerektiği Görüşü Arasındaki İlişki.....	98

Çizelge 25: Koruyucu Aile 1.Kademe Eğitimi Alma Durumu İle Hizmetin Yaygınlaşp Gelişmesinde Uzmanların Bilgi ve Eğitim Düzeylerinden Kaynaklı Güçlük Yaşanma Durumu Arasındaki İlişki.....	98
Çizelge 26: Çocuk Yerleştirme ve Uyum Süreci.....	100
Çizelge 27: Koruyucu Ailelerin ve Çocukların Desteklenmesi.....	102
Çizelge 28: İzleme ve Denetleme Süreci.....	109
Çizelge 29: Koruyucu Aile Hizmeti Dışında Doğrudan Sorumlu Olunan Başka Alan/lar Bulunma Durumu İle Koruyucu Aile Biriminde Görevli Uzmanlara İzlemelerini Yönetmeliğe Uygun Bir Şekilde Yapabilmeleri İçin Yeterli Zaman Sağlanma Durumu Arasındaki İlişki.....	112
Çizelge 30: İzin Süreci.....	117
Çizelge 31: Sonlandırma Süreci.....	119
Çizelge 32: Yurt Dışı Uygulamaları.....	120

GİRİŞ

Çocuğa verilen değer tarihsel süreç içerisinde değişikler göstermektedir. Ülkemizde de çocuğa verilen önem gün geçtikçe artmakta, çocuğa yönelik sunulan hizmetler değişim ve dönüşüm sürecinden payını almaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde doğumdan 18 yaşına kadar geçen dönemde her çocuğun özel ilgi ve bakıma ihtiyaç duyduğu ilan edilmiştir. Her ne kadar çocuğa dair bu ilgi ve bakımın zorunluluğuna inanılmış olsa da çocukların çeşitli nedenlerle bu ilgi, bakım ve korumadan yoksun kaldığı bilinmektedir. Çocuğun kişiliğinin her açıdan sağlıklı gelişebilmesi için bu bakımın Türk toplumunda aile yanında sağlanması gerektiği, birincil sorumluluğun aileye verildiği herkes tarafından bilinmektedir. Bu görevin aile tarafından gerçekleştirilemediği durumlarda ise sosyal devlet algısı içerisinde hem ailenin bu süreçte desteklenmesi hem de bu desteğin aile tarafından sunulmadığı durumlarda ikincil sorumluluğun devlete bırakıldığı yasa ve ilgili düzenlemelerde belirtilmiş ve garanti altına alınmıştır.

Bu desteğin çocuğa sunulduğunda farklı uygulamalar göze çarpmaktadır. 20 Kasım 1959 tarihinde kabul edilen ve ülkemiz tarafından da imzalanan BMÇHS'ye taraf olunmuştur. Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ülkeler bu alandaki çalışmalarını, mevcut ve gelecek politikalarını bu çatı altında planlamaktadırlar.

Türkiye'de çocukları her türlü ihmal ve istismardan korumak, çocuk refahı alanında koruyucu-önleyici hizmet politikaları, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım programları geliştirmek ve yürütmekle görevli birim 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı 1 Numaralı Kararnamesi ile mevcut ismi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı iken Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değiştirilen bakanlıktır.

Bu çalışmada ilgili bakanlık bünyesinde sunulan programlardan koruyucu aile programı ele alınmıştır. Bu modelin bütüncül bir bakış açısı ile tüm yönlerine değinilmeye çalışılırken özellikle hizmetin uygulayıcısı ve yürütücüsü konumunda olan uzmanların koruyucu aile programına yönelik değerlendirmelerine yer verilmiştir.

BÖLÜM 1

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde korunma ihtiyacı olan çocuk kavramı, korunma ihtiyacı bulunan çocuklara uygulanan hizmet modelleri ve bu modellerden özellikle araştırmanın konusunu oluşturan koruyucu aile programı bütüncül bir değerlendirme ile anlatılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda AÇSHB'nin korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik sunduğu hizmetler ve bu hizmetler içerisinde koruyucu aile programı, bu programın mevzuat ve uygulama boyutundaki yeri ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Araştırmanın konusu olan uzmanların Türkiye'de koruyucu aile modeli programına yönelik değerlendirmelerini açıklamakta destekleyici bilgiler sunan sosyal hizmet ve koruyucu aile programında, uzmanın rolü ve işlevine ayrı bir başlık altında yer verilmiş ve uzmanların bu süreçteki konumları açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUK KAVRAMI

Her toplumun çocukların yetişmeleri ve gelişmeleri için uygun koşulları sağlaması gerekmektedir. Bu durumun çocuklar için zorunlu olarak görülmesine rağmen gerçekleştirilemediği durumlar da bulunmaktadır. Çocukların yeterli bir hayat seviyesine ulaşamadığı durumlar farklı sebeplerle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenler genel olarak kişisel, ailevi, sosyal ve ekonomik nedenler olarak ana başlıklar altında toplanmaktadır. Bunların dışında da çocuğun özel olarak korunmasını gerektiren nedenler bulunmaktadır. Çocukluğun insan yaşamında bir dönem olarak kabul edilmesi, özel olarak bakılıp korunması gerektiği düşüncesini de gündeme getirmiştir. Bu bağlamda çocuk hakları özellikle 20. yüzyılda üzerinde çokça durulan bir kavram olmuştur.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de ifade edildiği şekliyle her çocuğun gerekli bakım ve ilgiyi göremediği durumlarda sağlanması gereken ve temel hakkı olan bu bakımın sağlanması zorunluluktur. Sözleşme bu bakımın devlet tarafından sağlanması gerektiğinin altını çizmektedir.

Korunma ihtiyacı bulunan ve özel olarak korunması gereken çocukların kaderlerine terk edilmesi söz konusu değildir. Bu süreçte toplumun bu kesimini tek başına bırakarak süreçle başa çıkmalarını beklemek doğru bir yöntem olmayacaktır. Bu bağlamda devletin,

sosyal devlet olma ilkesinden yola çıkarak sürece öncelikli bir şekilde dâhil olması ve müdahale etmesi gerekmektedir.

Bu noktadan yola çıkıldığında ülkemizdeki korunmaya muhtaç çocuklar için uygun bakım modeli ve gereksinim duyulan diğer ihtiyaçlar için devletin sorumluluğu olduğu görülmektedir. Özellikle Türk aile yapısında meydana gelen değişimler, aile kurumu içerisinde yaşanan sorunlar, devletin çocuklar üzerindeki sorumluluğu arttırmış bulunmaktadır. Ailelerin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmemesi ve bu süreçten çocukların olumsuz etkilenmesi korunmaya muhtaç çocuk olgusunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır (B.Gökkaya, 2014, s. 251).

Toplumun da bu süreçte sorumluluğu olduğu tartışmasız bir gerçektir. “Toplumun çekirdeğini oluşturan aile, yerine getirdiği işlevleri ile alternatifi olmayan ve yerine bir başka kurumun ikame edilmesi oldukça zor bir kurumdur” (Ünal, 2015, s. 875). Bu sorumluluğun toplum açısından farklı şekillerde yerine getirildiği bilinmektedir. Mevcut yapı ve toplumsal değişimlerde bu süreçte çocuklara yönelik toplumun görevini belirleyebilmektedir.

“Çocukların korunması açısından gönüllü kamu hizmetleri isteğe bağlı olarak özel ve tüzel kişilerce yani Sivil Toplum Kuruluşları tarafından, zorunlu kamu hizmetleri ise “sosyal hizmet” olarak devletin denetim ve gözetiminde çeşitli kurum ve kuruluşlarınca yerine getirilir” (Yazıcı, 2012, s. 500).

Ülkemizde çocuk, genç, yaşlı, engelli gibi alanlarda yürütülen hizmetler 8 Haziran 2011 tarihinde 27958 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan KHK ile kurulan ASPB şuan ki adıyla AÇSHB tarafından sunulmaktadır. Ülkemizin önemli sorunları arasında yer alan “korunmaya muhtaç çocuk” sorunu da gün geçtikçe önemini arttırmaktadır. AÇSHB, uzun yıllar çalışmalarını korunmaya muhtaç çocuk alanında devam ettiren Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü’nün dönüştürülmesiyle bugünkü halini almıştır.

Ülkemizde korunma ihtiyacı olan çocuklara ilişkin hizmetler SHÇEK Kanunu’na(2828 Sayılı Kanun) göre ve Çocuk Koruma Kanunu’na(5395 Sayılı Kanun) göre yürütülmektedir. Kanunlara bakıldığında buradaki temel amacın çocuğun biyolojik ailesinin yanında bakımının sağlanmasının hedeflendiği, bu durumun mümkün olmadığı

durumlarda ise alternatif sosyal hizmet modellerinin devreye sokulduğu görülmektedir. Çocuk için oluşturulan tüm ulusal ve uluslararası düzenlemelerde “çocuğun yüksek yararı” ilkesinin gözetildiği bilinmektedir.

5395 sayılı kanun korunma ihtiyacı olan çocuğu “bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk” olarak tanımlamaktadır.

Çocuğun her hangi bir ayrıma tabi tutulmadan bütün olarak korunması gerekmektedir. Ancak, bazı unsurların eksik olmasından kaynaklı olarak bazı grupların özel bir ilgiye ihtiyaçları ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle bu gruplarda yer alan çocuklar korunma ihtiyacı olan çocuk olarak kanun metinlerinde tanımlanmıştır (Şenocak, 2006, s. 178).

“Korunmaya muhtaç çocuklar sorunu çerçevesinde günümüz koşulları ve toplumsal yapıya bakıldığında çocukların korunmaya muhtaç duruma düşmesinde birçok neden ve risk yer almaktadır” (Özbesler, 2014, s. 122).Ailenin yapısında meydana gelen bozulmalar, anne veya babada oluşan yetersizlikler, aile üyelerinden her hangi birinin ya da bir çocuğunun ölümü, ihmal ve istismar gibi yaşanan olumsuz deneyimler gibi pek çok nedenle çocuklar korunmasız duruma düşmektedir (Üstüner, Erol, & Şimşek, 2005; Şimşek, Erol, Öztop, & Özer Özcan, 2008).Ülkemizde halen burada belirtilen nedenlerin yanı sıra farklı sebeplerle de çocukların korunma ihtiyacının doğduğu bilinmektedir. Dünyada da çocukların birçok farklı sebeple aile bakımından yoksun kalıp devlet korumasına girdikleri ifade edilmektedir (Lockwood, Friedman, & Christian, 2015).

Korunma ihtiyacı olan çocuklara verilen hizmetlerin dünyada farklı aşamalardan geçtiği bu grupta yer alan çocuklara verilen hizmetlerin üç farklı aşama altında toplandığı bilinmektedir. Öncelikli olarak bu grupta yer alan çocuklara büyük gruplar halinde bakım sunulduğu, ikinci aşamada ise bu tür bakımın çocuklar üzerinde olumsuz etki yarattığının anlaşılması ile birlikte daha küçük grup bakımlarına geçildiği görülmüştür. Son süreçte ise hem dünya da hem de mevcut durumda ülkemizde üzerinde durulduğu gibi çocuk için en yüksek yararı içeren bakımın aile yanında bakım olduğu ve bu durumun sağlanmadığı hallerde ise alternatif aile yanında bakım modellerinin devreye sokulduğu bakım modelleri gelişmiştir (Gökçearslan Çifçi, 2009, s. 54).

Bu aşamalardan yola çıkarak ülkemizde korunma ihtiyacı olan çocuklara sunulan hizmetleri AÇSHB bünyesinde sunulan hizmetler kapsamında değerlendirmenin yapılacak çalışmaya zemin oluşturacağı düşüncesi ile yer verilmiştir.

1.2. ALTERNATİF BAKIM YÖNTEMLERİ

Çocukla ilgili yapılacak tüm düzenlemeler çocuğun tüm gelişim süreçlerini kapsayan ve ihtiyaçlarını gözeten bir bütünlük ile değerlendirmeyi gerektirmektedir. Çocuğun aile içerisinde bakımının sağlanması, öncelikli olarak var olan sağlıklı aile yapısının da korunması anlamına gelmektedir. Zorunlu durumlarda ise yine var olan alternatif bakım yöntemleri devreye sokulmalıdır. “Oysa politikasıyla, uygulamasıyla bizdeki çocuk koruma sisteminin bir bütünlük oluşturmaktan uzak kaldığı ve aile temelli seçeneklerin geliştirilmesinde de gerekli duyarlılığın gösterilmediği ortadadır” (Karataş, 2007, s. 14).

1.2.1 Kurum Bakımı

Ana-babanın çocuğa gerekli ve yeterli bakımı sunamadığı durumlarda devlet bazı kuruluşları aracılığı ile çocuğun bu durumdan olumsuz etkilenmesinin önüne geçmek amacıyla gerekli tedbirleri alacak ve bazı kuruluşlar aracılığı ile korunması ve bakımını üstlenecektir. “Çocuk refahı (child welfare) olarak adlandırılan bu alanda en eski hizmet türlerinden biri olmakla birlikte halen varlığını sürdüren bakım modeli kurum bakımındır” (Uluç, 1997).

“Kurum bakımı ülkemizde halen varlığını sürdüren en eski bakım yöntemlerinden biridir. Korunmaya muhtaç çocukların bakım ve korunması ülkemizde en yaygın olarak kurumlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir” (Arnaz, 1983).

Yapılan tüm çalışmalarda kurum bakımının korunma ihtiyacı olan çocuk üzerindeki olumsuz etkileri ortaya konmuş olmasına rağmen çocuğun ailesi yanında bakım ve korunması sağlanmadığında halen uygulamada yer verilen bir seçenektir.

Korunmaya muhtaç çocukların kurum ortamlarında bakılmasının çocuk açısından olumsuz sonuçları olduğu yapılan çalışmalarla da desteklenmesine rağmen bu bakım modelinin ülkemizde devam ettiği bilinmektedir (Şimşek, Erol, Öztop, & Özer Özcan, 2008; Şahin Saral, 1990; Özbesler, 2014; Arnaz, 1983; Karatay, 2017). AÇSHB hizmet politikasının da çocuğun aile yanında desteklenmesi, çocuk yuvalarının kapatılarak çocukların alternatif hizmet modellerinden faydalandırılması yönünde olsa da henüz

bakanlık bu yönde dönüşümü tam anlamıyla sağlayamamıştır. Bu dönüşümün alt yapısının hazırlanmasında, ülke genelinde sosyal hizmetler anlamında kapsamlı bir değişikliğe gidilmesi gereklidir. Yapılacak bu dönüşümde kapsamlı sosyal politikalara ihtiyaç duyulacağı çok açıktır.

Kurum bakımı dışındaki birçok alternatif sosyal hizmet modeli, gerek hizmete dâhil edilecek aileler, gerekse de çocuğun biyolojik ailesi tarafından uygun bulunmamakta ve olumsuz düşüncelerle karşılanmaktadır. Bu dönüşümün var olan kültürel yapı ve aile kurumu ile de ilişkisi göz önüne alındığında zamana ihtiyaç duyulduğu ortadır.

Sistemsel eksiklerin yanı sıra çocuğun mevcut durumu nedeniyle de bazı durumlarda çocuğun biyolojik ailesine dönmesi mümkün olamamakta hatta bazı durumlarda sakıncalı bulunmaktadır. Bu tür korumaya muhtaç çocuklar için alternatif sosyal hizmet modelleri geliştirilemediğinde kurum bakımı çözüm olarak kullanılmaktadır. Örnek vermek gerekirse ailesi tarafından can güvenliği riski bulunan, aile içi cinsel istismara uğrayan çocuklar aile yanında bakım modelleri yerine kurum bakımı ile gerekli desteği almaktadırlar. Gerekli rehberliği alan ve mevcut durumu ile aile yanına dönmeye ya da yine benzer şekilde alternatif aile yanında bakıma uygun hale getirilen çocuklar bu hizmetlerden en kısa sürede yararlandırılmalıdırlar.

Kurum bakımı hizmetleri 5395 sayılı ÇKK ve 2828 SHÇEK kanuna göre AÇSHB ve bağlı kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Mevcut sistemde kurum bakımı hizmetleri; çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk evleri, sevgi evleri ve 5395 sayılı yasa kapsamında açılan cinsel istismar mağduru, kız ve erkek çocuklarının kaldığı Çocuk Destek Merkezleri(ÇODEM) tarafından verilmektedir.2017 yılı Aralık ayı verilerine göre, hali hazırda hizmet sunan 1195 Çocuk Evi, 108 Çocuk Evleri Sitesi ve 65 Çocuk Destek Merkezi bulunmaktadır(<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/istatistikler/2017-yil-sonu-verileri.pdf>,15. 11. 2018).

2828 sayılı SHÇEK kanuna göre, korunma ihtiyacı olan çocukların reşit oluncaya kadar yetkili ve görevli mahkemece 5395 sayılı ÇKK' ya göre gerekli tedbir kararı alınır. Bu süreçte korunmaya ihtiyacı olan çocuğun sosyal hizmet kuruluşlarında bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edilmeleri amaçlanmaktadır. Genel olarak kurum bakımı modellerine değinmek gerekirse;

Çocuk yuvaları: 0-12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarına hizmet veren yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu merkezler daha çok koğuş tipi adı verilen yerlerdir. Birden fazla çocuğa bir bakıcı annenin verildiği, çocukların sağlıklı gelişimleri açısından birçok zararlı unsur barındırdığı ve olumsuz sonuçlar doğurduğu ile ilgili yapılan birçok araştırmayla da desteklenen merkezlerdir. Çocuk yuvalarının özellikle 0-6 yaş dönemindeki çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı ve bu yaş grubundaki çocukların yaş döneminin özellikleri düşünüldüğünde sürekli bakım veren kişilere ihtiyaç duyulduğu anlaşıldığından AÇSHB tarafından çocuk yuvaları son dönemde ülkemizde kapatılmıştır. Korunmaya muhtaç çocuklar ve onların yüksek yararı düşünüldüğünde çocuk yuvalarının kapatılması yönündeki dönüşüm sevindirici ve umut vericidir. Yetiştirme yurtları da bu dönüşüm sürecinden payını almış, 13-18 yaş arasında korunma ihtiyacı içerisinde çocuklara hizmet veren bu tür kuruluşlarda 2017 yılında ülke genelinde kapatılmıştır.

Çocuk Evleri: Dünyada ve ülkemizde kurum bakımı modellerinde çocuk odaklı yeni bakım modellerine doğru bir geçiş yaşandığı görülmektedir. Bu kuruluşlar 0-18 yaş arasında yer alan korunma ihtiyacı içerisindeki çocuklara hizmet vermektedirler. Bu merkezlerin nerelerde ve ne şekilde açılması gerektiği de ayrıntılı olarak 2008 yılında çıkarılan SHÇEK Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir.

Burada belirtilen özellikler ülkemizde korunmaya muhtaç çocuklara verilen önemin arttığını düşündürmektedir. Nitelikli ev ortamlarının oluşturulması, çocukların toplumdan tecrit edilmemesi, toplumla iç içe yaşayabilmeleri olumlu gelişmeler olarak görülmelidir. Çocukların kaldıkları ortamların barınma, beslenme ve psiko-sosyal gelişimleri açısından nitelikli hale getirilmesi önemlidir. Bu kapsamda geliştirilen önemli projelerden biri de “Sevgi Evleri” projesidir. Bu projenin çocuk evleri uygulamasının temelini oluşmasında katkıları olduğu düşünülmektedir (Tornacı, 2008, s. 27).

Bakanlık bu hizmetle çocukların aile ortamına yakın bir yapı içerisinde biyo-psiko-sosyal açıdan sağlıklı gelişimlerini desteklemekte ve gelecek için kendine güven duyan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Tornacı, 2008, s. 27).

Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM); Çocukların ihtiyaçlarına göre bu merkezler farklı isimlerle (Çocuk ve Gençlik Merkezleri, Koruma ve Bakım Rehabilitasyon Merkezi, Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi) adlandırılmıştır. Bu kavramların çocukların mağduriyetlerine işaret ettiği ve damgalanmalarına neden olduğu düşünüldüğünden yeni bir düzenlemeye gerek duyulmuştur (Akyüz, 2016, s. 467).

2015 yılında yapılan yeni bir düzenleme ile ÇODEM yönetmeliği oluşturulmuştur. Bu yönetmelik ÇODEM'i haklarında bakım tedbiri ya da koruma kararı verilen çocuklardan; özellikle psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu belirlenenlerin, rehabilitasyon süreçlerini kapsayan yatılı sosyal hizmet kuruluşları olarak tanımlanmıştır.

Korunmaya muhtaç çocuklara sunulan hizmetlere bakıldığında bu hizmetler arasında en büyük yeri kurum bakımı oluşturmaktadır. Kurum bakımının yanında sosyal-ekonomik destek, koruyucu aile modeli, evlat edinme hizmeti gibi birçok model yer almaktadır. Ülkemizde halen kurum bakımının terk edilmediği bilinmektedir. Koruyucu aile modelinin kurum bakımının aksine alternatif sosyal hizmet bakım modelleri arasında çocuğun yüksek yararını hedef alan en uygun aile yanında bakım modellerinden olduğu düşünülmektedir.

Ülkemizde kurum bakımı modelinin olumsuz özellikleri ve çocuklar üzerindeki zararları uzun yıllardır tartışılmaktadır. Bu bakım modelinde bakım veren kişinin birden fazla olması çocuğun sağlıklı gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir (Üstüner, Erol, & Şimşek, 2005). Alanyazın incelendiğinde konuyla ilgili yapılan çalışmalarla da çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekilmiştir. Koruma, önleme içeren hizmetlerin eksik kalması ve var olan modellerin ise olay gerçekleşikten sonra devreye girmesi nedeniyle yapılan çalışmaların çocuğun gerçek anlamda korunamadığını düşündürmektedir (Gökçearslan Çifçi, 2009, s. 63-64).

1.2.2 Biyolojik Aile Yanında Destek Modelleri

Teorik olarak çocuk açısından ihtiyaçlarının karşılanması, haklarının korunması, sağlıklı gelişimlerinin desteklenmesi noktasında en eski kurumun aile olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda tüm çocukların biyolojik ailelerinin yanında yetişmesinin, ihtiyaçlarının aile tarafından karşılanmasının, haklarının aile tarafından korunmasının ve sağlıklı ilişkiler geliştirebilmeleri için yeterli fırsatın tanınmasının gerekli olduğu bir gerçektir. Muhakkak

ki çocuk açısından bu durumu sağlayabilecek başka bir aile bulması kolay olmayacaktır (Topal, 2006).

“Çocuğun aile ortamında yetişmesi ve hayatını devam ettirmesi, tüm ihtiyaçlarının aile ortamında karşılanması, sağlıklı gelişiminin temel şartıdır” (Uluç, 1997).

Sağlıklı toplumsal yapıyı oluşturan temel unsurlarından biri de çocuğun aile ortamından gelişip yetişmesidir (Ünal, 2015, s. 881). Çocukların aile yanında özellikle kendi aileleri yanında büyümeleri, her türlü gelişimleri açısından ideal olarak görülmektedir. Fakat çocuklardan bazılarının yaşam süreçleri boyunca kendi ailesi yanında bakılıp gözetilmesi mümkün olamayabilmektedir. Değişen aile yapısı, aile içindeki mevcut problemler, yaşanan sosyal ve ekonomik problemler, aile parçalanmaları ve bu sürece neden olabilecek birçok etken çocuğun korunmaya muhtaç çocuk statüsüne düşmesine ve bu kapsamda değerlendirilmesine neden olabilmektedir. Korunmaya muhtaç çocuklar özelinde her çocuğun biyo-psiko sosyal açıdan sağlıklı gelişimlerini sağlayabilmek amacıyla birçok program ve model geliştirilmiştir.

Korunma ihtiyacı olan çocuklar için uluslararası sözleşme ve ulusal düzenlemelerde en uygun bakımın kendi ailesi yanında ya da akrabası yanında bakım olduğu ifade edilmiştir.

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı ÇKK aileyi sosyal ve ekonomik desteklerle güçlü tutarak çocuğun özellikle kendi ailesi yanında korunup bakılmasını sağlamaya öncelik verilmiştir. 5395 sayılı kanunda çocuk ve aile için gerekli koruyucu ve önleyici tedbirlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Özellikle ailenin çocuğa gerekli desteği sağlayamadığı, ihtiyaçlarına cevap veremediği durumlarda ailenin desteklenmesi için uygun ortamları oluşturarak çocukların aile yanında kalması sağlanmaya çalışılmıştır (Akyüz, 2016, s. 457).

Ülkemizde en çok üzerinde durulan alanların Sosyal Ekonomik Destek, Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Programı olduğu bilinmektedir. Bu üç programın kendi içinde farklı ihtiyaçlara cevap vermeye çalıştığı, mevzuat açısından da farklı kanun ve yönetmeliklerde değerlendirilmesi nedeniyle ayrı ayrı yer verilmesi gerektiği düşünülmüştür.

AÇSHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2017 yılı sonu verilerine göre; koruyucu ve destekleyici tedbirlerden bakım tedbiri verilmeden ailesi ve/veya bir akrabası yanında destek verilen çocuk sayısı 104. 729'dur.Koruma ve bakım tedbiri altında iken aile yanına döndürülen çocuk sayısı ise 2005 ile 2017 yılları arasında 11.342'dir (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/istatistikler/2017-yil-sonu-verileri.pdf>, 05. 11. 2018).

1.2.3 Sosyal Ekonomik Destek

“Birçok yetersizliğe, eğitim, bakım kusurlarına rağmen bir çocuğun kendi öz ailesi yanında bakımı belirli çok ciddi sorunlar dışında diğer bakım şekilleri kıyaslandığında çok açık bir şekilde üstün konumdadır” (Arnaz, 1983, s. 120).

Sosyal ve ekonomik destek hizmetindeki temel amaç korunma ihtiyacı ortaya çıkan çocukların var olan düzenleri içinde özellikle ekonomik bir destek sağlanarak kendi aileleri ya da akrabaları yanında bakılmalarını sağlamaktır. Türkiye’de bu yöntem 2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile hayata geçirilmiş olup bu kanunda biyolojik aile çevresinde kalması hedef alınmıştır.

Bu tür hizmetlerin sağlanabilmesi için “Aileye dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi” hayata geçirilmiştir (Yazıcı, 2012, s. 503). Çocukların öz aileleri yanında bakılmaları için gerekli tüm destekler aileye sunulmalı ve bu alanda önleyici hizmetlere yer verilmelidir.

2015 tarihinde yürürlüğe giren SED Yönetmeliği ile birçok yeni düzenleme getirilmiş ve sunulan hizmetler standartlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu yönetmelik ile ekonomik problemleri nedeniyle gelişimini sürdürmekte ve eğitimine devam etmekte zorluk yaşayan çocuk ve gençlerin ailelerine temelde ekonomik destek sunularak ailelerin ekonomik problemlerinin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

SED Yönetmeliğin 6-1.Maddesinde bu hizmetten yararlanacaklar tanımlanmıştır. Buna göre; 5395 sayılı ÇKK’ ya göre bakım tedbiri verilen ve ekonomik olarak desteklenmeleri halinde biyolojik ailesi ya da aile çevresine dönebilecek çocuklar ile haklarında bakım tedbiri kararı alınmaksızın ailede yaşanan ekonomik problemler nedeniyle bu duruma düşebilecek çocuklar öncelikli olarak yararlandırılmaktadır.

Aile içinde yaşanabilecek kriz ve yaşadığı olağanüstü felaket durumları nedeniyle zorluk yaşayan ailelere de temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için çocuklar üzerinden destek olunmaktadır.

Yönetmelik hem bakım tedbiri altındaki korunma ihtiyacı olan çocukları hem de bu duruma düşme tehlikesi altında bulunan çocukları kapsamaktadır. Bu şekilde ekonomik problemler nedeniyle hiçbir çocuğun evinden uzaklaşma ve koruma ve bakım altına alınma zorunluluğunun kalmaması hedeflenmektedir.

Çocuklar için en iyi bakım yönteminin biyolojik ailesi yanında bakılması öngörülmekle birlikte bu durumun mümkün olmadığı durumlarda ise benzer bir şekilde çocuk için biyolojik ailesine alternatif bir aile yanında bakılmasının önemi gittikçe benimsenen ve önemsen bir konu durumuna gelmiştir.

1.2.4 Evlat Edinme

Evlat edindirme işlemleri çocuğun yüksek yararı ilkesi gözetilerek yürütülen bir hizmettir. Evlat edinme hizmeti çocuk ile ebeveyn arasında ilişki kurulmasını amaçlanmaktadır. Kurum bakımının korunma ihtiyacı olan çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri her geçen gün belirginleşmekte ve konu tartışılmaya devam edilmektedir. Bu tartışmalar devam ederken aile yanında bakımının öneminin gündeme geldiği bu dönemlerde evlat edindirme ve koruyucu aile programları çocuğun öz ailesinin yerini tutmayı hedeflediğinden, çocukların biyo-psiko-sosyal gelişimini desteklediğinden yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Sosyal hizmet mesleği açısından evlat edindirme sürekli bir yerleştirme şekli olarak karşımıza çıkmaktadır (Uluç, 1997).

Çocukların ailelerinden sürekli olarak ayrılmak zorunda kaldıkları ve kimselerinin olmadığı durumlarda evlatlık müessesesi en iyi aile yanında bakım yöntemlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Gökçe, 1971, s. 129).

Uluslararası sözleşmelerde de evlat edinmenin koşulları ve sonuçları ile ilgili olarak her fırsatta çocuğun yüksek yararı ilkesinin vurgulandığı görülmüştür. Evlat edinme konusu ile ilgili olarak düzenlenen ve ülkemizin de taraf olduğu ulusal ve uluslararası düzenlemeler bulunmaktadır. Ülkemizde evlat edinme faaliyetleri 2009/14729 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenlenen “Küçüklerin Evlat Edindirilmesinde Aracılık

Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük” ile AÇSHB merkez ve taşra teşkilatı tarafından yürütülmektedir.

“Evlat edinme Türk Medeni Kanunu’nda ana yönünden doğum, baba yönünden evlenme, tanıma ve babalık davası yoluyla kurulan soy bağının yanında evlat edinilen ve evlat eden arasında soy bağı kurulmasını sağlayan bir yol olarak düzenlenmiştir” (Akyüz, 2016, s. 163).

Evlat edindirme müessesesi yasal olarak ilk defa Türk Hukukuna 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinde yer verilmiş olup günümüzde 4721 sayılı Medeni Kanun ile yeni düzenlemelerle birlikte uygulanmaktadır (Atalay, 2008).

Evlat edindirme pozitif hukuk açısından iki türe ayrılmıştır. Bunlar; tam evlat edinme ve sınırlı evlat edinme olarak adlandırılmıştır (Akyüz, 2016).

Yeni Türk Medeni Kanununa göre küçüklerin evlat edindirilmesi için bazı genel ve özel koşullar düzenlenmiştir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 305.Maddesinde küçüklerin evlat edindirilebilmesi için özel ve genel koşullar düzenlenmiştir.

“Genel koşullar; çocuğun yüksek yararına uygun olması, çocuğun evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması, diğer çocukların yararlarını zedelememesi olarak ifade edilmiştir. Özel koşullar ise; birlikte evlat edinme: eşler ancak birlikte evlat edinebilirken, evli olmayanlar ise birlikte evlat edinemezler, eşlerin beş yıldan beri evli olmaları ve otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekmektedir, tek başına evlat edinmek isteyen kişinin ise otuz yaşını doldurmuş olması gerekmektedir. Özel koşullardan bir diğeri ise, küçüğün rızası ve yaşı kısmında evlat edinilenin evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olması şartı aranmaktadır” (4721 Sayılı TMK).

Bu tür özel nedenlerin yanında ana ve babanın rızası ve bu rıza da aranacak süreler, rızanın aranmaması ve koşulları ve diğer düzenlemelere de 4721 sayılı TMK’ da yer verilmiştir.

AÇSHB taşra teşkilatında yer alan il müdürlükleri evlat edindirme işlemlerini fiili olarak yürütmektedir. Belirlenen şartları taşıdığı tespit edilen kişi veya ailelerin başvuruları evraklarını tamamladıkları tarihler temel alınarak bir sıraya tabi tutulmaktadır. Evlat edindirme işlemleri büyük bir ciddiyet gerektiren çocuk ve aile açısından büyük sonuçlar doğuran bir müessesedir. Bu nedenle yapılacak çalışmalarda kişi veya ailelerin

başvurularından yanlarına kesin olarak çocuk yerleştirilmesine kadar geçen süreç büyük bir titizlikle yürütülmesi beklenen profesyonel bir çalışma gerektirmektedir. Çocuğun yüksek yararı ilkesi gereğince yapılacak tüm çalışmalar titizlikle yürütülmelidir. Yapılacak çalışmalar korunma ihtiyacı olan bir çocuğun tüm geleceğini etkileyecektir. Bu bakım modelinin sonuçları yıllar içerisinde sonuçlarını gösterecektir.

Ülkemizde korunma ihtiyacı olan çocuklardan özellikle küçük yaş döneminde olup, biyolojik ailesi ya da akraba çevresinde bir kimsenin yanına döndürülmesi mümkün olmayan, terk edilmiş, gayri resmi birliktelik ya da ensest birliktelik sonucu dünyaya gelmiş çocuklardan haklarında koruma ve bakım kararı alınması beklenmektedir. Bakım ve koruma kararını takip eden süreç sonrasında hakkında ek olarak evlat edindirilmesi yönünde ilgili mahkemece bir hukuki karar verilmiş çocuklar evlat edindirme hizmetlerinden yararlandırılmaktadırlar. Bahsi geçen hukuki kararlar 4721 sayılı TMK'nın 309 ve 310'uncu maddelerinde düzenlenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda hakkında evlat edindirilmesi yönünde karar verilen korunma ihtiyacı olan çocuk sırada bekleyen uygun bir aile yanına yerleştirilmektedir. Tüm işlemler tamamlandıktan sonra aile ve ilgili kurum arasında evlat edinme sözleşmesi düzenlenmektedir. Düzenlenen bu sözleşme ile çocuk aileye teslim edilmekte ve aile çocuğa bir yıl süre ile bakım ve eğitim sağlamaktadır. Bir yıllık sürenin tamamlanması sonrasında ailenin evlat edinme talebini dilekçe yolu ile ilgili mahkemeye sunması beklenmektedir. Evlat edindirme işlemleri verilen mahkeme kararı ile sonlanmaktadır. Bu aşamada aile ve çocuk arasındaki ilişki ilgili sosyal hizmet uzmanı tarafından gözlenmekte ve raporlaştırılmaktadır. Bu mahkeme kararı çocuğun evlat edinme talebi bulunan aileye kesin olarak yerleştirilmesi ile son bulmakta verilen karar çocuğun her iki nüfus kütüğüne de işlenmektedir. Bu işlemlerle hukuki soy bağı kurulmuş olup evlat edindirilme işlemleri sonlandırılmış olacaktır.

Ülkemizde evlat edindirme işlemleri ile ilgili tartışılan bir diğer nokta da alanda edindiğim deneyimler kapsamında; evlat edinilen çocuğa evlat edinildiği bilgisinin paylaşılıp/paylaşılmaması durumudur. Genel olarak eski dönem uygulamalarında bu bilginin paylaşılmadığı, çocuğun bu bilgiyi ailesi dışındaki bireylerden öğrendiği bilinmektedir. Bu durumun çocuk üzerinde olumsuz etkiler bırakabileceği düşünülmektedir bu nedenle çocuğa evlat edinildiği bilgisinin uygun yaş ve zamanda mutlaka söylenmesi gerekmektedir. Ülkemizde AÇSHB tarafından toplam evlat

edindirilen çocuk sayısı 2017 yılı Aralık ayı sonu verilerine göre 16.171'dir (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler>, 05.11.2018)

1.3. KORUYUCU AİLE MODELİ

Kurum bakımının olumsuz yanlarının ortaya çıktığı süreçte, koruyucu aile bakımı kurum bakımı modellerine alternatif olarak görülmüş ve koruyucu aile modeli geliştirilmeye çalışılmıştır (Uluç, 1997).

Koruyucu aile bakımı çocuğun biyolojik ailesinin sağlayamadığı bakımı vermeyi amaçlayan gönüllülük esasıyla seçilmiş aileler arasından bu bakıma en uygun aile tarafından verilen hizmet modelidir. Koruyucu aile sisteminde bakım veren kişinin değişmiyor olması, sürekli olması çocuk ve aile arasında güvenli bağlanmanın gerçekleşmesini sağlamakta ve çocuğun her anlamda gelişimini olumlu yönde desteklemektedir (Üstüner, Erol, & Şimşek, 2005, s. 131).

Alanyazın koruyucu aile programı şeklinde gözden geçirildiğinde, koruyucu aile bakım modeli ve koruyucu ailelik ile ilgili birçok farklı tanımın olduğu görülmüştür. Konunun doğru bir şekilde aydınlatılabilmesi açısından aşağıda önemli bulunan bazı tanımlara yer verilmiştir.

Koruyucu aile, öz ailenin yerini tutmayı amaçlayan bir bakım yöntemidir. Özellikle çocuğun öz ailesinde bir hastalık, hükümlülük, anne veya babadan herhangi birinin ölümü, evden ayrılması, ailede yaşanan geçimsizlikler gibi nedenlerle, ailelerin sorunlarını çözümlenip tekrar sağlıklı bir yapıya kavuştuklarında çocuklarını tekrar yanlarına alacakları durumlarda en uygun bakım şekli olarak seçilmektedir (Arnaz, 1983, s. 118).

“Koruyucu aile, belirli esas ve usullere göre, sosyal hizmet kuruluşları denetiminde, kısa ve uzun süreli, bedelli veya bedelsiz olarak çocuk bakımını üstlenen, çocuğun aile ortamında yaşamını sağlayan, biyolojik ana baba yerini tutabilecek aile veya kişilerdir” (Uluç, 1997).

Koruyucu aile modeli; AÇSHB tarafından yürütülen, geleneksel sosyal hizmet modellerine göre yeni sayılabilecek alternatif bir uygulama olup çeşitli sebeplerle biyolojik ailesi yanında bakımı sağlanamayan çocukların mevzuatça belirlenmiş nitelikleri taşıyan uygun ailelerin yanında geçici bir süre ya da daha uzun bir süre

bakıldığı, aileye bu bakım karşılığında ücret ödenebildiği ya da ailelerin gönüllülük kapsamında bakım sağladığı, çocuğun sağlıklı gelişimini destekleyen, çocuğun her türlü ihtiyacının aile yanında karşılanmaya çalışıldığı bir hizmet modelidir (Karataş, 2007; Erdal, 2014).

Koruyucu aile bakımının amacı, biyolojik ailesi çocuğun fiziksel, duygusal ve maddi gereksinimlerini uygun bir şekilde tamamlayamadığında ona istikrarlı, kurumsallaşmış bir çevre sağlamaktır (Nadile,1987; akt. Uluç,1997,s. 22). Bu kapsamda koruyucu aile bakımının üç işlevi bulunmaktadır. Bunlar; bakım (care), koruma (protection) ve tedavidir (treatment) (Doğan R. , 2013, s. 149).

Bu model diğer geleneksel yuva ve yurt gibi bakım modellerinin aksine çocuğun sağlıklı bir aile ortamında büyüüp gelişmesini ve tüm ihtiyaçlarının aile ortamında karşılanmasını amaçlamaktadır. Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında; koruyucu aile yanında bakım ve kurum bakımı karşılaştırıldığında, aile yanında bakımın altı çizilmektedir. Uzun süreli koruyucu aile bakımının özellikle akademik başarıya katkı sağladığını ve entelektüel zekâ gelişimini artırdığı yönünde olası faydalarının olduğu vurgulanmıştır (Lockwood, Friedman, & Christian, 2015).

Koruyucu aile hizmeti gibi modellerin artışı “ev tipi bakım”,“aile yanında bakım” gibi kavramların öneminin anlaşılmasını sağlamış ve alanyazına kazandırmıştır. Bu modelin aile ve çocuğu tekrar bir araya getirmesi, bütünleştirici olması, bakım veren anne ve babanın sürekli olması gibi noktalar göz önüne alındığında çocuğun özellikle küçük yaşlarda edinmesi gereken temel güven ve bağlanma duygusunu sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Cashmore ve Paxman 2006 yılında yaptığı çalışmada, koruyucu aile yanında iken güven duygusunu hissedebilen gençlerin diğer gençlere oranla daha pozitif sonuçlarla karşılaştığını ifade etmiştir. Burada edinilen güven duygusu gencin koruyucu aile bakımından sonraki hayatında da pozitif etkiler doğuracaktır şeklinde ifade edilmiştir. Koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocukların sağlıklı ilişkiler kurmasına ve gelecekte sağlıklı kararlar vermesine zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Koruyucu aile hizmetinin ülkemizde uygulanan diğer bakım yöntemleriyle kıyaslandığında ciddi farkların olduğu görülmektedir. Çocuğun gelişimi açısından diğer

hizmet modelleri ile kıyaslandığında farklılıklar olduğu bilinmekle birlikte, koruyucu aile hizmetinin devletçe bir çocuğa harcanan ücret konusunda da ciddi bir farklılığın olduğu görülmektedir. Türkiye’de sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin harcamaların değerlendirilmesi gerekmektedir.

“Koruyucu aile hizmet modeli, korunmaya muhtaç çocuklar açısından hizmet kalitesini arttırırken, maliyetleri düşüren; hem aile hem de toplumda yoksulluk ve düşük gelir nedeniyle yok olma sürecine girmiş dayanışma ve kaynaşmayı yeniden arttıracak önemli bir araç olarak görülmektedir” (Erdal, 2014, s. 179).

Çizelge 1: Koruyucu Aile ve Çocuk Verileri

Koruyucu aile ve koruyucu aile yanındaki çocuk sayıları		
Yıllar	Koruyucu Aile Sayıları	Çocuk sayıları
2018	5237-	6399-
2017	4654	5642
2016	4115	5004
2015	3820	4650
2014	3283	4008
2013	2776	3351
2012	1350	1492
2011	1190	1282
2010	1085	1227
2009	1032	1155
2008	1025	1103
2007	958	973
2006	798	813
Kaynak: https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler ,15. 12. 2018		

Çizelgeden de anlaşılacağı üzere tarihsel olarak bakıldığında yıllar içinde koruyucu aile ve koruyucu aile yanında bakılan çocuk sayılarında artışın olduğu görülmektedir. Belirgin olarak 2012 ile 2013 yıllarında büyük bir artış olduğu söylenebilmektedir. Bu duruma 2012 yılında çıkartılan KAY ve bu yönetmelikle birlikte bakanlık merkez ve taşra teşkilatında yürütülen “Toplum Kalkınmasında Gönül Elçileri Projesi” gibi projelerin de destek olduğu, birçok kişinin koruyucu aile olmasının önünü açtığı düşünülmektedir.

Yapılan alanyazın taramasında, ülkemizde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili birçok çalışma yapılmış olmasına karşın, koruyucu aile programı hakkında yeterli çalışmaya rastlanmamıştır. Koruyucu aile programı ile ilgili yürütülen çalışmalar bakıldığında;

Tok(1996), tarafından koruyucu aile hizmeti, ülkemizdeki durumu ve hizmet standartları başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, koruyucu aile hizmetinin ülkemizdeki mevcut durumunu ve hizmetin standartlarını ve uygulanabilirliğini etkileyen faktörleri ortaya çıkarmayı amaçladığı görülmüştür. Yapılan çalışmada, koruyucu aile hizmeti alanında çalışan meslek elemanları ile koruyucu ailelerin hizmetin uygulanması sürecinde karşılaştıkları güçlükleri ve koruma ve bakım altında olan çocukların veli ya da vasilerinin hizmete bakış açılarını soru kâğıdı tekniği ile incelemeye çalışmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, meslek elemanlarının genel olarak koruyucu aile bakımına yerleştirilmesi planlanan çocukların biyolojik ailelerinin ikna edilmesinde, çocuğun koruyucu aileye uyumunun sağlanması sürecinde, periyodik izlem ve incelemelerde kurum ile koruyucu aile ve biyolojik aile arasında çeşitli sebeplerle oluşan ilişkilerde güçlüklerle karşılaştıkları bulunmuştur. Ayrıca karşılaşılan güçlüklerin nedeni olarak ülkemizde mevcut şartlarda koruyucu aile hizmet standartlarındaki belirsizlikler ve kaynak yetersizlikleri olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Can'ın (2000), koruyucu aile uygulamasının ülkedeki mevcut durumunu ve koruyucu aile sürecini etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçladığı yüksek lisans tez çalışmasında; Ankara ilindeki koruyucu aileler örneğinde, ülkemizdeki durumu belirlemeyi ve koruyucu aile olup olmamaya etki eden etkenleri ortaya koymaya çalıştığı görülmüştür. Yapılan incelemeler sonucunda, koruyucu aile uygulamasının, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik diğer hizmetlere oranla, yaygınlık kazanmamış olduğu belirlenmiştir.

Özkara (2005), yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında, toplumun koruyucu aile uygulamasına ilişkin bilgi görüş ve değerlendirmeleri konusuna yer vermiştir. Çalışma sonucunda toplumun koruyucu aile uygulaması hususunda bilgi düzeylerinin düşük olduğu, eğitim seviyesi arttıkça bu durumun olumlu yönde gelişim gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Konuyla ilgili, Ankara'da farklı bakım modelleri altında bulunan çocukların dâhil edildiği araştırmada, koruyucu aile bakımı altındaki çocukların davranış ve duygusal sorunları ile

ilgili olarak karşılaştırmalar yapılması amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ise farklı bakım modellerinin sorun durumu üzerinde farklı sonuçlar meydana getirdiği tespit edilmiştir. Kurum bakımı altında yer alan çocuklarda problem puanının diğer bakım modellerine göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Koruyucu aile bakımı altındaki çocukların problem puan durumları ile biyolojik ailesi yanında bakılan çocukların problem puan durumları arasında bir fark oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Üstüner, Erol, & Şimşek, 2005).

Karataş (2007), tarafından “Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları” üzerine yapılan çalışmada, koruyucu aile bakım modelinin uzun yıllardır uygulandığı, ancak Türkiye’de koruyucu aile uygulamalarının ise yeterli tanıtımının yapılmadığı ifade edilmiştir.

Özbesler (2009), tarafından koruyucu aile hizmetlerinin değerlendirilmesine ilişkin bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Koruyucu aile hizmeti aile ve çocuk açısından özellikle yerleştirme ve bu süreci takip eden dönemleri ile ele alınmıştır. Konuya ilişkin öneriler sunulmuştur.

Doğan (2013), tarafından yapılan çalışmada ise, Türk Hukukunda koruyucu aile kurumunun yeri tartışılmış ve konuyla ilişkili olarak Koruyucu Aile Yönetmeliğinin hukuki durumuna yer vermiştir. Koruyucu aile yönetmeliği ile ilgili hukuksal süreçlerde tereddütlü durumlar olduğu vurgusunu yapmıştır.

Yeşilkayalı’nın (2015), yüksek lisans tez çalışmasının örneklem grubunu İstanbul, İzmir, Denizli, Sivas ve Kayseri illerindeki araştırmaya katılmaya gönüllü 101 koruyucu aile oluşturmuştur. Araştırmada, koruyucu aile bireylerinin empatik becerileri üzerinde durulmuştur.

Yurdakul (2016), tarafından yapılan yüksek lisans tez çalışmasının konusunu, koruyucu aile yanında bakım gören çocuklar oluşturmuştur. Çocuklardan, öz aileleri tarafından terk edildiklerini söyleyenlerde psiko sosyal gelişimin düşük çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kartal (2016), tarafından hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasında İslam Hukukunda Koruyucu Aile konusuna yer verilmiştir. Çalışmasında İslam hukuku, sosyal hizmetler ve medeni hukuk kapsamında koruyucu aile konusunu işlediği görülmüştür. Araştırma

sonucunda, İslam dinin koruyucu aile bakımının uygulanmasında gerekli hassasiyetlerin gözetildiğinde bu bakımın uygulanmasında herhangi bir engel görülmediği sonucuna ulaşmıştır.

Alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmaların odağında koruyucu aile programında yer alan aileler ve bu ailelerin yanına yerleştirilen çocukların olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların yanı sıra, koruyucu aile programını uygulayan ve bu modelle ilgili çalışma yapan uzmanlarla yapılmış detaylı ve kapsamlı güncel bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu araştırma, ülkemizdeki koruyucu aile hizmetini uzmanların gözünden ele alan, ilk kapsamlı çalışma olma niteliğindedir. Bu değerlendirmenin uygulamada ve politika geliştirmede sorumluluk alan uzmanların gözünden yapılması, programın ülkemiz özelinde karşı karşıya olduğu sorunların çözülerek, hizmetin yaygınlaştırılması ve geliştirilebilmesi bakımından önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Aşağıda, koruyucu aile hizmeti mevzuatı, koruyucu aile modelleri ve koruyucu aile hizmetinin uygulama aşamalarını içeren süreçlere yer verilmiştir.

1.3.1. Koruyucu Aile Mevzuatı

2828 sayılı kanunun 23. maddesinde korunmaya muhtaç çocuğun bakımı ve yerleştirilmesinin bu kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar kurumun denetim ve gözetiminde bir “Koruyucu Aile” tarafından da yerine getirilebilir ifadesine yer verilmiştir. İlgili yönetmelikle koruyucu aile seçimi, uygun çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesi ve aileye yönelik ödenecek ücretler ve diğer konular hakkında düzenleme yapılmıştır.

İlk koruyucu aile yönetmeliği 2828 sayılı kanunun 23. maddesine dayandırılarak 01.10.1984 yılında “Koruyucu Aile Yönetmeliği” adı altında çıkarılmıştır (Uluç, 1997, s. 133).

Koruyucu aile uygulamalarının 1993 yılına kadar bu yönetmelik aracılığı ile yürütüldüğü, 14.10.1993 yılında çıkarılan ikinci koruyucu aile yönetmeliği ile 1984 yılında çıkarılan yönetmeliğin yürürlükten kaldırıldığı, yeni yönetmelikle uygulamadaki eksik yanların giderilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır (Uluç, 1997, s. 134).

1993 tarihli KAY’ da, koruyucu ailelerin seçimi, koruyucu ailelerin çocukla ilgili sorumlulukları, idare ile olan ilişkileri, hizmetin işleyişi ve koruyucu aileye bu hizmetin

karşılığı olarak yapılacak ödemelere ilişkin esasların neler olduğuna kapsam olarak yer verilmiştir.

1993 tarihli koruyucu aile yönetmeliğinden sonra 2000 yılında yapılan değişikliklerle koruyucu aile yönetmeliği yayınlanmıştır. Bu yönetmelikte var olan yönetmeliğin bazı maddeleri yürürlükten kaldırılırken bazı alanlarda ise değişikliğe gidilmiştir.

2012 tarihli KAY ile birçok yeni düzenlemeye yer verildiği programın genel anlamda ana hatlarıyla işlerlik kazandırılmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu yönetmelikte 1993 yılında çıkarılan ve şuan mülga durumunda olan yönetmeliğe göre kapsam kısmında özellikle koruyucu ailelerin eğitimi ve izlenmesi gereken standartlara yer verildiği görülmektedir. Ek olarak yönetmelikte en uygun koruyucu ailenin seçimi ifadesiyle hizmetin koruyucu ailenin seçim boyutunu daha detaylı hale getirdiği anlaşılmaktadır.2012 tarihli KAY ile tanımlar kısmında birden fazla koruyucu aile modelinin oluşturulduğu, çocuğun yüksek yararı ilkesi kapsamında modellerin çocukların ihtiyaçlarına göre düzenlenmesinin amaçlandığı düşünülmektedir. Bu yönetmelikte koruyucu aile;

“İlgili yönetmelikte belirlenen esas ve usuller çerçevesinde korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, İl Müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesi sorumluluğunu, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen koruyucu aile 1. Kademe Eğitimi,2. Kademe Eğitimi ve Temel Aile Eğitimlerinden en az birini almış ve Akraba ve Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli, Geçici Koruyucu Aile Modeli, Süreli Koruyucu Aile Modeli ve Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli kapsamında yer alan aile veya kişidir” (2012 Tarihli KAY).

Koruyucu Aile Yönetmeliğinde genel olarak koruyucu aile türleri, koruyucu aile eğitimleri, koruyucu ailelerin seçim ölçütleri, koruyucu aile statülerinin verilmesi, uygun korunma ihtiyacı olan çocuğun aile yanına yerleştirilmesi ve uyum süreci, yerleştirilen çocuk ve ailenin hangi aralıklarla ve ne şekilde izleneceği, çocuğun aileden geri alınıp hizmetin sonlandırılması, aileye verilen koruyucu aile statüsünün iptali, koruyucu ailelere yapılacak ödemeler, koruyucu aile yanında bulunduğu süreçte çocuğa yapılacak desteklemeler başta olmak üzere birçok düzenleme yapılmıştır.

Ülkemizde konu ile ilgili düzenlemelere; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda, Türk Medeni Kanunu’nda, 2828 sayılı SHÇEK Kanunu’nda, 5395 sayılı ÇKK’ da ve diğer bazı önemli kanun ve yönetmeliklerde doğrudan ve dolaylı olarak yer verilmiştir.

Her ülkenin kendine özgü koruyucu aile uygulama biçimleri, kanun ve sözleşmeleri bulunmaktadır. Türkiye’de 1995 yılında kabul ettiği 1989 tarihli BMÇHS korunmaya muhtaç çocuklar alanında önemli ve kapsamlı yükümlülükleri içermektedir (Özkara, 2005).

1.3.2. Koruyucu Aile Modelleri

AÇSHB tarafından yürütülen bu hizmetin kendi içinde dört farklı alt modeli bulunmaktadır. Bu noktada hizmetin kendi içinde ayrılması çocuk ve aile açısından hizmetin verimliliğinin artırılmaya çalışıldığı, her çocuğun kendi içinde özel bir ilgi ve aileye ihtiyaç duyduğu gerçeğini gündeme getirmektedir.

2012 tarihli KAY’ın 4. Maddesine göre koruyucu aile modelleri;

1. Geçici Koruyucu Aile Modeli; Acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılmamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakımı ifade etmektedir.

2. Süreli Koruyucu Aile Modeli; Öz ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkânı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

3. Akraba ve Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli; Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan, tercih etmeleri halinde en az temel ana, baba eğitimleri kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

4. Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakım modelini düzenlemektedir.

Görüldüğü üzere dört farklı modelin farklı ihtiyaçları olan çocuklar için farklı aile durumlarının değerlendirilmesini kapsadığı, sürecin en temelde korunmaya muhtaç çocuk için yakın bir aile çevresinden uygun bir ailenin araştırılması ile başladığı anlaşılmaktadır. Akraba ve yakın çevre koruyucu aile modelinin uygun bulunmadığı durumlarda ise diğer modellerin uygulanmaya çalışıldığı, çocuğun yüksek yararı ilkesi kapsamında en uygun süreç ve modelin işletildiği düşünülmektedir.

Uygulama süreçlerinde de yapılan çalışmalarda çocuğun aile yanında bakımının sağlanamadığı durumlarda öncelikli olarak çocuğun bulunduğu çevreden kopartılmaması için bakım sağlayabilecek yakın çevresi ve akrabaları araştırılmaktadır. Uygun ailenin seçilmesi sürecinde farklı niteliklerin arandığı, bu seçim sürecinin çocuğun özel durumları dikkate alınarak belirlendiği görülmektedir. Bu noktada “çocuğun yüksek yararı” ilkesi çerçevesinde farklı aile modellerine yönelik yeni düzenlemeler yapıldığı yönetmelik kapsamında anlaşılmaktadır. Bu gelişen ve değişen toplumsal süreçlerde çocukların da ihtiyaçlarının farklılaştığını göstermektedir.

Koruyucu aile modellerinden sonra koruyucu aile başvurusu ve koruyucu aile olabilmenin şartlarına yer verilerek modelin il müdürlüklerindeki uygulama bölümüne geçilerek detaylandırılarak tanıtılması amaçlanmıştır.

1.3.3. Koruyucu Aile Başvuru Süreci

Çocuk ile koruyucu aile adayının karşılaştırılması ve çocuk ile aralarındaki uyumun sağlanması hizmetin verimliliği için dikkate alınması gereken önemli bir husustur. Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilmeden önce kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi, yerleştirme sonrasında gerekli takip ve izlemelerin belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılması, çocuğun yüksek yararı ilkesi ve hizmetin etkili bir şekilde yürütülmesi açısından son derece önemlidir. Bu süreçte yanlarına çocuk yerleştirilecek ailelerin de bir o kadar özenle seçilmesi gerekmektedir. Bu seçim ve değerlendirme sürecinde koruyucu aile adaylarının bu konuda eğitilmiş profesyoneller tarafından değerlendirilmesi öngörülmüştür. Bu süreçlerde yaşanabilecek tüm muhtemel sorunlar profesyonel bir müdahale gerektirmektedir. Koruyucu aile adaylarının sürecin başında detaylı inceleme ve görüşmelere tabi tutulması ileride oluşabilecek muhtemel sorunları önlemede yardımcı olacaktır (Özbesler, 2009).

Koruyucu aile adaylarının belirlenmesinden adaylara koruyucu aile statülerinin verilmesi, koruyucu aile yanına korunmaya muhtaç bir çocuğun yerleştirilmesine kadar geçen süreç uzun ve kapsamlı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Koruyucu aile adaylarından başvuru yapabilmeleri için bazı temel nitelikleri taşımaları istenmektedir, bu nitelikleri taşıyan başvuru sahiplerinden evli iseler eşleri ile birlikte değilseler bireysel olarak il müdürlüklerine başvuru yapmaları gerekmektedir. Bu süreçte alanda en sık karşılaşılan sorulardan biri anne, baba veya vasinin koruyucu aile olup olmayacağı konusudur ve burada aydınlatılması gerektiği düşüncesi belirmiştir. Çocuğun anne, babası ya da vasisi koruyucu aile yönetmeliği kapsamında çocuğa koruyucu aile olamayacak kişiler arasında sayılmıştır.

Koruyucu aile olmak için AÇSHB'ye bağlı İl Müdürlüklerine başvuru yapmış adayları bazı işlemler beklemektedir. Bu süreçte ilk olarak yapılan görüşmede, İl Müdürlüklerine başvuran kişilere hizmetin esasları ve işleyişi ile yerleştirilecek çocukların özellikleri hakkında bilgiler verilmektedir. Başvurusu uygun görülen kişi veya eşlerle ilk görüşme formu doldurulmakta ve yazılı başvuru alınarak aile üyelerinden ve aile ile aynı hanede yaşayan tüm bireylerden Koruyucu Aile Yönetmeliğince belirlen temel belgeleri en geç bir ay içerisinde ilgili müdürlüğe teslim etmesi istenmektedir. Bu süreçte uzman koruyucu aile adayının değerlendirilmesinde gerek duyabileceği diğer belgeleri de aileden talep edebilmektedir.

Başvuruların yoğun olması durumunda aileler sıraya alınabilmekte ve görüşmeler için randevular verilmektedir. Bu süreçte koruyucu aile biriminde görevli uzman tarafından istenilen tüm belgelerin aileyi tanımaya yönelik olduğu, çocuğun her açıdan güvenilir, sağlıklı ve hizmetin farkındalığına sahip ailelerin seçilebilmesi için özenle bir başvuru sürecinden geçirildikleri vurgusu yapılmaktadır. Koruyucu aile olmaya aday ailelerin seçimi uzun ve zahmeti bir süreçtir. Yapılan görüşmelerle ailenin yapısı, aile üyelerinin birbiri ile ilişkileri, ailenin korunmaya muhtaç bir çocuğun bakımını üstlenebilecek sabır ve hoşgörüye sahip olması, aile üyeleri ve özellikle yakın çevrenin ailenin koruyucu aile hizmeti yürütmesine yönelik genel bakış açısı, ailenin çocuğu kabullenebilmesi başvuru sürecindeki en çok üzerinde durulan konulardır.

Bu süreçte en önemli noktalardan bir diğeri ise aile adayının başvuru yapmaktaki asıl amaçlarının ne olduğunun öğrenilmesidir. Alanda yapılan birçok görüşmede bu amaçların aileden aileye değişkenlik göstermesi karşılaşılan bir durumdur. Burada koruyucu aile adayının ve sorumlu uzmanın unutmaması gereken temel nokta ‐aile için çocuk değil çocuk için uygun ailenin seçilmesidir‐. Koruyucu aile uygulaması da diğerk çocuk refahı uygulamaları gibi özünde çocuğun yüksek yararını gözeterek ve yansıtan bir uygulamadır.

2012 tarihli KAY’ da kapsamında bir aile veya kişinin koruyucu aile olabilmesinin tespiti için aranan şartlar yönetmeliğin 4. ve 8. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu şartlar;

1. ***Türk Vatandaşı Olmak veya Türkiye’de sürekli ikamet etmek:*** Koruyucu aile hizmeti sürekli denetim ve izlemeye tabi tutulmuş bir hizmet modelidir. Türkiye’de sürekli ikamet etmeyen bir koruyucu ailenin düzenli olarak izlenmesi yönetmeliğin izleme esasları çerçevesinde gerçekleştirilemeyecek olması nedeniyle önemli ve yerinde bir düzenlemedir. Yine benzer bir şekilde özellikle biyolojik ailesi bulunan ve ilişkileri devam eden çocukların aileleri ile iletişimlerinin devamlılığı açısından koruyucu ailelerin Türkiye’de ikamet etmesi önemli görünmektedir.
2. ***25-65 yaş aralığında olmak:*** Koruyucu aile hizmeti, koruyucu aile modelleri düşünüldüğünde bazı durumlarda kısa süreli olabildiği gibi bazı durumlarda da çocuğun mevcut ihtiyaçlarına göre daha uzun süreli olabilmektedir. Bu sürelerde ailelerinde çocuğa yeterli bakım ve ilgiyi gösterebilecek yaşta olmaları gerekmektedir. Seçilen yaş aralığı, kişilerin hayatlarında olgunlaştıkları ve aktif olarak hayata katılım gösterdikleri döneme işaret etmektedir. Bu dönemlerde ailelerin çocuğun ana babası rolleri yerine getirebilmesi, çocuğa gerekli rol model olması gerekmektedir. Bu nedenle seçilen yaş ölçütleri aile ve çocuk açısından önemlidir. Bu yaş aralığındaki kişilerin de çocukla yeterli ve sağlıklı ilişkiyi kurup kuramayacağı, koruyucu aile biriminde görevli uzman tarafından vaka temelli olarak değerlendirilmelidir.
3. ***En az ilkokul düzeyinde eğitim almış olmak:*** Koruyucu ailelik her birey ya da ailenin yapabileceği bir hizmet modeli değildir. Bu nedenle koruyucu aile adaylarının eğitim düzeyleri çocuğa verecekleri destekler noktasında önem arz etmektedir. Koruyucu aile statüsünü kazanan ailelerin koruyucu aile

yönetmeliğinde yer alan yükümlülükleri yerine getirmesi, gerektiği durumlarda hizmet içi eğitimlere tabi tutularak güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle ailelerin en az temel düzeyde eğitim almış olması önemlidir.

4. ***Düzenli bir gelire sahip olmak:*** Koruyucu aile hizmeti sürekliliği olan bir hizmet olup koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların aile yanında bakılması ve aile ortamında büyümesi amaçlanmaktadır. Burada belirtilen gelir ölçütü ailelerin hizmete başvurdukları süreçte üzerinde durulan bir ölçüttür. Kişilerin hizmete başvurma nedenleri düşünüldüğünde bu durum önemli hale gelmektedir. Hizmete başvuran ailelerin odağında çocuğun yüksek yararının olması aranan özelliklerdendir. Ailelerin iş ve ekonomik durumları bu noktada önem kazanmaktadır. Düzenli bir geliri olmayan, sık sık iş değiştiren ve özellikle kendi ihtiyaçları ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan kişi ve ailelerden korunma ve bakım altında bulunan bir çocuğa bakım sağlamanın beklenmesi uygun olmayacaktır.

Yukarıda belirtilen ön koşulları taşıdıkları düşünülen ailelerden yönetmelikçe belirlenmiş bazı bilgi ve belgeleri İl Müdürlüklerine en geç bir ay içerisinde sunmaları istenmektedir. Talep edilen evraklar; aile üyelerinin kimlik bilgilerini, öğrenim durumlarını, iş ve sosyal güvenlik durumlarını, adli sicil bilgileri ile sabıka durumlarını, varsa koruyucu aile alanındaki tamamladıkları eğitimleri ve sağlık durumlarını gösteren belgelerdir.

Bu bilgi ve belgeler sosyal inceleme sürecinde aileyi tanımaya yönelik olup hiç bir şekilde başvuran ailelere geri verilmemektedir. Başvuran kişi veya aileler uygun bulunmadığı takdirde yazılı açıklama yolu ile bilgi verilmektedir.

Bakanlık bünyesinde İl Müdürlükleri aracılığıyla yürütülen bu hizmet, ailelerin İl Müdürlüklerine başvuruları ile başlamakta, süreçte ailelerin kapsamlı görüşmelerle değerlendirilmesi, koruyucu aile olmak için yeterli şartları taşıyıp taşımadıkları noktasında düzenlenen sosyal inceleme raporu, raporun ve vakadan sorumlu uzmanın vaka hakkındaki düşüncelerinin koruyucu aile komisyonunca değerlendirilmesi ile devam etmektedir. Komisyonca bu şartları taşıdığı anlaşılan ailelerin yanına uygun bir çocuğun yerleştirilmesi ve koruyucu aile statülerinin verilmesi ile süreç devam etmektedir. Bu süreç aile ve çocuk açısından detaylı bir değerlendirme yapılmasını gerektirmektedir.

Bu aşamada başvurusu kabul edilen aileler, kişilik özellikleri, evlilik yaşantıları, sosyal ilişkileri, çocuk yetiştirme konusundaki deneyim ve düşünceleri, özel bir ilgi ve desteğe ihtiyaç duyabilecek korunmaya muhtaç çocuklara bakış açıları, toplumun genel norm ve değerlerine göre ailenin özellikleri, iş ve ekonomik koşulları gibi birçok konuda sosyal çalışma görevlilerince bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu görüşmeler kimi zaman İl Müdürlüğü sosyal servis ortamında yapılabildiği gibi kimi zamanda ailenin ikamet ettiği ev ya da çalışma ortamlarında ev ve iş yeri ziyaretleri ile de gerçekleştirilebilmektedir.

Bu süreçte aileden edinilen her bilgi önem arz etmekte olup, ailenin yeterliliği ve istekliliği hizmet kalitesi ve çocuğun yüksek yararı açısından büyük öneme sahiptir. Bu sürecin son aşamasını uzmanın gözlem ve değerlendirmeleri sonucu hazırlanan sosyal inceleme raporunun koruyucu aile komisyonuna sunulması, sosyal inceleme raporunda sunulan uygun bakım modelinin komisyonca değerlendirilmesi yer almaktadır.

Koruyucu aile bakımı, kendi aileleri tarafından yeterli bakım sağlanmayan, anne ve babasından yoksun kalmış, onları tanımayan ve kimsesiz veya terk edilmiş ve yoğun bir şekilde aile ortamına, anne-baba figürüne ihtiyaç duyan çocuklara sürekli veya süreli verilebilecek ideale yakın bir bakım şeklidir (Gökçe, 1971). Yoğun bir şekilde aile ortamına, anne-baba modeline ihtiyaç duyan bu çocuklar için seçilecek koruyucu ailelerin niteliklerinin doğru bir şekilde değerlendirilmesi, uygun ailelerin seçilmesi, ilerde çocuk ve aile arasında karşılıklı uyumun oluşması açısından son derece önemlidir. Çünkü genel olarak yanına yerleştirilecek çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı, sağlıklı bir kişilik geliştirmesine olanak tanıyan uygun bir aile bulunduğu, böyle bir ortamda yaşayacak çocukta sağlıklı gelişme gösterecektir (Arnaz, 1983, s. 119). Bu nedenle uygun bir ailenin bulunması ve koruyucu aile statüsü verilmesi üzerinde durulması gereken bir konudur.

Uygun koruyucu ailenin seçiminde üç hususa dikkat edilmelidir: bağlılık (attachment), süreklilik (permanence), akrabalık (kinship) (Hegar, 1993). Yerleştirmede bu üç unsur arasındaki uyumun esas alınması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu şartları taşıyan aileleri bulmak oldukça yoğun bir çalışma gerektirmektedir. Bu şartları taşıyan ailelerde yerleşik bir değer sisteminin oluşmuş olması yürütülecek hizmetin verimliliğini arttıracaktır.

Gelişmiş ülke örneklerinden edinilen bilgilerde profesyonel koruyucu aile olabilmek için beş temel özelliğin ailelerde bulunması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu özellikler; çocuğun bakılıp, gözetilmesi ve beslenmesi, çocuğun gelişimsel gereksinimlerine karşı duyarlı olup gelişimsel geriliklerini fark edebilip uygun şekilde davranılması, çocuğun biyolojik ailesi ile olan ilişkilerini destekleyebilmesi, ailesi ile olan ilişkilerinde devamlılığı sağlayabilme ve ekibin bir parçası olarak hareket edebilmesidir (Berrick & Skivenes, 2012, s. 1957).

Berrick ve Skivenes'in (2012) yaptığı çalışmada iyi koruyucu aile bakımının sadece etkili ebeveynlikten geçmediğini aynı zamanda bu süreçte farklı durumlarında olduğunu vurgulamışlardır. Bunlardan belki de en önemlisi, koruyucu ailelerin yanlarında bakım sağladıkları çocuğun özel ihtiyaçlarına ve gelişimine cevap verebilmesidir.

1.3.4. Koruyucu Aile Eğitimleri

Koruyucu aile adaylarından en az ilkökul düzeyinde eğitim almış olmaları beklenmektedir. Bu temel ölçütün dışında koruyucu aile olmak için başvuru yapmış ailelere koruyucu aile birinci kademe ve koruyucu aile ikinci kademe eğitimleri verilmektedir.

Koruyucu aile birinci kademe eğitimi: korunmaya muhtaç çocuğun öz ailesi dışında bir başka aile yanında yetiştirilmesine yönelik olarak verilen eğitimi ifade etmektedir. Koruyucu aile birinci kademe eğitimi içerisinde dokuz modül ve kullanım kılavuzu yer almaktadır. Eğitim programı içerisinde yer alan modüller; “Merhaba, Hazırım, Birlikteyiz, İki Ailelik, Güvenli Bağ Kurma, Yaşam Düzeni, Beceri Kazanma, Travma ve İstismar ve Bağımlılık” yer almaktadır.

Koruyucu aile birinci kademe eğitim programı ile koruyucu ailelerin/adaylarının; koruyucu aile hizmeti hakkında kapsamlı bir şekilde bilgi sahibi olmaları, koruyucu aile olacakları çocuklar ve aile yapıları hakkında bilgi sahibi olmaları, bakımını üstlendikleri/üstlenecekleri çocuğun öz ailesi ile olan iletişimin önemini kavramalarını sağlamak ve bilinçlendirmek, yetki ve sorumluluklarını kurum ile iş birliği içerisinde kullanmaları gerektiğinin farkındalığını kazandırmak amaçlanmaktadır. Ayrıca çocukların gelişim süreçleri ve ihtiyaçları, zorlandıkları dönemlerde nasıl hareket edecekleri ve destek mekanizmaları konusunda bilgilendirmek ve tüm bu amaçlarla birlikte çocuğun sağlıklı bir birey olarak topluma kazandırılmasında ve koruyucu aile

hizmeti kapsamında kişilerin ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesinin önemini anlamalarını sağlamak amaçlanmıştır.

Koruyucu aile ikinci kademe eğitimi: özel zorlukları ve ihtiyaçları olduğu tespit edilen korunmaya muhtaç çocuğa hizmet vermek üzere koruyucu aile birinci kademe eğitimini almış kişilere verilen uzmanlık eğitimini tanımlamaktadır. Burada amaç uzmanlaşmış koruyucu aile adaylarına çeşitli alanlarda bilgi sahibi olmalarının sağlanmasıdır. Koruyucu aile ikinci kademe eğitimi içerisinde iki modül ve bir adet kullanım kılavuzu yer almaktadır. Bunlardan birincisi, suç mağduru çocuklara yönelik, ikincisi ise suça sürüklenen çocuklara yönelik modüldür. Bu modüllerde genel olarak, uzmanlaşmış koruyucu aile adaylarına; “özel zorlukları veya ihtiyaçları bulunan” çocuklar ve aile yapıları hakkında bilgi sahibi olmaları, bakımını üstlendikleri çocukların ihtiyaçları ve zorlandıkları dönemlerde nasıl hareket edecekleri ve bu zorlu dönemlerle nasıl başa çıkacakları konusunda bilgi ve beceri kazanmaları amaçlanmıştır. Yine bu eğitimle ailelerin, bakımını üstlendikleri çocuğun öz aile ve eski çevresi ile iletişim ve ilişkilerinde kurum ile işbirliği halinde olacakları, kararları kurum ile birlikte alacakları, bakımını üstlendikleri çocuğun sağlıklı bir birey olarak topluma kazandırılmasında çocuk üzerindeki etkilerinin farkına varmalarını ve uzmanlaşmış koruyucu aile modeli kapsamında ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesinin önemini anlamalarını sağlamak hedeflenmiştir. Düzenlenen Koruyucu Aile 1.ve 2. Kademe Eğitim konuları uzmanlaşmış koruyucu aile modelinde yararlandırılan/yararlandırılacak çocuğun yüksek yararı dikkate alınarak UNICEF’in teknik desteği ile AÇSHB’nin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2013 yılında hazırlanmıştır.

Koruyucu aile eğitimlerinin verilmesi ve ailelerin komisyonca belirlenen aile modeline ilişkin uygun eğitimleri tamamlanması sürecinde, koruyucu aile statüsü verilen ailelere bakanlıkça belirlenen koruyucu aile eğitimleri ve bu eğitimlere katılan ailelere de koruyucu aile eğitim katılım belgesi verilmektedir. Bu eğitimlerle aileler sürece hazırlandığı gibi süreçte yaşanabilecek durumlarla da ilgili olarak detaylı bir şekilde bilgilendirilmektedirler. Bu eğitimlerle çocuk ve ailenin sağlıklı bir şekilde hizmeti devam ettirmesi, koruyucu aile hizmetinin sonlandırılması ve geri dönüşlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Özellikle çocukların ikincil örselenmelerinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Koruyucu ailelerin eğitime ihtiyaçları vardır (Özbesler, 2009, s. 88). Yapılan eğitimlerle koruyucu aile ve bu alanda çalışan uzmanlar desteklenmelidir. Alanda edindiğim tecrübeler kapsamında, bu eğitimlerle ailelerin kendilerini sürece daha iyi hazırladıklarını düşünüyorum.

Ailelere verilecek eğitimler ile özellikle ilerde oluşabilecek sorunların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Özellikle değerlendirme aşamasında bu eğitimi verecek profesyoneller tarafından da sorunların oluşmadan fark edilebilmesi sağlanabilecektir. Doğru zamanda yapılacak doğru müdahaleler ile oluşabilecek ciddi sorunların önlenmesi için koruyucu ve önleyici uygulamalar da yerine getirilmiş olacaktır (Özbesler, 2009).

1.3.5. Koruyucu Aile Uyum ve Yerleştirme Süreci

Koruyucu aile statüsü verilen, yanına çocuk yerleştirilmesi planlanan ailelerin ve uygun çocuğun eşleştirme sürecine hazırlanması, uyum süreci ve yerleştirmenin tamamlanması bu dönemde yapılmaktadır.

Çocuğun ve ailenin sürece hazırlanabilmesi, aile üyelerinin tanışmaları için ön hazırlık diyebileceğimiz iki ayı geçmeyecek şekilde belirlenen bu süreçte çocuk ve aile tanıştırılmaktadır. Çocuk açısından aile ile tanıştırmadan önce çocuğa hizmet modeli hakkında bilgi verilmesi, çocuğun düşüncesinin öğrenilmesi ve diğer oluşabilecek durumlara ilişkin bilginin paylaşılması için mesleki çalışma yapılması gerekmektedir.

Koruyucu aile yanına çocuk yerleştirme süreci, ilk olarak çocuk ve ailenin belirlenen uygun ortamda karşılaştırılması, karşılıklı istek ve uzmanın da uygun görmesi durumunda saatlik, günlük ve haftalık izinlerle (çarşı izinleri, ev ziyaretleri) ve çocuğun ve ailenin ev ortamında misafir edilmesi ile devam etmektedir. Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde oluşturulan Koruyucu Aile Komisyonunca değerlendirilen bu süreç sonrasında kesin yerleştirmenin yapılıp yapılmayacağına karar verilmektedir. Kesin yerleştirmenin uygun görülmesi halinde koruyucu aile sözleşmesi gündeme gelmektedir. Bu aşamada aile yönetmelikte belirlenen, koruyucu ailelerin yükümlülüklerini kapsayan belgeyi imzalayarak, sözleşmede yer alan ilkelere uygun hareket edeceklerine dair bir taahhütte bulunmaktadır. Koruyucu aile tarafından imzalanan bu sözleşme mahalli mülki amirin onayından sonra geçerlilik kazanmaktadır.

Koruyucu ailelerin imzaladıkları bu sözleşme ile görevleri ve sorumlulukları netleştirilmektedir. Aile bu sözleşmede yer alan tüm şartları kabul etmiş bulunmaktadır. Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 13. maddesi koruyucu ailelerin yükümlülüklerini düzenlemektedir. Bu maddeye göre genel olarak ailenin görev ve yükümlülükleri;

- Yanına yerleştirilen çocuğun sağlıklı gelişimi için her türlü desteği sağlamak ve oluşturmak,
- Görüştürülmesinde sakınca görülmeyen hallerde çocuğun öz ailesi ile görüştürülmesini desteklemek ve sağlamak,
- Çocuğun öz ailesi ya da eski çevresi ile İl Müdürlüklerinin bilgisi dışında iletişim kurmamak,
- Çocuğun kararlarını önemsemek, çocuğun hayatını etkileyebilecek olaylarda sorumlu uzman ile birlikte hareket etmek,
- Sorumlu meslek elemanının yaptığı rehberliğe ve yönlendirmelere uygun hareket etmek,
- Düzenlenen eğitim ve diğer faaliyetlere katılım sağlamak,
- Adres ve iletişim bilgilerinin değişikliği durumunda belirlenen sürelerde İl Müdürlüklerine gerekli bilgiyi sunmak,
- Çocuğun koşullarında bir değişiklik olması durumunda İl Müdürlükleri tarafından hizmet modelinde bir değişikliğe gidilmesinin planlanması durumunda çocuğun yararının gerektirdiği işlemlerin yapılabilmesi için her türlü desteği sağlamak, çocuğun aileden ayrılık sürecine hazırlanmasında İl Müdürlükleri ile iş birliği yapmak,
- Geçerli mazereti olmaksızın aileye yapılan çocuk yerleştirme önerisini kabul etmek ve yerleştirme sürecinde İl Müdürlükleri ve vakadan sorumlu uzman ile iletişim halinde olarak süreci yürütmek şeklinde düzenlenmiştir.

Koruyucu aile yanına çocuk yerleştirilmesi süreci 2012 tarihli KAY' da detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu kısımda koruyucu aile yanına bir seferde kaç çocuk yerleştirilebileceği, yaş aralıkları, ailenin biyolojik çocuklarının olması durumunda yanlarına yerleştirilecek çocuğun durumu ve diğer özel şartlara yer verilmiştir. Suça karışan, suç mağduru ve özel ihtiyaçları olan çocuklar için de yönetmelikte özel düzenlemelere gidildiği görülmüştür. Muhakkak ki bu tür çocukların ihtiyaçları ve bakımı da özel olmalıdır.

1.3.6. Koruyucu Aile ve Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilen Çocuğun Psiko-Sosyal ve Ekonomik Açıdan Desteklenmesi ve İzlenmesi Süreci

Yanına çocuk yerleştirilen ailelerin ve çocuğun izleme ve takip çalışması kapsamında yanına kesin olarak çocuk yerleştirilen aileler ilk yıl her ay, ikinci yıl ve sonraki yıllarda üçer aylık süreler halinde yılda en az dört defa izlenmektedir. Gerek görüldüğü takdirde bu süreler gözetilmeksizin de izleme ve takip çalışmaları yapılabilmektedir.

Uzmanlar tarafından yapılacak ziyaretler çocuk, koruyucu aile ve biyolojik aile arasında gerekli uyum ve iş birliğinin sağlanması, özellikle çocuk açısından biyo-psiko-sosyal gelişimi noktasında çok önemlidir (Akyüz, 2008, s. 115). Çocuğun yaş durumuna göre aile ile oluşturacağı ilk bağlar sonraki süreçlerde oluşacak ilişkilerin temelini oluşturmaktadır.

Çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirildiği ilk dönemlerde aileye bir takım destekler sunulmalıdır. Bu desteklerde özellikle aileye, yanlarına yerleştirilen çocuğun uyum ve davranış sorunları olabileceği, bu tür sorunların olası nedenleri, gelişimleri sürecinde yaşanabilecek olası sorunlar, bu tür durumlarda anne baba olarak nasıl hareket edilmesi ve ne tür desteklere başvurulması gerektiği gibi konulara yer verilmelidir (Özbesler, 2009, s. 93). Konuyla ilgili eğitim programları düzenlenmelidir.

İzleme ve takip süreci kapsamlı bir müdahale planını gerektirmektedir. Ailelerin özellikle ilk yıllarda sık denetlenmeye ve rehberliğe ihtiyaç duydukları bilinmektedir. Aileye yeni katılan bir üye ailenin var olan yapısında değişikliklere neden olabilmektedir. Bazı durumlarda çocuksuz bir aileye, yeni bir bireyin katıldığı, bazı durumlarda da mevcut ailenin çocukları yanına yeni bir kardeş ya da büyük çocuğun geldiği görülmektedir. Bazı durumlarda bu hizmetin uygulanması sürecini kolaylaştırırken bazı durumlar da zorlaştırıcı etki yaratabilmektedir. Eşlerin çocuğa farklı yaklaşımları, ailenin biyolojik çocuğu ile yanlarına yerleştirilen çocuk arasında oluşabilecek problemler süreçte üstesinden gelinmesi gereken önemli sorunlar haline gelebilmektedir.

İzleme ve takip sürecinde sorumlu uzmanlara yönetmelikte çalışma alanları dâhilinde 20 çocuk ile bir sınırlandırma getirildiği görülmektedir. Mevcut uygulamalarda koruyucu aile birimlerinde görevli uzmanların çalıştıkları vaka sayılarının belirlenen sayıdan fazla olduğuna dair eleştiriler bulunmaktadır. İzleme süreci sorumlu uzman tarafından yürütülmekte olup, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen rapor ve

formların doldurulması ve İl Müdürlükleri sosyal servisinde veya ev ortamlarında yapılacak ziyaretler yolu ile gerçekleştirilmektedir. Bu ziyaret ve görüşmeler haberli olduğu gibi habersiz de yapılabilmektedir.

Koruyucu aile birimi tarafından, çocukların yerleştirilme süreçleri ve bu tarih sonrasında çocuğa ve aileye yönelik yapılan izlemeler için uygulama planı hazırlanmakta ve süreç vakadan sorumlu uzman tarafından yürütülmektedir.

Bu süreçte ailelerin izlenmesi kadar, çocuğun da aile yanında geçirdiği süreçte çocukla kurulan iletişim, çocuğun ev ortamında aile üyeleri ile olan ilişkisi, çocuğa kazandırılan yaşam becerileri, davranışları, aile tarafından çocuğa sağlanan haklar ve aileye çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması için verilen aylık bakım ödemesinin ne kadarının çocuk için kullanıldığını belirlemeye yönelik gözlem ve görüşmeler de yapılmaktadır. Ailelere talep etmeleri dâhilinde yaptıkları hizmet karşılığında yapılan aylık bakım ödemesi, çocuğun yaş, okul durumu ve diğer özel durumlarına göre, AÇSHB tarafından gönderilen ödenekten bağlı buldukları İl Müdürlüğüne yapılmaktadır.

Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların sağlık, eğitim ve diğer ihtiyaçlarına yönelik olarak aileler desteklenmektedirler. Bu destekler koruyucu aile yanında bakılan çocuk, özel zorlukları ve ihtiyaçları bulunan ya da engelli çocuklar olması durumunda aileye ödenen miktar yüzde elli oranında arttırılarak ödeme yapılmaktadır.

Koruyucu ailelere sağlanan bir diğer destek de, 2012 yılında yürürlüğe giren KAY'ın 24 Ocak 2015 tarihinde yapılan değişiklikle uygulamaya konulan, koruyucu aile sözleşmesi devam eden ailelerden, eşine veya bir yakınına bağlı olmaksızın emekliliğine esas sosyal güvencesi olmayan eşlerden birine bir asgari ücret tutarı üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamında isteğe bağlı sigorta primlerini yatırması noktasında destek olunmasıdır. Yapılan isteğe bağlı sigorta primi ödemesi var olan bakım ödemesine ek olarak gönderilmektedir.

Koruyucu ailelere ve yanlarında bakım sağladıkları çocuklara birçok destek AÇSHB tarafından sunulmaktadır. Çeşitli meslek kurslarına katılacak olan çocukların kurs giderleri ve servis ücretleri kurum tarafından karşılanmaktadır. Ek olarak ailelere her yılın nisan ve ekim aylarında yıllık giyim masraflarının karşılanması için iki kat, eylül ayında ise okul masrafları için üç kat yardım yapılmaktadır. Ailelere yapılan tüm destek ve

yardımlar ailelerin çocukların kişisel gelişimi ve diğer tüm ihtiyaçları için kullanması esastır. Ailelere bu yönde gerekli rehberliğin sağlanması gerekmektedir. Yapılan tüm izlem ve gözlemlerde aile ve çocuğa yapılan ödeme ve destekler bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

Aşağıda koruyucu ailelere yapılan aylık bakım ödeme miktarlarına ait 2018 yılı oranları yer almaktadır.

Çizelge 2: 2018 Yılına Ait Koruyucu Aile Bakım Ücretleri

Yaş-Okul Durumu	Oranlar %	Aylık Bakım Ücreti	Gösterge	Aylık Harçlık	Aylık-Toplam
0-3 Yaş	50	605,62	-		605,62
4-5 Yaş	75	908,43	-		908,43
6-14 Yaş (İlköğretim 1-4 ve 5-8 sınıflar)	80	969	600	61,62	1039,76
			900	92,44	1075,15
15-18 Yaş (Lise ve Dengi)	85	1029,56	1200	123,25	1171,09
19+Yaş (Yüksek Öğrenim)	90	1090,12	2000	205,41	1326

Servis:273 TL

Kurs:2195 TL(Meslek Edinme)

4138 TL(Yeni Orta Öğretim Sınavı)

6431 TL(Üniversiteye Hazırlık)

Servis ve kurs ücretlerinin çocukların buldukları illere göre değişiklikler olabileceği bu nedenle illerdeki ortalama fiyatlara dikkat edilmesi gerektiği AÇSHB tarafından belirtilmiştir. İsteğe bağlı sigorta prim tutarı:649,44 TL(<https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile-aylik-odeme-miktarlari> 16.12.2018).

1.3.7. Koruyucu Aile Hizmetinin Sonlandırılması

2012 tarihli KAY' da hizmetin sonlandırılması bölümünde koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun geri alınması, geri alınan çocuğun yararlanacağı hizmet, koruyucu aile statüsünün iptali ve suç duyurusunda bulunma gibi alt başlıklar düzenlenmiştir.

2012 tarihli KAY'a göre koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk; koruyucu ailenin ilgili yönetmelikte düzenlenen yükümlükleri yerine getirmediği, çocuğun aile tarafından ihmal ya da istismar edildiğinin tespit edildiği, aile ve çocuk arasında oluşması beklenen ideal iletişimin sağlanmadığı, çocuk için genel olarak hizmetten beklenen yararın yapılan tüm mesleki çalışmalara rağmen sağlanamadığı ve çocuk açısından biyolojik aile yanına dönüş ya da daha uygun bir hizmet modelinin gerçekleşmesi durumlarında hizmet sonlandırılmaktadır.

Görüldüğü gibi hizmetin sonlandırılmasında belirtilen nedenler çocuktan ve ailede kaynaklı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Hizmetin sonlandırılmasına karar verildiği durumlarda vakadan sorumlu uzman düzenlediği tüm bilgi ve belgeleri koruyucu aile komisyonuna sunmakta ve hizmetin sonlandırılmasındaki nihai karar koruyucu aile komisyonunca verilmektedir. Komisyon çocuğun aileden geri alınmasına karar verdiği durumlarda vakadan sorumlu uzman çocuğun ayrılış sürecine hazırlanmasını planlamaktadır. Çocuk hazır olduğunda ailen geri alınmaktadır.

Koruyucu aile komisyonunda hizmetin sonlandırılmasına karar verilmesi yanında koruyucu ailenin statüsünün durumu, statünün iptal edilip edilmeyeceği, çocuğun hangi hizmet modelinden yararlandırılacağı gibi kararlarda düzenlenebilmektedir.

Çocuğun aileden geri alındıktan sonra hangi hizmet modelinden faydalandırılacağına dair sosyal hizmet modelleri önerilmektedir. Bu modellerden öncelikle çocuğun biyolojik ailesi yanına döndürülmesi amaçlanmaktadır. Bu durum mümkün olmadığında akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli kapsamında gerekli değerlendirmeler yapılmakta bu model de mümkün bulunmadığında çocuğun durumuna uygun başka bir koruyucu aile yanında bakım önerilmektedir. Yapılan tüm çalışmalara rağmen çocuğun koruyucu aile hizmetinden yararlandırılmadığı durumlarda ise diğer sosyal hizmet modelleri devreye girmektedir.

Koruyucu aile statüsü, uzmanın tespit ettiği hususlar çerçevesinde koruyucu aile komisyonunca değerlendirilerek belirlenmektedir. 2012 tarihli KAY' da koruyucu ailenin hangi durumlarda koruyucu aile statüsünün iptal edileceği hususları düzenlenmiştir. Çocuğun ihmal ve istismar edilmiş olması, çocuğun aile tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığının belirlenmesi, çocuğun fizik ve ruh sağlığının çocuğun bakımını

etkileyecek şekilde bozulmuş olduğunun sağlık raporu ile belgelenmesi vb. gibi hallerde koruyucu ailenin statüsü komisyonca iptal edilebilmektedir. Statüsü iptal edilen ailelerin yanına bir daha çocuk yerleştirilemez ibaresi bulunmaktadır. Koruyucu aile hizmet sürecinde konusu çocuğa yönelik suç teşkil edecek eylemlerin tespiti halinde ise kurum tarafından Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunulur ve çocuğun hakları açısından adli süreç takip edilir şeklinde hüküm yer almaktadır (2012 Tarihli KAY).

1.3.8. Koruyucu Aile Programının Uygulanmasında Uzmanın Rolü

“Sosyal hizmet kendisine ait misyonu, bilgi temeli, değerler sistemi, etik kuralları ve beceri repertuarı olan bir meslektir” (Oral & Tuncay, 2012, s. 94). Sosyal hizmet mesleğinde *çocuk refahı alanı* ise kamusal çocuk koruma birimleri tarafından ihmal, istismar veya kötü muameleye maruz bırakıldığı belirtilen çocukların sorunlarına çözüm aramayı hedefleyen; koruyucu ve rehabilite edici hizmetleri içermektedir (Yolcuoğlu, 2009, s. 44).

Çocukluk dönemi, önemli gelişimsel dönemlerden biridir. Sosyal hizmet mesleği içerisinde çocuk ve gençlik alanı önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk ile koruyucu aile arasındaki ilişkinin oluşmasında, hizmetin başlangıcından sonuna kadar geçen sürede uzmana büyük bir rol ve sorumluluk düşmektedir.

2012 tarihli KAY’ da koruyucu aile birimi ve bu alanda çalışan meslek elemanlarına dair tanımlara yer vermiştir. Tanımlara bakmak gerekirse;

Koruyucu Aile Birimi: koruyucu aile hizmetlerinin yönetmelikle belirlenen esaslar dâhilinde, gerekli mesleki çalışmalar yürütülerek yeterli sayıda uzman ile birim yöneticisinden oluşan ve İl Müdürlükleri bünyesinde kurulan birimi ifade etmektedir.

Sosyal Çalışma Görevlisi: sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, çocuk gelişimcisi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni ve özel eğitim öğretmeni olarak sınırlandırmıştır. Bu yönetmelikle belirlenen uzmanlar bu alanda çalışan meslek elemanı ve yönetici olabilmektedirler.

Sosyal hizmetin hizmet alıcılarına yönelik belli başlı görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bireyle, aileyle, grupta, toplumla çalışan sosyal hizmet uzmanlarının çok çeşitli rollerle ilgili bilgi ve beceri donanımına sahip olması gerekmektedir.

Bu kapsamda koruyucu aile biriminde görev alan sosyal çalışma görevlilerinin rol ve sorumluluklarına yönetmelikte belirtilen görev ve sorumlulukları üzerinden; başvuruların alınması, çocuğun yerleştirilmesi, çocuk ve aile hakkında gerekli mesleki rapor ve müdahalelerin yapılması, süreç boyunca hizmete yönelik uyum ve eğitim çalışmalarının yapılması, çocuğun varsa biyolojik aile veya yakın çevresi ile görüştürülmesi ve sürecin hizmetin sonlandırılmasına kadar geçen sürecin takibi ve idarece verilecek diğer tüm görevlerdir.

Bu kapsamda yer alan koruyucu aile komisyonuna yer vermek gerekirse, komisyon, yönetmelikte belirtildiği şekliyle mahalli mülki amirin onayı ile illerde il müdürü veya il müdür yardımcısı başkanlığında, biri vakadan sorumlu olmak üzere en az dört uzman, sayının yetersiz olması halinde iki uzmandan oluşur. Komisyon danışma ve gerekli durumlarda karar alma organı olarak görev yapmaktadır. Gerekli görüldüğü durumlarda komisyona raporlar sunulmakta ve vakayla ilgili kararlar oy çokluğu ile alınmaktadır. Amaç vakalarda çocuk ve aile adına en doğru kararın verilmesi ve uygun müdahale planlarının oluşturulmasıdır.

Komisyon ayrıca koruyucu aile olmak için başvuran ailelerin uygunluğunu, koruyucu aile belgesi düzenlenmesini, çocuğun hangi aileye yerleştirileceği, koruyucu aileye verilecek olana koruyucu aile belgesinin geçerliliğini, çocuğun koruyucu aile ile birlikte yurt dışına çıkış sürecini, çocuğun aileden geri alınması, koruyucu aile statüsünün iptali ve koruyucu aile hizmeti sürecinde oluşan, vakadan sorumlu meslek elemanının tereddütte kaldığı diğer durumlarla da ilgili konularda karar alan mercidir.

Görüldüğü gibi koruyucu aile programında uzmanların mesleki ve idari sorumlulukları belirlenmiş, genel bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Yönetmelikte bu alanda çalışan uzmanlara 20 çocuk üzerinden çalışma yapması ve koruyucu aile dışında başka bir alanda görev verilmemesi gerektiği yönünde ibareler yer verilse de alanda karşılaşılan uygulamalarda bu durumun aktif olarak uygulanmadığı, uzmanların 20 dosyadan daha fazla vaka ile ilgilenmek zorunda kaldığı görülmektedir. Bu nedenle uzmanların üzerlerine düşen rol ve sorumlulukları yerine getirmekte zorlandığı, bununla birlikte

hizmetin yürütülmesinde aksaklıkların oluştuğu, çocuğun yüksek yararı ilkesinin göz ardı edildiği düşünülmektedir.

Bu görev tanımları çerçevesinde uzmanın rol ve sorumluluklarını, sürece etkilerini tartışmak çalışma için yerinde ve anlamlı olacaktır. Sheafor ve Horejsi sosyal hizmet mesleğini çeşitlilik ile karakterize etmiş, bu mesleğin uygulayıcılarının farklı insanları pek çok farklı durumu içinde barındıran geniş bir alanda ele aldıklarını, neleri yapıp neleri yapamayacaklarını tayin eden mesleki sınırlar ve standartların olduğunu aktarmıştır (Sheafor & Horejsi, 2015).

Sheafor ve Horejsi sosyal hizmet uzmanının rol ve işlevlerini on bir ana başlık altında toplamıştır bunlar;

1. Aracı,
2. Savunucu,
3. Eğitici,
4. Danışman,
5. Vaka,
6. İş yükü yöneticisi,
7. Süpervizör/ Personel geliştirici,
8. Yönetici,
9. Sosyal gelişim faili,
10. Araştırmacı/Değerlendirmeci,
11. Profesyonel olarak sosyal hizmet uzmanı.

Sheafor ve Horejsi'nin burada yer verdiği rollerden koruyucu aile biriminde çalışan uzmanların daha çok danışmanlık, vaka yöneticisi, eğitici ve savunucu rollerini gerçekleştirdiği görülmektedir. Sosyal hizmet uzmanları birçok alanda mesleğin misyonuna uygun olarak kendilerine müracaat eden kişilerin işlevsellik düzeylerini artırmaya çalışmakta, sorunlarının çözülmesi sürecinde alternatif müdahaleler geliştirmektedirler (Oral & Tuncay, 2012).

Danışman Olarak Sosyal Hizmet Uzmanı: koruyucu aile programında sosyal hizmet uzmanı, koruyucu aile olmak için başvurusu bulunan kişi ya da ailelere başvurdukları hizmeti anlatmak, tanıtmak ve gerekli yönlendirmeleri yapabilmek için danışmanlık

hizmeti sunmaktadır. Ailelerin hizmete başvuru sürecinden, hizmetin uygulama ve sonlandırma süreçlerine kadar uzanan aşamalarda, uzmanın sürekli ve belirgin olarak bir danışmanlık rolü bulunmaktadır.

Uzman bu süreçte izleme ve denetmelerde de danışmanlık rolünü uygulamaktadır. Uzman izlemelerde ailelerin ve çocukların karşılaştıkları sorunların giderilmesinde yardımcı olmaktadır. Biyolojik aile ve çocuğun görüştürülmesi süreçleri de dâhil olmak üzere birçok konuda aileye ve çocuğa sürekli danışmanlık hizmeti sunduğu görülmektedir.

Vaka Yöneticisi Olarak Sosyal Hizmet Uzmanı: danışmanlık hizmetinden sonra başvurusu alınan vaka hakkında detaylı bilgiler alınarak bilgilendirmeler kapsamında kişi veya kişilerin hizmete uygunluğu uzman tarafından tespit edilmektedir. Vaka yöneticisi konumunda olan uzman, bu görevini hizmetin uygulanmasında kullanılan bilgi ve belgelerle yapacağı çalışmaları somutlaştırarak rolünü yerine getirmektedir. Sosyal inceleme raporları ile vakayı bütüncül bir bakış açısı ile tanımlamaktadır. Vakaya yönelik geliştirilecek müdahaleler saptanmakta ve diğer çalışmalar için zemin oluşturulmaktadır. Uzman burada çözümün önündeki sorunları ortadan kaldırma, potansiyel kaynaklara müracaatçının ulaşmasını sağlama, hizmetler yürütülürken ortaya çıkabilecek risklere yönelik gerekli önlemleri alma gibi sorumlulukları yerine getirmektedir. Oluşturacağı kapsamlı müdahale planları ile çocuk ve aile için koruyucu aile programında vaka yöneticisi rolünü yerine getirmiş olmaktadır.

Koruyucu aile programının uygulanmasında uzman alanda farklı engellerle karşılaşabilmektedir. Ancak mesleki değer ve etik ilkeleri kapsamında hizmetin mevzuatta belirtildiği şekilde uygulanmasında, çocuk ve ailenin iyilik halinin gözetilmesinde yukarıda anlatılan rol ve sorumluluklarından hiçbir surette vazgeçmemeli, kurum idaresi ve diğer meslek elemanları ile uyumlu ve iş birliği halinde çalışmalıdır.

1.3.9. Türkiye’de Koruyucu Aile Uygulamaları ve Tarihi Gelişimi

“Türklerde ve İslam’ın ilk dönemlerinde kimsesiz çocuklara yönelik koruyucu aile uygulamaları ağırlıklı olarak yakın akraba içerisinde dini ve ailevi kaygılarla uygulanmakta ve yürütülmektedir” (Ünal, 2015, s. 886). İslam’ın koruyucu aile konusunda, Kur’an-ı Kerim’deki bazı ayetlerinde koruyucu aileyi desteklediği görülmektedir (Ünal, 2015, s. 887). Kur’an ayetlerinin birçoğunda konuyu destekleyici

atıfların yer aldığı, özellikle yetimlerle ilgili birçok ayet ve hadis bulunduğu bilinmektedir.

Osmanlı döneminde kimsesiz çocuklara sunulan hizmetler Tanzimat öncesi ve sonrası şeklinde ikiye ayrılmış; Tanzimat öncesinde daha çok aile yanında bakım mümkün kılınmaya çalışılırken, Tanzimat sonrası dönemde ise kurum bakımı ağırlık kazanmıştır (Bay, 2014, s. 151).

Tanzimat öncesi dönemde korunmaya muhtaç çocuklara sunulan hizmetlere bakıldığında asıl amacın çocuğun aile yanında tutmak olduğu bu uygulamaların koruyucu aile uygulaması olan besleme, oğulluk veya genel deyimle evlatlık kurumu üstlenmiştir (Bay, 2014, s. 151). Bu tür uygulamaların hem aile hem de çocuk açısından avantajlı yanları olduğu ifade edilmiştir (Bay, 2014; Ünal, 2015).

“Osmanlılar döneminde koruyucu aile hizmetleri ailelerin parçalanmasından ve ekonomik sebeplerden ziyade savaşlar, afetler, ölüm vb. sebeplerden kaynaklanmaktadır” (Ünal, 2015, s. 888).

Osmanlı döneminde koruyucu aile uygulamasına benzer birçok uygulama ile karşılaşmıştır. Bunlar; yakın akraba ve çevrenin “gönüllü koruyucu aile” bakımı, mahallenin bakımı, “tebenni” adı verilen bir tür geçici evlatlık ya da koruyucu aile bakımı, icar-ı sağır ve vakıfların koruyucu aileye yönelik maddi destekleridir (Ünal, 2015). Türkiye’de modern devlet yapısının altında sürdürülen “koruyucu aile” sisteminin kökenleri bu tür yapılara kadar uzanmaktadır (Karatay, 2017, s. 391).

Alanyazın incelendiğinde Cumhuriyetin kuruluşunun ilk yıllarında geleneksel koruyucu aile bakımının uygulandığı sonraki dönemlerde kurumsallaşmaya ağırlık verildiği görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyetinde, Koruyucu Aile bakımı, Türk Hukukuna, 1926 yılında kabul edilen ve şuanda mülga durumunda olan Türk Kanunu Medenisi ile girmiştir. Bu kanunun 273. maddesi çocukların yerleştirilmesi hükümleri düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, “Çocuğun, bedeni veya fikri tekâmülû tehlikede bulunur veya çocuk manen metruk bir halde kalırsa yargıç, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile nezdinde veya bir müesseseye yerleştirebilir” ifadesi yer almıştır. 1926 yılında bu tür çocukların biyolojik ebeveynleri

dışında başka bir aile yanında bakımının sağlanabileceği kanunla düzenlense de bu ilerleyen yıllar içerisinde hayata geçirilememiştir.

Türkiye’de 1950’li yıllarda korunma ihtiyacı içinde olan çocuklara yönelik çalışmalar (çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları) yeni gündeme gelmeye başlamışken, kurum bakımının bu tür çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ülke dışından gelen fikirlerle değişmeye başlamıştır (Karatay, 2017).

Ülkemizde koruyucu aile uygulamalarına, korunmaya muhtaç çocuklar için kurum bakımına göre daha etkili olması ve programın yaygınlaşması halinde daha ekonomik bir yolu olacağı düşüncesi ile başlatılmıştır (Arnaz, 1983, s. 124). Alanyazın da profesyonel koruyucu aile uygulamasının gündeme gelmesinde birçok nedene yer verilmiştir. Bu nedenler arasında kurum bakımını çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri, çocukların bağlanma sorunu yaşamaları, anne yoksunluğu, kurum bakımında kalan çocukların ölüm oranları ve bu tür kurumlarda yaşayan çocukların hayata hazırlanamadıklarına yer verilmiştir (Karatay, 2017).

Aile yanında bakım ile ilgili düzenlemelere Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve Belediye Kanunu’nda yer verilmiştir (Üstüner, Erol, & Şimşek, 2005, s. 131).

Bu dönemde özellikle toplumun konuya uzak kalması ve koruyucu aile bakımının tanıtımının yeterli düzeyde yapılamaması nedeni ile yaygınlaşmadığına yönelik eleştiriler mevcuttur (Karatay, 2017). Tarihsel süreçte Türkiye’de ilk örneklerine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve UNICEF örgütü arasında yapılan bir anlaşma gereği üzerine 1961 yılında Ankara’da pilot proje olarak başlatılmış olup henüz gelişmiş ülkelerdeki düzeye ulaşamamıştır (Arnaz, 1983, s. 124).

1983 yılına kadar SSYB bünyesinde yürütülen koruyucu aile hizmeti, 24.05.1983 tarihinde 2828 sayılı SHÇEK Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle SHÇEK Genel Müdürlüğü Aile ve Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Aile Hizmetleri Şubesi tarafından uygulanmaya başlanmıştır (Tok, 1996; Karatay, 2017).

2828 sayılı SHÇEK Kanunu’nun 22. ve 23. maddelerinde koruma ve bakım altında yer alan çocukların yerleştirilmesi işlemlerinden ve koruyucu aileler yanında bakımlarından bahsedilmektedir. Bu kanunun 23. maddesi esas alınarak 01.10.1984 tarih ve 18532 sayılı

KAY çıkarılmıştır (Tok, 1996). Bu yönetmelik tarihsel süreçte koruyucu aile bakım modeli için çıkarılmış ilk yönetmelik olup, hizmetin standartlarının oluşmasında öncülük etmiş ve temel zemini oluşturmuştur.

Bu süreçlerde de SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından hizmetin yayınlştırılmaya ve geliştirilmeye çalışıldığı farklı projelerle koruyucu aile hizmetinin desteklendiği bilinmektedir. 1992 yılında koruyucu aile hizmeti için bir proje oluşturulmuş, proje 1993 yılında uygulanmaya başlanmıştır 1994 yılında sonlandırılan proje ile yurt çapında uygulamaya geçilmiştir. Bu proje ile ülke çapında kısa ve uzun vadeli hedefler belirlenmiştir.

Çalışmaların desteklenmesi amacıyla SHÇEK Genel Müdürlüğünde geçici olarak “Koruyucu Aile Merkez Bürosu” kurulmuştur. Bu büroya bağlı olarak Ankara, Antalya, Bursa, Denizli, İstanbul, İzmir, Malatya ve Samsun illerinde Koruyucu Aile Büroları kurulması amaçlanmıştır. Fakat yeterli olanakların sağlanamamış olması nedeniyle sadece Ankara ve İzmir illerinde ayrı bürolar kurulabilmiştir (Tok, 1996).

SHÇEK, çocukların aile ortamında korunması yolundaki politika değişikliklerinin bir sonucu ve gereği olarak koruyucu aile programını teşvik etmek ve ülke genelinde yaygınlaştırıp tanıtmak amacıyla 1992 yılında koruyucu aile projesi hazırlıklarına başlamıştır. Bu amaçla birçok üniversite ve bu alanda çalışmak isteyen gönüllü kişilerden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Komisyon tarafından 1993 yılı Mayıs ayında pilot illerden gelen sosyal hizmet uzmanları, farklı üniversitelerin öğretim üyeleri tarafında hazırlanan bir hizmet içi eğitim programına dâhil edilmişler ve burada koruyucu aile bakım modeli ile ilgili bilgileri almaları sağlanmıştır. Eğitimde genel olarak aileden çocuğa, koruyucu ailenin tüm yönleriyle ele alınmasını sağlayacak konular yer almıştır (Uluç, 1997, s. 134).

14 Ekim 1993 tarih ve 21728 sayılı RG’ de yayınlanan KAY ile eski yönetmelik yürürlükten kaldırılmış ve yeni düzenlemeler getirilmiştir.

1993 tarihli KAY koruyucu aileyi, bu yönetmelikte belirlenen esas ve usullere göre İl Müdürlükleri denetiminde kısa veya uzun süreli, bedelli veya bedelsiz olarak çocuk bakımını üstlenen, çocuğun aile ortamında yaşamını sağlayan, biyolojik ana baba yerini tutabilecek aileler ve kişiler olarak tanımlamıştır.

09.03.1994 tarih ve 03 sayılı “Evlat Edinme Yönergesi’nin” yayınlanması ile evlat edinme hizmeti için basamak olarak kullanılan koruyucu aile hizmetinin evlat edinme hizmetinden yasal anlamda farklılaşması sağlanmıştır (Tok, 1996).

Günümüzde bu hizmet modeli her ne kadar aileler tarafından evlat edinmeye bir basamak olarak kullanılmak istense de mevcut koruyucu aile yönetmeliği ile bu durum engellenmeye çalışılmaktadır. Konuya ilişkin eleştiriler devam etmektedir.

Türkiye’deki sosyal hizmet politikalarının 5 yıllık kalkınma planları içerisindeki yerine bakılmış, bu kapsamda var olan kalkınma planlarında kurum bakımının daha çok yer aldığı, koruyucu aile bakımına ise Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yer verildiğine dair bilgiler yer almaktadır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ise (1996-2000) aileyi destekleyici programlara, koruyucu aile ve evlat edindirme uygulamalarına ağırlık verileceği kabul edilmiştir.

Koruyucu aile hizmetine tarihsel süreçte yer veren 1984, 1993, 2012 tarihli üç koruyucu aile yönetmeliği ile düzenlendiği bilinmektedir (Doğan R. , 2013). 2015 yılında var olan 2012 tarihli KAY’ın bazı maddelerinde güncelleme ve eklemelere gidilmiştir.

AÇSHB, tarafından koruyucu aile hizmetinden yararlandırılan çocuk sayısını artırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bunun yanında özellikle çocukların sorunlarıyla ilgilenip bu durumlarla daha sağlıklı bir şekilde başa çıkabileceği düşünülen eğitim seviyesi diğer modellerde yer alan ailelere oranla daha yüksek olması gereken profesyonel koruyucu aile modeline geçilmeye çalışılmaktadır. Her ne kadar bu modelde mevcutta aileler bulunsada sayının diğer koruyucu aile modellerine göre düşük olduğu bilinmektedir (Akyüz, 2016, s. 460).

Gelişmiş ülkelerde kurum bakımı yerine ailenin önemine daha çok vurgu yapan koruyucu aile modeli önem kazanmıştır. Özellikle koruyucu aile bakımının batı ülkelerinde kurum bakımına oranla daha yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Korunma ihtiyacı içinde olan çocukların %75’i koruyucu aile yanında yaşarken Türkiye’de bu oranın çok düşük olduğu görülmektedir (Yazıcı, 2012, s. 505). Bu oranın ülkemizde düşük olmasının farklı sebeplerle açıklanması mümkündür. Özellikle aile ve toplum yapısı, kültürel etkenler, inanç sistemi ve programın yeterince tanıtılmamış olmasından kaynaklı olarak ailelerin

koruyucu aile programına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadığı bu nedenler arasında sayılabilmektedir.

1.3.10. Koruyucu Aile Modeline Yer Veren Diğer Ülkeler

Koruyucu aile bakımının ilk şekli geleneksel toplumlarda kendini göstermiştir. Bu toplumlarda geniş ailelerin varlığı, çocuğun korunmaya muhtaç ve kimsesiz hale gelmesini önlemiştir (Özdemir F. , 1996).

Gelişmiş ülkeler kurum bakımı yerine çocuğun yüksek yararı ilkesinin gözetildiği, çocuğun daha az örselendiği “Koruyucu Aile” bakımına ağırlık vermişlerdir (Bıyıklı, 1983).

Bıyıklı (1983), Orta Avrupa ülkelerinde uygulanan koruyucu aile bakımını genel olarak şu şekilde özetlemiştir;

- Kurum, gerek yaş grupları, gerekse aile yanına yerleştirilen çocukların nitelikleri yönünden (suçlu, korunmaya muhtaç, uyumsuz ve hatta özel eğitime muhtaç, geri zekalı) yaygın bir uygulama alanı bulmaktadır.
- Koruyucu aileye yerleştirme işlemi mediko-psiko-sosyal bir ekibin iş birliği ile yürütülmektedir.
- Koruyucu aile olma niteliklerindeki sınırlar geniş tutulmuştur. Uygun görüldüğünde, dul bir kadın koruyucu aile olabileceği gibi, 60 yaş civarındaki bir ailede koruyucu aile olabilir.
- Çocuk aileye kısa süre için yerleştirilebileceği gibi uzun süre için ve evlat edinilmek amacıyla da yerleştirilebilir.
- Ailesi olan çocuğun özel durumlar dışında ailesi ile de ilişkisi sağlanır.
- Uygulama süresince çocuk, öz aile, koruyucu aile üçgeni içinde uyum için gerekli özen, sosyal hizmetler uzmanlarınca gösterilir. Sorumluluk aralarında paylaşılmış olur.
- Koruyucu aile, sadece, çocuğu barındıran, onun eğitiminden sorumlu olan aile değil, çocuğa gereksinim duyduğu şefkati veren ve onun bir takım olumsuzluklarını iyi eden aile niteliğini de taşımaktadır.
- Koruyucu aile ve çocuk sürekli denetim altında tutulmaktadır.

İspanya’da 1987 yılında kabul edilen Koruyucu Aile ve Evlat Edindirme Kanununda (Ley de Acogimiento y Adopción) aile yanında bakımın, çocuk koruma sisteminde öncelikle tercih edilmesi gerektiği, çocuk ailesi ile birlikte yeniden bir araya gelinceye kadar, koruyucu aile hizmetinin geçici hizmet modeli olarak tercih edileceği ifade edilmiştir. Her ne kadar yasal olarak düzenlemelerde bu şekilde çocuğun en kısa sürede biyolojik ailesi yanına dönmesi amaçlansa da çocuk ve aile birleşimlerinin oranının akraba yanında bakım da %25 iken akraba yanında bakılmayan çocukların ailelerine dönüşünde oranının %15 olduğu ve bu oranlar arasında önemli bir farklılığın olduğu yapılan çalışmada aktarılmıştır (Lopez, Valle, Montserrat, & Bravo, 2013).

Eski Testament ve Talmud’da çocukların bakım evlerinde bakıldığına dair dokümanlar bulunmaktadır. İlk Hıristiyan kilise kayıtlarına bakıldığına bakıma muhtaç çocukların cemaat tarafından toplanan paralar aracılığı ile ücretleri ödenen dul kadınlara baktırıldığı bilinmektedir. İngiliz yoksul yasası ABD’deki aile bakımı düzenlemelerinin geliştirilmesi ve sonuçlandırılmasına öncülük etmiştir.1562’de bu yasa çocukların olgunluk yaşına gelinceye kadar ücretli servislere yerleştirilmesine izin vermiştir. İngiltere’deki bu uygulamaların sonraki süreçte ABD’de yansımalarının görüldüğü ve bu şekilde çocukların evlere yerleştirilmesi başlamıştır. Her ne kadar bu ücretli servisler çocukların taciz edilmesini engelleyemese de çocukların kaldığı, çocuklar için uygun koşulları olmayan düşkün evlerinden bir seviye daha ileri olduğu düşünülmüştür. ABD.’de 1636 yılında Jamestown Colony’nin kurulmasından yaklaşık 30 yıl sonra Benjamin Eaton, yedi yaşında ülkenin koruyucu aile yanında bakılan ilk çocuğu olmuştur (<http://nfpaonline.org/page-1105741>, 15.12.2017).

1853 yılında New York Çocuk Yardımı Topluluğu’nun (New York Children’s Aid Society) başkanı ve yöneticisi olan Charles Loring Brace, ücretsiz bakım evi hareketini başlatmıştır. Yaptığı bu yaratıcı ve hayranlık uyandırıcı çalışmayla bugünkü koruyucu aile bakım hareketinin temelini oluşturmuştur. 1900’lü yılların başında sivil toplum kuruluşları koruyucu aileleri denetlemeye başlamıştır. Kayıtlar tutulup, çocukların özel ihtiyaçları belirlendiğinde, federal hükümet, koruyucu aile bakımını devlet denetimine almıştır. Hizmetler günümüzde çocuğun biyolojik ailesine dönmesini amaçlıyor olup koruyucu ailelerde bu süreçte çocukların bağımsızlaşması için çalışan profesyonel ekibin bir parçası olarak görülmektedir (<http://nfpaonline.org/page-1105741>, 15.12.2017).

ABD.'de 19. yüzyılda başıboş çocukların büyük şehirlerde ortaya çıkan tehlikelerden korunmaları amacıyla, çiftliklerde çalışmaları karşılığında barındırılmaları şeklinde yapılan düzenlemelerin koruyucu aile uygulamalarının ilk örneği sayılabilir. Bu sistemde çocuklar çiftliklere yerleştirilmiş yüz binlercesi bu şekilde bakılmıştır (Uluç, 1997, s. 18).

Süreç içerisinde bu çocukların ailelerinden uzaklaştırıldıklarına, kötü muameleye maruz kaldıklarına dair şikâyetlerin ortaya çıkmaya başlaması ile çiftçi ailelerin seçimi ve denetimini üstlenmek isteyen kuruluşlar ortaya çıkmıştır (Uluç, 1997, s. 18-19).

2016 yılsonu verilerine göre kötü muameleye maruz kalan 676,000 çocuktan; 438,000 koruyucu aile yanında bakım sağlanırken bu çocuklardan yalnızca %12'si grup evleri ya da kurum bakımından hizmet almaktadır (<https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/cb/afcarsreport24.pdf>,06.11.2018).

İngiltere'de ise koruyucu aile uygulamalarına fakirlik yasalarına dayanılarak 17. Yüzyılda başlanmıştır. Bu sistemde kendi ailesi yanında bakılamayan ve bu aileler yanında yaşayamayacak duruma gelmiş çocukların başka aileler yanında bakılmasına geçilmiştir. İngiltere'de günümüz koruyucu aile modeli uygulamaları 1948'de Çocuk Dairelerinin kurulmasının sonrasında gelişmiştir (Uluç, 1997, s. 19).

İngiltere'de 19. Yüzyılda başlayan kurumsallaşma süreci koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocukların sayılarında da belirgin artışlara yol açmıştır. 1970'li yılların başında 29,000 çocuk koruyucu aile bakımında iken ve rakam koruma ve bakım altındaki toplam çocuk sayısının yaklaşık %32-35'ne tekabül ederken bu rakam 1985 yılında toplam sayının %50'sine ulaşmıştır. Bu rakam istikrarlı bir şekilde artış göstererek 2011 yılında %73-75'lere ulaşmıştır. İngiltere'deki güncel raporlara bakıldığında ise 2017 yılı Mart ayı itibari ile devlet bakım ve koruması altında olan 72,670 çocuktan yaklaşık %73,5'i yani 53,420'si koruyucu aile yanında bakılmaktadır (https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/679320/Foster_Care_in_England_Review.pdf,06.11.2018).

Yukarıda da bahsedildiği gibi birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede uygulanmaya devam edilen koruyucu aile hizmeti ülke örneklerinde farklılıklar göstermektedir. Bununla birlikte özünde koruyucu aile programlarına yönelik politikaların ortak amacı

her ne sebeple olursa olsun biyolojik aile ya da vasi bakımından mahrum kalmış çocukların belirli bir kanun ve yönetmelik çerçevesinde bir aile yanında bakımının sağlanmasıdır (K.Toklucu, 2018, s. 8).

1.4. KORUYUCU AİLE PROGRAMININ UYGULANMASI VE GELİŞMESİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Koruyucu aile programının geliştirilip yaygınlaşmasının önünde birçok güçlük bulunmaktadır. Bu güçlükler yedi başlık altında toplanarak sorunun kapsamlı bir şekilde ele alınması amaçlanmıştır.

1.4.1. Koruyucu Aile Mevzuatından Kaynaklı Güçlükler

Koruyucu aile hizmetinde yararlanılan temel kaynak olarak karşımıza koruyucu aile yönetmeliği çıkmaktadır. Koruyucu aile yönetmeliklerinin yıllar içerisinde değişikliklere uğrayıp yeniden düzenlendiği görülmektedir. 2012 tarihli KAY halen yürürlükte olan son yönetmeliktir. 2015 yılında yapılan bir düzenleme ile var olan yönetmeliğin bazı maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Alanda var olan deneyimler ve karşılaşılan vakalar özelinde ödemelere ilişkin bazı durumlarda ve özellikle hizmetin sonlandırılması süreçlerinde yönetmeliğin yeterince açıklayıcı olmadığı kanaati taşımaktadır. Yönetmelikte yer alan düzenlemelerin nasıl uygulanacağına dair daha açıklayıcı bilgilere ihtiyaç duyulduğuna dair eleştiriler bulunmaktadır.

1.4.2. Koruyucu Ailelerden Kaynaklı Güçlükler

Koruyucu aile programı kapsamlı ve derinlemesine çalışma gerektiren bir alandır. Koruyucu aileler de bu kapsamlı çalışmanın temel saçı ayaklarından birini oluşturmaktadır. Koruyucu aile adaylarının ve mevcut koruyucu ailelerin sergiledikleri tutum ve davranışlar hizmete büyük bir yön vermektedir. Koruyucu aileler bazı durumlarda koruyucu aile olmak isteyen adaylara ve içinde buldukları topluma iyi örnek olmak noktasında sorunlar yaşamaktadırlar.

Özellikle ülkemizde koruyucu aile olmak isteyen ailelerin evlat edinme hizmeti ile koruyucu aile hizmetini karıştırması, evlat edinmek isteyen ailelerin şartları uygun bulunmadığında koruyucu aile hizmetini son seçenek olarak görmeleri ve yine koruyucu aile hizmetini evlat edinme hizmetine bir basamak olarak kullanabilecekleri düşüncesi birçok olumsuzluğa neden olmaktadır. Her ne kadar iki hizmetin karıştırılmasının önüne

geçebilmek için çalışmalar başlatılmış olsa da henüz istenilen düzeyde bir sonuç ortaya konamamıştır.

Koruyucu aile olmak isteyen ailelerin hizmete bakış açıları değişkenlik gösterebilmektedir. Özellikle koruyucu aile adaylarının hizmeti talep etmelerinin altında yatan sebepler, koruyucu aile olmak istedikleri çocukların cinsiyet, yaş, ailevi durumları konusundaki talepleri hizmetin gelişip yaygınlaşmasında güçlükler yaşanmasına neden olduğu düşünülmektedir. Özellikle ailelerin çocuk tercih etme durumları, hizmetin odağında bulunan çocuklar açısından sorunlar yaşanmasına yeterli ilgi ve bakım görmelerini engellemektedir. Genel olarak ailelerin cinsiyet olarak kız çocuk ve yaş grubu olarak daha küçük yaş grubu ve özellikle anne ve babası hayatta olmayan çocuklar tercih ettikleri, bu tercihlerinde de genel olarak ısrarcı oldukları bilinmektedir. Bu da hizmetin gelişmesinde güçlükler yaratmaktadır. Koruyucu aile adaylarının bu modele ilişkin bilgi, beceri ve farkındalık eksikleri de hizmetin gelişip yaygınlaşmasının önünde engel olarak görülmektedir.

1.4.3. Biyolojik Ailelerden Kaynaklı Güçlükler

Çocukların sağlıklı gelişimleri için onları sevip koruyacak, desteleyecek, güven sağlayacak ve ihtiyaçlarını karşılayacak ailelere ihtiyaçları vardır. Çocukların biyolojik aileleri yanında bu tür ihtiyaçları karşılanamadığı durumlarda devlet devreye girmektedir. Muhakkak ki tüm aileler çocuklarını en iyi şartlarda yetiştirmek için çaba harcamaktadırlar. Fakat bazı durumlarda bu mümkün olamamaktadır. Böyle durumlar için düşünülmüş olan bakım ve koruma altına alınan çocuğun biyolojik ailesinin durumunu düzeltinceye kadar başka bir aile yanında bakımlarının sağlanması için koruyucu aile modeli geliştirilmiştir.

Buna rağmen korunma ihtiyacı olan çocukların koruyucu aileler yanına yerleştirilmesi ve hizmetin başlamasından sonraki süreçte biyolojik ailelilerin tutumlarından kaynaklı birçok sorun yaşanmaktadır. Öncelikli olarak koruyucu aile yanına yerleştirilmesi planlanan çocuğun biyolojik ailesinin koruyucu aile hizmetini yeterince bilmemesinden kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır. Biyolojik aileler çocuklarının devlet tarafından değil de bir başka aile tarafından bakılması konusunda endişeler duymaktadır. Koruyucu aile modelinin devlet gözetim ve denetiminde olduğuna yönelik yeterince bilgi sahibi olmadıkları, ayrıca başka ailelerin kendi çocuklarını kendilerinden koparacaklarını,

çocuklarının evlat edinme hizmetinde olduğu gibi başka bir aileye süreli olarak değil de süresiz olarak verildiklerine dair kaygılar yaşamaktadırlar. Bu nedenle kesinlikle çocuklarının bir koruyucu aile yanında bakılmasını istememektedirler. Her ne kadar koruyucu aile yönetmeliğinde, koruyucu aile yanına çocuk yerleştirilmesi safhasında çocuğun biyolojik ailesinin onayına ihtiyaç duyulduğuna dair bir düzenlemeye yer vermemiş olsa da, hizmetin kalitesi ve sürdürülebilirliği açısından biyolojik ailelerin de bu konuda bilgilendirilerek görüşleri alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Biyolojik ailelerle yaşanan bir diğer sorun da koruyucu aile hizmetinin başlayıp çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesinden sonra ortaya çıkmaktadır. Bazı dosyalarda biyolojik ailelere ulaşılması mümkün olunamaya bilmektedir. Özellikle bu durumlarda çocuğunun bir başka aile yanında büyüdüğünü öğrenen aileler büyük bir heyecan ve olumsuz duygular yaşamakta ve kurumu suçlayabilmektedirler. Bazı durumlarda koruyucu ailenin nerede yaşadığını, aile üyelerini ve çocuğu bulmaya çalışmaktadırlar. Bu noktada da koruyucu ailelerin ve çocuğun güvenliği açısından sıkıntılar yaşanabilmektedir. Biyolojik aileler koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuklarının kendilerinden koparılacakları kaygısı ile görüşmelerde de çocuğu örselleyici tavırlar sergileyebilmekte, çocuğu koruyucu ailesine yönelik olumsuz düşünceler beslemesine yönelik olumsuz yönlendirmelerde bulunabilmektedirler.

Yukarıda yer verilen sorunlar koruyucu aileler tarafından endişe uyandırmakta ve hizmetin kalitesini düşürebilmektedir. Bu noktada hem koruyucu aileler hem de bakımını üstelendikleri çocuklar zarar görmektedirler. Biyolojik ailelerle yaşanan problemler nedeniyle koruyucu aile olmaktan ve hizmeti devam ettirmek konusunda zorluklar yaşayıp, koruyucu aileliklerine son veren aileler bulunmaktadır.

1.4.4. Hizmeti Yürüten Uzmanlardan Kaynaklı Güçlükler

Koruyucu aile alanında hizmet veren uzmanlar çalışmanın temelini oluşturmaktadır demek yerinde olacaktır. Uygun koruyucu ailelerin seçiminden başlayan, uyum ve yerleştirme süreçleri ile devam eden bu süreç birçok iç içe geçmiş aşamayı beraberinde getirmektedir. Hizmetin yürütülmesi, biyolojik aileler ile ilişki ve iletişimin düzenlenmesi, hizmete yaşanan sorun durumlarında danışmanlık hizmetinin verilmesi, hizmetin sonlandırılması, koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun kurum ile ilişkisinin düzenlenmesi gibi birçok konuda vaka sorumlusu olarak karşımıza koruyucu aile

biriminde görevli uzman çıkmaktadır. Bu süreçte bu kadar çok önemli rolü oynayan uzmanların sayı olarak yeterli ve niteliksel açıdan donanımlı olması beklenmektedir.

Özellikle bu alanda yaşanacak sorunların çözümünde ve diğer oluşabilecek risk durumlarında bu konuda eğitim ve bilgisi olan profesyonel müdahale gerçekleştirebilecek uzmanlara ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Bu nedenle bu alanda çalışan uzmanların eğitim ve deneyim durumlarının da belirli bir standarda sahip olması gerektiği düşüncesi oluşmaktadır.

1.4.5. AÇSHB ve Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarından Kaynaklı Güçlükler

AÇSHB son dönemde koruyucu aile hizmeti ile birlikte aile yanında bakım modellerine ağırlık vermiş, korunma ve bakım ihtiyacı olan çocukların öncelikle biyolojik ailesi yanında bakımını, bu durumun mümkün olmadığı zamanlarda ise alternatif aile yanında bakım modellerini devreye sokmak için birçok girişimde bulunmuştur.

AÇSHB çok uzun yıllardır uygulamada olan Çocuk Yuvalarının kapatılması noktasında büyük bir çaba göstererek 2017 yılı sonu ile ülkedeki tüm çocuk yuvalarını kapatmıştır. Bakanlığın bu tür çalışmalarının umut verici olduğu görülmektedir.

Bu noktada hızlı bir dönüşüm ve değişim içerisinde olan bakanlığın hızlı adımlar atarken doğru adımlar atması da bir o kadar önemli gözükmektedir. AÇSHB sorumlu olduğu ve hizmet verdiği alanların genişliğine karşın bu alanda hizmet vermek için istihdam ettiği personelin sayısının yetersizliği nedeniyle birçok alanda eleştirilmektedir. Bununla birlikte alanda aktif olarak hizmet veren personel üzerindeki dosya yükünün fazlalığı da yapılacak çalışmaların önünde engelleyici bir faktör olarak görülmektedir. Özellikle de son dönemde önemi anlaşılan koruyucu aile programında hizmet veren personel sayılarına yönelik eleştiriler bulunmaktadır. 2012 tarihli KAY bu alanda çalışan uzmanın en fazla 20 dosya ile çalışması ve koruyucu aile hizmeti dışında başka bir alanda görevlendirilmesinin tercih edilmediğine dair düzenleme getirmiş olmasına rağmen bunun uygulamada göz ardı edildiğine dair eleştiriler bulunmaktadır. Koruyucu aile hizmeti kapsamlı ve yoğun çalışma gerektiren bir programdır.

Bu alanda hizmet almaya uygun birçok çocuğun bu programın dışında kaldığı ve aile yanında büyüme şansını yitirdiği görülmektedir. Bu tür engelleyici nedenlerin ortadan kaldırılması, bu alanda yapılacak geliştirici ve yaygınlaştırıcı tanıtım çalışmaları, proje

ve diğerk destek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Tüm bu çalışmaların AÇSHB ve diğerk tüm kurum ve kuruluşların üzerinde hassasiyetle durması gerektiği ortadadır. Hizmet verilen çocukların geleceğimiz olduğu unutulmaması gereken bir ayrıntıdır.

1.4.6. Medyanın Tutumundan Kaynaklı Güçlükler

Her ne kadar yaygınlaştırma çalışmaları devam etse de özellikle Türkiye’de koruyucu aile programının tanıtımı konusunda medya olanaklarının uzun süreli ve sistemli bir Şekilde koruyucu aile modelini her yönüyle anlatması ve tanıtması gerektiği ifade edilmiştir (Karataş, 2007, s. 16). Buradan da anlaşıldığı üzere ülkemizde koruyucu aile hizmeti konusunda medyanın etkin bir Şekilde kullanılmadığı, var olan haberlerin birçoğunda hizmetin olumlu bir Şekilde yer bulduğu görülse de birçoğunda da olumsuz bir Şekilde yer verildiği, olumlu tanıtımların ise daha çok yerelde kaldığı görülmektedir (<http://www.hurriyet.com.tr/haberleri/koruyucu-aile>,<http://www.mynet.com/haber/haberler/koruyucu-aile>,<http://www.milliyet.com.tr/koruyucu-aile/>,<https://www.cnnturk.com/koruyucu-aile>,<https://www.yenisafak.com/gundem/bakan-kayadan-koruyucu-aile-olun-cagrisi-2598876>,17. 01. 2018).

Daha kapsamlı ülke çapında ses getirici tanıtıcı ve bilgilendirici haberlere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu durum gelişen ve değişen dünyamızda özellikle teknoloji alanında yaşanan gelişmelerde düşünüldüğünde medya ve internetin önemini daha da çok belirginleştirmiştir. Bu bağlamda koruyucu aile hizmetine medyada doğru bir Şekilde yer verilmesi gerekmektedir.

1.4.7. Toplumsal Tutum ve Yargılardan Kaynaklı Güçlükler

Koruyucu aile hizmeti dünyada, kurum bakımı hizmetinin olumsuz etkilerini en aza indirmek amacıyla başlatılmış ve günümüzde de üzerinde halen çalışılan yaygınlaştırılması gerektiği düşünülen bir hizmet türüdür (Tok, 1996).

Ülkemizde koruyucu aile programının neden gelişmediğine dair kapsamlı ve derinliğine araştırmalara ihtiyaç duyulduğuna dair eleştiriler bulunmaktadır. Bu tür araştırmaların yetersiz olduğu, bu tür araştırmalar yapılırken alanda yer alan herkesin bilgi, deneyim ve önerilerine ihtiyaç duyulduğu ve bu bilgilerden yararlanılması gerektiği ifade edilmiştir (Karataş, 2007, s. 15).

Koruyucu aile uygulamasının Türkiye’de 1949 yılından bu yana gündemde olduğu ve her geçen gün geliştirilip yaygınlaştırılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Ancak tüm çaba ve

çalışmalara rağmen, mevcut sınırlı hizmetler içinde bile niteliksel ve niceliksel anlamalarda ağırlığı düşük oranda kalmış bir hizmet modelidir (İlik, 2008, s. 19).

Koruyucu aile programının gelişmediğini dair eleştiriler sonrasında 1998 yılında SHÇEK, koruyucu aile uygulamasını geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla bir çalışma başlatmıştır. Bu alışma sonucunda; modelin yeterince tanıtılıp bilinmediği, koruyucu ailelere sunulan olanakların yeterli olmadığı ve toplumsal süreçlerde ailelerin çekincelerinin gözlemlendiği belirlenmiştir (İlik, 2008, s. 19).

Karataş (2007), çalışmasında koruyucu aile programının neden gelişmediğine dair birçok noktaya değinmiştir. Bunlar; koruyucu aile programının profesyonel bir bakışla ele alınmadığı, konuyla ilgilenecek yetişmiş meslek elemanlarının yetersizliği, programın uygulanması sürecinde gerekli denetim ve izlemeyi yapacak yeterli sayıda ve nitelikte meslek elemanın yetiştirilmediğidir. Sosyal hizmet uzmanları başta olmak üzere meslek elemanlarının düzenlenecek ek eğitim ve programlarla güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

BMÇHS'nin 27. maddesinin 2. bendinde “ocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması sorumluluğu; sahip oldukları olanaklar ve mali gleri çerçevesinde öncelikle çocuğun ana babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düşer” denmektedir. Ancak birçok aile açısından bu durumun mümkün olmadığı dönemlerde bulunmaktadır. Bu bağlamda toplumda anne-babalar görevlerini yerine getiremediğinde anne-babaya yardımcı olmak ve sorumluluk almak noktasında devreye girmesi gereken bir yapıdır. Çünkü sağlıklı bir toplumun inşa edilmesi toplumun devamlılığı ve geleceği için çok önemlidir. Sağlıklı nesillerin yetişmesi, ülkenin gelişmesi ve refah seviyesinin yükselmesi de yine sağlıklı nesillerin yetişmesine bağlıdır. Toplumun bu noktada birlik ve beraberliğini sürdürmesi, oluşabilecek kriz durumlarında gerekli desteği sağlaması çok önemlidir. Bir ocuğun yetiştirilmesinde, eğitilmesinde, topluma kazandırılmasında yaşanacak bir olumsuzluk sadece bu sorunu yaşayan çocuğun sorunu olmayacak aynı zamanda toplumu da tehdit edecektir.

Ancak bugüne kadar profesyonel koruyucu aile hizmetlerinin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve aile eğitimlerine olan gereksinimlerin çeşitli bilimsel toplantılarda

ısrarla üzerinde durulup, önerilmesine rağmen gerektiği şekilde sunulamamış ve yapılandırılmamıştır (Özbesler, 2014, s. 122).

2012 yılında düzenlenen üçüncü koruyucu aile yönetmeliği birçok yeni düzenlemeyi beraberinde getirmiştir. Bu yeni yönetmelik modele katkı sağlamak ve programı profesyonelleştirmek için getirilmiş olsa da mevcut il uygulamalarında konu ile çalışmaları yürüten uzmanların dosya sayılarının yönetmelikte belirtilen sayılardan fazla olduğu, vakadan sorumlu uzmanların koruyucu aile hizmeti dışında diğer hizmet modellerinde de eş zamanlı görevlendirildiğine dair bilgiler mevcuttur.

İlk koruyucu aile yönetmeliğinin oluşturulduğu 1983 yılından bu yana koruyucu aile kurumu kurum bakımı modellerine alternatif olarak düşünülmüş olup yargıcın müdahalesi ve işlevi göz ardı edilmiştir. Yeni koruyucu aile yönetmeliğinin de bu şekilde düzenlenmesi nedeniyle hâkimin müdahalesi ve takdir yetkisi ortadan kalkmaktadır. Bu gerekçeler sebebiyle koruyucu aile kurumunun hukuki niteliğinin belirlenmesinde ve hizmetin yaygınlaştırılmasında sorunlar ortaya çıkmaktadır (Doğan R. , 2013, s. 150).

Görüldüğü gibi koruyucu aile programının ülkemizde gelişip yaygınlaşmamasında birçok neden bulunmaktadır. Bu nedenlerin kültürel olduğu kadar birçoğunun da sistemin kendi içinde yer alan eksiklerden kaynaklandığı, düşünülmektedir. Bu alana ayrılan bütçe, proje, tanıtım ve diğer destek çalışmalarının yetersiz olduğuna dair eleştiriler bulunmaktadır.

1.5. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çocuk Hakları Sözleşmesinde, çocuğun her açıdan sağlıklı gelişimi için dört temel alanda hakları belirlenmiştir. Çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları mevcuttur. Sözleşmede, “bu haklardan herhangi birisinin yeterli düzeyde sağlanamadığı, çocuğun geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kaldığı, ailenin kaybedildiği ya da dağıldığı durumlarda devlet tarafından sağlanacak özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olduğu” ifade edilmiştir.

Devletlerin bakım ve koruma ihtiyacı içinde olan tüm çocuklara, taraf oldukları uluslararası sözleşmeler ve ulusal yasalarına göre en uygun bakımı sağlamaları gerekmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 20. maddesinde bu tür bakımlardan bahsedilmiş; koruyucu aile, evlat edinme, İslam Hukukunda kefalet (kafalah) ya da

gerekiyorsa çocuk bakım amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirme belirtilmiştir. Çocuğun aile yanında bakımının sağlandığı hizmet modellerine öncelik verilmiş, kurum bakımı gibi çocuğun aile yanında bakımının sağlanamadığı hizmet modelleri ise en sona bırakılmıştır.

21.yüzyıla gelindiğinde değişen, gelişen, sosyal ve ekonomik ilişkilerin korunma ihtiyacı olan çocuklar özelinde birçok değişime yol açtığı, özellikle bu değişimden çocuklara sunulan bakım ve hizmet modellerinin de etkilendiği görölmüştür. Bu süreçte korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik sunulan hizmetlerde alternatif sosyal hizmet bakım modelleri geliştirilmektedir. Bu bakım modelleri arasında aile yanında bakım modelleri, çocuğun yüksek yararının en üst noktada tutulması amacıyla tercih edilmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde yapılan çalışmaların kurum bakım modellerinin çocuk açısından olumsuz yanlarını ortaya koyduğu görölmektedir. Bu duruma rağmen özellikle kurum bakımına alternatif, aile yanında bakım hizmet modellerinden olan koruyucu aile modeline yönelik çok fazla çalışmaya yer verilmediği, var olan çalışmaların ise özellikle aile ve çocuk açısından değerlendirmeye alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Yürütölen hizmetin uygulayıcısı ve yürütücüsü olan uzmanların yeterince çalışma konusu yapılmadığı görölmüştür.

Uzmanların koruyucu aile modeline ilişkin görüşlerinin ortaya çıkartılması, sorunun değişik boyutları ile kavranılmasını ve modele yönelik etkili müdahalelerin geliştirilmesini sağlayacaktır. Uzmanların programın neden gelişmediğine dair düşünceleri önemlidir. Koruyucu aile modeli bütüncöl bir çalışmayı gerektiren hizmet modelidir. Bu modelin geliştirilip yaygınlaştırılmasının ölkemizdeki korunma ihtiyacı olan çocuklar sorununun çözümine önemli katkı sağlayacağı düşünölmektedir. Ölkemizde 6402 çocuğun bakımı, 5237 koruyucu aile yanında sağlanmaktadır (<https://koruyucu.aile.gov.tr/illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri>,20.12.2018).

Koruyucu aile modelinin korunma ihtiyacı olan çocuklar açısından önemi ve gerekliliği programı yürüten AÇSHB tarafından da vurgulanmaktadır. Yapılan bilimsel çalışmaların da koruyucu aile yanında bakım modelinin çocuk açısından önemini vurgulamaktadır. Korunma ihtiyacı olan çocukların diğer çocuklarla kıyaslandığında farklı ve daha yoğun sorunlara sahip olduklarına dair araştırmalar bulunmaktadır” (Üstüner, Erol, & Şimşek,

2005). Yapılan araştırmalarda aile yanında bakımın sağlandığı durumlarda çocukların yaşadığı örseleyici süreçlerin daha az olduğu vurgulanmaktadır.

Yapılan çalışmalar da göstermektedir ki korunma ihtiyacı olan çocuklar sağlıklı gelişimlerinin desteklendiği, psiko-sosyal açıdan gelişmelerinin önemsendiği, her türlü ihtiyaçlarının gözetildiği ailelere ihtiyaç duymaktadırlar. Çeşitli sebeplerle biyolojik aileleri yanında bakımı mümkün olmayan ve koruma ve bakım altına alınan çocuklardan uygun olanların, 2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliği'nde belirtilen şartları taşıyan koruyucu ailelerin yanına yerleştirilerek bu hizmetten faydalanmaları sağlanmaktadır. Koruyucu aile modeli ile çocukların aile yanında her türlü ihtiyaçlarının karşılanması ve desteklenmeleri sağlanmaktadır.

Hizmet kendi içinde bir bütünlük oluşturmaktadır. Hizmetin başlangıcından sonlandırılmasına kadar üçlü bir sacayağı mevcuttur. Koruyucu aile yanında bakımı sağlanacak korunma ihtiyacı olan çocuğun belirlenmesi, uygun koruyucu aile adayının tespiti, uyum ve yerleştirilmesi, hizmetin izleme ve takibi, gerekli durumlarda sonlandırılması bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu süreçte korunma ihtiyacı olan çocuk, bakım sağlayacak koruyucu aile ve illerde hizmeti uygulayacak ve yürütecek uzman üçlü sacayağını oluşturmaktadır. Sacayaklarının birbiri ile ilişkisi ve hizmetin ilgili mevzuat hükümlerince en doğru ve uygun bir şekilde uygulanması oldukça önemlidir. Tüm bu noktalar düşünöldüğünde koruyucu aile modelinin hizmetin temel sacayaklarından olan sosyal çalışma görevlileri ile olan ilişkisinin araştırılması gerekmektedir.

Koruyucu aile programının ilk örnekleri her ne kadar geçmiş yıllara dayansa da ülke genelinde yaygınlaşıp özel olarak bir yönetmelik çıkarılması çok yakın tarihleri göstermektedir. 2012 tarihli KAY' da 2015 yılında değişiklikler yapılmıştır. Yapılacak çalışmalarla da hem mevzuat noktasında hem de hizmetin uygulanması noktasında değişikliklere gidilebileceği düşünölmektedir.

Özellikle uzmanların programa yönelik; çocuğun durumuna en uygun koruyucu aile seçimini, koruyucu ailenin eğitimini, sorumluluklarını, idare ile olan ilişkilerini, hizmetin işleyişini, koruyucu aileye talep halinde bu hizmetin karşılığı olarak yapılacak ödemeler ve izlemeye ilişkin esasları değerlendirmeleri planlanmaktadır. Koruyucu aile programın

gelişmesi ve yaygınlaşmasını engelleyen güçlükleri paylaşımları koruyucu aile programının doğru ve etkin bir şekilde mevcut çalışmalara dâhil edilmesinin, hizmetin nitelik ve nicelik açısından gelişmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın temel sorunu, koruyucu aile programının gelişip yaygınlaşmamasının nedenleri konusunda uzmanların görüşlerinin belirlenmesidir.

Alanda çalışan uzmanların soruna ilişkin görüşlerinin değişik bakış açılarından alınabilmesi ve araştırmanın problematiğinin daha iyi anlaşılabilmesi için uzmanların görüşleri aşağıdaki değişkenler çerçevesinde ele alınmıştır.

- 1.Koruyucu aile mevzuatına ilişkin görüşleri,
- 2.Koruyucu ailelerin seçim sürecine ilişkin görüşleri,
- 3.Koruyucu ailelerin eğitimi sürecine ilişkin görüşleri,
- 4.Koruyucu aile yanına çocuk yerleştirme ve uyum sürecine ilişkin görüşleri,
- 5.Koruyucu aile ve çocukların psiko-sosyal ve ekonomik açıdan desteklenmesi sürecine ilişkin görüşleri,
- 6.Koruyucu aile ve çocuğun izlenmesi ve denetlenmesi sürecine ilişkin görüşleri,
- 7.Koruyucu aile hizmetinin sonlandırılması sürecine ilişkin görüşleri,
- 8.Yurt dışı uygulamaları örneğinde mevcut koruyucu aile uygulamalarının ülke genelindeki sürecine ilişkin görüşleri,
- 9.Koruyucu aile programının bir bütün olarak geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda karşılaşılan güçlükleri,
- 10.Koruyucu aile programının geliştirilmesine ilişkin görüş ve önerileri.

1.6. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışma ile AÇSHB'ye bağlı 81 İl Müdürlüğünde koruyucu aile programının yürütülmesinde görev alan uzmanların(sosyal çalışma görevlileri) koruyucu aile bakım modeline ilişkin değerlendirmeleri üzerinde durulmuştur. Bu değerlendirme koruyucu ile programının nasıl geliştirilebileceği konusundaki arayışlara da ışık tutacaktır.

Bu araştırmanın amacı uygulamada ve politika geliştirmede uzmanların gözünden Türkiye'de koruyucu aile programının değerlendirmesini yapmaktır.

Araştırmanın alt amaçları ise şu soru cümleleri ile ifade edilmiştir;

1. Uzmanların sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
2. Uzmanların, koruyucu aile alanındaki eğitimlerinin özellikleri nelerdir?
3. Uzmanların, çalışma deneyimine ilişkin özellikleri nelerdir?
4. Uzmanların, koruyucu aile mevzuatına ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Uzmanların, koruyucu ailelerin seçim sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Uzmanların, koruyucu ailelerin eğitimi sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Uzmanların, çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Uzmanların, koruyucu aile ve çocukların psiko-sosyal ve ekonomik açıdan desteklenmesi sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
9. Uzmanların, koruyucu aile ve çocuğun izlenmesi ve denetlenmesi sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
10. Uzmanların, hizmetin sonlandırılması sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
11. Uzmanların, yurt dışı uygulamaları örneğinde mevcut koruyucu aile uygulamalarının ülke genelindeki sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
12. Uzmanlar, koruyucu aile programının bir bütün olarak geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda karşılaşılan güçlükleri nasıl değerlendirmektedirler?
13. Uzmanların, koruyucu aile programının geliştirilmesine ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?
14. Uzmanların, koruyucu aile uygulamalarına ilişkin görüşleri sosyo-demografik özellikleri, eğitimleri ve çalışma deneyimlerine göre değişiklik göstermekte midir?

1.7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

AÇSHB tarafından yürütülen koruyucu aile programı, çeşitli nedenlerle biyolojik ebeveynlerinin yanında bakılamayan çocukların sağlıklı bir aile ortamında yaşamalarına olanak sağlama amacını gütmektedir.

Kurum bakımında ve koruyucu aile yanında kalan çocukların biyo-psiko-sosyal ihtiyaçları ve sağlıklı gelişimleri için programın istenen düzeyde geliştirilememiş olması yönetimin yanı sıra araştırmacıların da üzerinde hassasiyetle durduğu bir konudur.

Koruyucu aile hizmetlerinin yürütülmesinde uzmanların hizmete bakış açılarının öğrenilmesinin koruyucu aile bakım modelinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında

önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir. Yapılan alan yazın incelemesinde, ülkemizde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili sayıca çok fazla çalışma yapılmış olmasına ve iki binli yıllara gelinmiş olmasına rağmen koruyucu aile programını değişik açılardan ele alan yeterli araştırmaya

Korunmaya muhtaç çocuklar için aile temelli alternatif bakım yöntemi olan koruyucu aile modellerinin geliştirilip, tanıtılması ve yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu araştırma, ülkemizdeki koruyucu aile hizmetini uzmanların gözünden ele alan, ilk kapsamlı çalışma olma niteliğindedir. Bu değerlendirmenin özellikle uygulamada sorumluluk alan uzmanların gözünden yapılması, programın Türkiye özelinde karşı karşıya olduğu güçlüklerin çözülerek daha da geliştirilebilmesi bakımından önemli katkılar sağlayacaktır.

Türkiye’de koruyucu aile uygulaması yaklaşık 70 yıllık bir uygulama geçmişine sahip olmasına rağmen halen istenen seviyede olmadığına dair birçok çalışmada eleştiri de bulunulmuştur (Bıyıklı, 1983; Tok, 1996; Can, 2000; Karataş, 2007; Yazıcı, 2014).

Koruyucu aile programının ülkemizde korunmaya muhtaç çocuklar açısından alternatif aile bakım modellerinden biri olması ve aile yanında bakımı desteklemesi nedeniyle önemi ortadadır. Bu nedenle gerek yurt dışında yapılan çalışmalar gerekse yurt içinde yapılan çalışmalar göstermektedir ki koruyucu aile programı geleneksel bakım modelleri düşünüldüğünde iyi bir alternatif oluşturabilecek ve çocuğun gelişiminde önemli katkılar sağlayabilecek bir programdır. Koruyucu aile programının ülkemizde de yaygınlaşması için gerekli çabanın gösterilmesi gerekmektedir.

Alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmaların odağında koruyucu aile programında yer alan aileler ve bu ailelerin yanına yerleştirilen çocukların olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların yanı sıra, koruyucu aile programını uygulayan ve bu modelle ilgili çalışma yapan uzmanlarla yapılmış detaylı ve kapsamlı bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu değerlendirmenin uygulamada ve politika geliştirmede uzmanların gözünden yapılması, programın ülkemiz özelinde karşı karşıya olduğu sorunların çözülerek daha da geliştirilebilmesi bakımından önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.8. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI

Araştırmanın sayıltıları şu şekildedir:

1. Araştırmaya konu olan uzmanların, hazırlanan soru kâğıdı formunda yer alan sorulara doğru cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.9. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırmada,

1. AÇSHB bünyesinde görevli koruyucu aile hizmetini fiili olarak uygulayan ve yürüten sosyal çalışma görevlilerinden gönüllü olanlar ile çalışılmıştır.
2. Araştırma Ağustos 2018- Eylül2018 tarihlerini kapsamaktadır.
3. Araştırma araştırmacı tarafından geliştirilen soru kâğıdı ile AÇSHB'ye bağlı 81 İl Müdürlüğünde görev yapan sosyal çalışma görevlilerine e-posta yolu ile gönderilmiş ve araştırmaya katılmak isteyen gönüllü sosyal çalışma görevlileri bu çalışmaya dâhil olmuştur.

1.10. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI

Koruyucu Aile: AÇSHB İl Müdürlükleri bünyesinde, uygun şartları taşıdığı anlaşılan, ücretli ya da gönüllü olarak bir ya da birden fazla çocuğun bakımını üstlenen aile veya kişidir.

Uzman: Sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, çocuk gelişimcisi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni, özel eğitim öğretmenini kapsayan ve yönetmelikte yer alan sosyal çalışma görevlisi ifadesine karşılık olarak kullanılan AÇSHB merkez ve taşra teşkilatında koruyucu aile hizmetinde aktif olarak görev yapan kişileri tanımlamak için kullanılmıştır.

Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan Çocuk: Koruyucu aile modeli kapsamında koruyucu aile yanında bakımı sağlanan farklı yaş gruplarındaki sıfır ile on sekiz yaş ve daha büyük yaş grubunda olan kız ya da erkek çocuğu ifade etmektedir.

BÖLÜM 2

2. YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi, süre ve olanaklar hakkında bilgi verilmektedir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada, Türkiye’de AÇSHB’ye bağlı 81 İl Müdürlüğünde koruyucu aile biriminde aktif olarak görev yapan uzmanların (sosyal çalışma görevlileri) koruyucu aile programına ilişkin görüşleri var olan şekliyle betimlenmiştir. Bu nedenle araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modeli “geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan” araştırma yaklaşımıdır” (Karasar, 2016, s. 109). Araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanıp anlatılmaya çalışılmaktadır. Bilgi ve görüşleri etkileme, değiştirme çabası bulunmamaktadır. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2016).

Tarama modeli ile kişilerin belirli konulardaki tutum, inanç, görüş, davranış, beklentileri özelliklerini soru kâğıdı aracılığı ile öğrenip tespit etmek amaçlanmaktadır (Gürbüz & Şahin, 2017, s. 105).

2.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖREKLEMİ

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye’de AÇSHB’ye bağlı 81 İl Müdürlüğünde koruyucu aile hizmetini aktif olarak uygulayan 256 uzman oluşturmaktadır. Bu çalışmada tüm evrene ulaşılması planlanmıştır.

2.3. VERİ TOPLANMASI

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan soru kâğıdı kullanılmıştır. Soru kağıdı: katılımcıların araştırmacı tarafından belirlenmiş bir konu üzerinde düşünce, tutum ve davranışlarını önceden hazırlanmış bir sırada ve yapıda oluşturulmuş sorulara dayalı olarak öğrenmeyi amaçladığı bir veri toplama aracıdır (Gürbüz & Şahin, 2017, s. 175). Tarama araştırmalarında kullanılan başlıca veri toplama tekniği soru kâğıdı (anket) olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmada tüm evrene ulaşılmasının hedeflenmiş olması nedeni ile soru kağıdı tercih edilmiştir.

Araştırmada kullanılacak soru kâğıdında yer alan sorular araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Soru kâğıdında yer alan sorular katılımcıların koruyucu aile programına ilişkin düşüncelerini kapsamlı bir şekilde öğrenmeye yönelik sorulardan oluşturulmuştur.

Araştırma soruları değişik başlıklar altında ele alınmıştır. Bu sorular; “Uzmanların Sosyo-Demografik Bilgileri”, “Tanıtıcı Mesleki Bilgileri” ve “Koruyucu Aile Programının Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri” olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Bu konu başlıklarının altında uzmanların görüşlerinin daha kapsamlı ve detaylı bir şekilde öğrenilebilmesi için birden çok soru sorulmuştur.

Araştırma soruları ile öncelikle, koruyucu aile programı alanında hizmet sunan uzmanların niteliklerine ve mesleki bilgi ve deneyimlerine ilişkin sorulara yer verilmiştir. Uzmanların görüşlerine başvuru alanlar ise şunlardır: Koruyucu aile mevzuatına ilişkin görüşleri, uygun çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirme sürecine ilişkin görüşleri, koruyucu ailelerin seçimi sürecine ilişkin görüşleri, koruyucu ailelerin eğitimi sürecine ilişkin görüşleri, koruyucu ailelere sağlanan sosyal ve ekonomik olanakların özelliklerine ilişkin görüşleri, koruyucu aile ve çocuğun izleme ve takip sürecine ilişkin görüşleri, çocuğun koruyucu aileden ayrılması ve hizmetin sonlandırılması sürecine ilişkin görüşleri, koruyucu aile hizmetinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda karşılaşılan güçlükler ve önerilere ilişkin görüşlerdir.

Bu sayede yapılan araştırmanın koruyucu aile programına ilişkin uzmanların gözünden değerlendirmeleri alınarak çok boyutlu bir şekilde ortaya konması amaçlanmıştır.

Geliştirilen veri toplama aracı, uygulamaya aktarılmadan önce, bir ön denemeden geçirilmiştir. Ankara AÇSH İl Müdürlüğünde görevli uzmanlar ile ön deneme yapmıştır. Yapılan çalışmanın amaçlarına uygun olup olmadığı test edilmiştir. Uygulamaya ilişkin birçok soru bu ön denemede cevaplanmış ve soru kâğıdı uygulamaya uygun bulunmuştur.

Türkiye’de aktif olarak koruyucu aile birimlerinde görev yapan uzmanlara soru kâğıtlarının ulaştırılabilmesi için öncelikli olarak etik kurul izni alınmıştır. Alınan izin sonrası çalışmanın Bakanlığın 81 İl Müdürlüğünde koruyucu aile biriminde görev yapan sosyal çalışma görevlilerine uygulanabilmesi için başlatılan izin süreci 08. 08. 2018 tarih ve 307115 sayılı Bakanlık Makam Oluru ile olumlu değerlendirilmiş ve çalışma başlatılmıştır. Çalışmanın anketi e-anket olarak araştırmacı tarafından dönüştürülmüştür.

Alınan izin sonrası oluşturulan e-anket Bakanlık 81 İl Müdürlüğüne e-posta yolu ulaştırılmıştır. Süreçte bakanlık tarafından illerde izin ile ilgili karışıklık yaşanmaması adına Bakanlık tarafından 81 İl Dağıtımli resmi yazışma da yapılarak iller önceden bilgilendirilmiştir. Çalışmanın elektronik ortamda yapılması nedeniyle süreci kontrol edilmekte her ne kadar zorlanılsa da oluşabilecek olumsuzlukların giderilmesi için birimlerde çalışan şube müdürleri ve sosyal çalışma görevlileri ile telefon görüşmeleri yapılarak gerekli bilgiler verilmiş, alanda çalışan uzmanların soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır.

AÇSHB ile yapılan görüşmeler sonucunda AÇSHB'ye bağlı 81 İl Müdürlüğü koruyucu aile birimi bünyesinde 256 uzmanın çalıştığı tespit edilmiştir. Alınan bu sayı içerisinde özellikle koruyucu aile sayısının az olduğu illerde aynı kişinin hem koruyucu aile hizmetini hem de evlat edinme hizmetini aynı anda yürüttüğü bilgisi elde edilmiştir. Bu alanlara ek olarak aynı uzmanın çocuk hizmetleri gibi farklı alanlarda da aktif olarak çalıştığı aktarılmıştır. Çalışma sonucunda 134 anketin illerde çalışan uzmanlar tarafından tamamlandığı, tamamlanan 134 anketten ise 130'unun çalışma için uygun olduğu anlaşılmış ve değerlendirmeye alınmıştır.

2. 4. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ

Araştırma kapsamında uzmanlardan toplanan veriler, bir yönerge çerçevesinde “SPSS Versiyon 23 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) Paket Programı” aracılığı ile çözümlenmiştir. Araştırma verilerinin analizinde, “doğrudan çözümlenmeler” tekniği kullanılmıştır. Doğrudan çözümlenmeler, doğrudan ve yalnızca gözlemlenebilenlerin belirlenmesi amacıyla yapılan çözümlenmelerdir. Yapılan araştırma, var olan durumu tanımlama ve bu durumun ayrıntılarını saptama amacı gütmektedir.

Doğrudan istatistiksel çözümlenmelerde frekans dağılımı, toplam, oran, yüzde, ortalama, minimum değer, maksimum değer vb. hesaplamalar kullanılmıştır.

İleri düzeyde istatistiksel çözümlenmeler gerektiren durumlarda ise Ki kare analizi kullanılmıştır. Ayrıca hazırlanan soru kâğıdında yer alan uzmanların görüşlerini içeren bölümlere açıklama kısımları eklenmiş ve görüşlerini açıklamaları ile destekleyen katılımcıların var olan açıklamalarına doğrudan yer verilmiştir.

2. 5. SÜRE VE OLANAKLAR

Veri toplama süresi Ağustos 2018-Eylül 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın toplam maliyeti araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

BÖLÜM 3

3. BULGULAR VE YORUM

Bu araştırmada elde edilen bulgular üç ana bölümde ele alınmaktadır. Birinci bölümde, uzmanların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. İkinci bölümde, uzmanların mesleki tanıtıcı bilgi ve deneyimlerine ilişkin bulgulara ve üçüncü bölümde ise, uzmanların uygulama sürecine ilişkin görüş ve deneyimlerine ilişkin bulgulara alt başlıklar altında detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

3.1. UZMANLARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde uzmanların cinsiyet, yaş, medeni durum, lisans eğitimlerine ve varsa yüksek lisans, doktora eğitimlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1.1. Uzmanların Cinsiyet, Yaş ve Medeni Duruma İlişkin Bilgiler

Çizelge 3: Cinsiyet ve Yaş Durumu

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
KADIN	92	70,8
ERKEK	38	29,2
TOPLAM	130	100,0
Yaşınız	Sayı	Yüzde
23	1	,8
24	3	2,3
25	6	4,6
26	11	8,5
27	19	14,6
28	17	13,1
29	16	12,3
30	15	11,5
31	8	6,2
32	4	3,1
33	5	3,8
34	2	1,5
35	3	2,3
36	3	2,3
37	2	1,5
39	2	1,5
40	3	2,3
41	2	1,5

43	3	2,3					
44	3	2,3					
47	2	1,5					
Total	130	100,0					
Ortalama	30,50	Standart Sapma	5,182	Minimum	23	Maksimum	47

Çizelge 4: Medeni Durum

Medeni Durum	Sayı	Yüzde
Evli	79	60,8
Evli Değil	51	39,2
Toplam	130	100,0

Çalışmaya katılan toplam 130 uzmandan % 70,8'ini kadın,%29,2'sini erkek bireyler oluşturmaktadır.2016 yılında Konya'da farklı üniversitelerdeki sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal hizmet mesleğini seçimlerinde cinsiyet rollerinin etkisinin araştırıldığı çalışmada, araştırmaya katılan 486 öğrencinin %78,2'sinin kadın öğrenciler oluştururken %21,8'ini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Benzer bir şekilde Doğan (2018), tarafından sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet eğitimi ve mesleğin geleceğine ilişkin görüşlerinin öğrenilmeye çalışıldığı araştırmaya toplam 721 öğrencinin katıldığı ve katılımcılardan %63,2'sinin kadın, %36,8'inin ise erkek öğrencilerin oluşturduğu ifade edilmiştir. Araştırma bulgularına bakıldığında alanda aktif olarak çalışmakta olan uzmanların büyük bir çoğunluğunu kadın uzmanların oluşturduğu söylenebilmektedir. Ek olarak yapılan iki çalışma araştırma bulgusunu desteklemekle birlikte sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin de büyük bir çoğunluğunu kadın öğrencilerin oluşturması bu alanda gelecekte de kadın çalışanların daha büyük bir sayıyı oluşturacağını ve sosyal hizmetler alanını kadınların daha çok tercih ettiğini düşündürmektedir.

Çalışmaya katılan uzmanların yaşları 23 ile 47 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 30,50'dir. Benzer bir şekilde 2018 yılında İstanbul ilinde farklı sosyal hizmet kurumlarında çalışan 152 sosyal hizmet uzmanı ile yapılan araştırmada katılımcıların %52'sinin 30 yaş ve altında çalıştığı bulgusuna ulaşılmıştır (Aslan Açan, 2018). Araştırma bulgusuna bakıldığında koruyucu aile hizmetini yürüten uzmanların genç ve

dinamik bir grup olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Ülkede farklı kurum ve kuruluşlarda hizmet veren uzmanların genç bir grup olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaya katılanların % 60,8'ini evli uzmanlar oluşturmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun evli olduğu görülmektedir.

3.1.2. Uzmanların Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora Eğitim Durumlarına İlişkin Bilgiler

Çizelge 5: Lisans Eğitim Durumu

Lisans Eğitimi	Sayı	Yüzde
Sosyal Hizmet	60	46,2
Psikoloji	27	20,8
Sosyoloji	23	17,7
Çocuk Gelişimi	17	13,1
Öğretmen	3	2,3
Toplam	130	100,0

Çalışmaya katılan uzmanların lisans eğitim durumlarına bakıldığında; %46,2'sini sosyal hizmet eğitimi alanların, %20,8'ini ise psikoloji eğitimi alanların ve psikoloji eğitimi alanları ise sosyoloji eğitimi alanların %17,7 ile takip ettiği ve en küçük grubu ise %2,3 oranla öğretmenlerin oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aktif olarak alanda hizmet veren sosyal çalışma görevlilerin dağılıma bakıldığında büyük bir çoğunluğunu sosyal hizmet bölümü mezunlarının oluşturduğu görülmektedir.

Çizelge 6: Yüksek Lisans Eğitim Durumu

Eğitim Alma Durumu	Sayı	Yüzde
Hayır	102	78,5
Evet	28	21,5
Toplam	130	100,0
Yüksek Lisans Eğitimi	Sayı	Yüzde
Sosyal Hizmet	8	28,6
Psikoloji	7	25,0
Sosyoloji	5	17,9
Aile ve Evlilik Danışmanlığı	4	14,3
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	3	10,7
Çocuk Gelişimi	1	3,6
Toplam	28	100,0

Çalışmaya katılan uzmanların %21,5'inin yüksek lisans mezunu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İki araştırma bulgusuna bakıldığında lisans eğitimleri ile yüksek lisans eğitimi durumlarına benzerliklerin olduğu görülmüştür.

Yüksek lisans eğitimi alan grubun %28,6'sını sosyal hizmet alanı oluştururken bu grubu %25,0 ile psikoloji alanı takip etmektedir. 2018 yılında yürütülen bir başka çalışmada ise araştırmaya katılan 152 sosyal hizmet uzmanından %28,9'unun yüksek lisans eğitimi aldığı bulgusuna ulaşılmıştır (Aslan Açı, 2018). 1996 yılında koruyucu aile alanında 45 sosyal hizmet uzmanı ile yürütülen bir başka çalışmada ise katılımcılardan yalnızca bir kişinin yüksek lisans eğitimi aldığı görülmüştür. 1996 yılından 2018 yılına gelindiğinde sosyal çalışma görevlilerinin yüksek lisans eğitimi alma durumlarında belirgin bir artış olduğu söylenebilmektedir (Tok, 1996, s. 89).

Çizelge 7: Doktora Eğitim Durumu

Eğitim Alma Durumu	Sayı	Yüzde
Hayır	129	99,2
Evet	1	,8
Toplam	130	100,0
Doktora Eğitimi	Sayı	Yüzde
Sosyoloji	1	100,0

Çizelge incelendiğinde katılımcıların tamamına yakınının doktora eğitimi almadığı, doktora eğitimi bulunan bir kişinin ise sosyoloji alanında olduğu görülmüştür. Yapılan alan yazın taramasında ise uzmanların doktora eğitimi alma durumlarının düşük olduğu görülmüştür. Araştırma bulgusu doktora eğitimi alan uzmanların daha çok üniversitelerde akademik alanda görev yapıyor olabileceklerini düşündürmektedir.

3.2. UZMANLARIN MESLEKİ TANITICI BİLGİ VE DENEYİM ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde uzmanların çalıştıkları kadro unvanı, statüleri, koruyucu aile 1. kademe eğitimi alma durumu, koruyucu aile 2. kademe eğitimi alma durumu, koruyucu aile biriminde çalışma süresi, yılda ortalama çalıştıkları dosya sayıları, koruyucu aile hizmeti dışında sorumlu alanlar olup olmadığı ve koruyucu aile hizmeti dışında çalışma gösteren uzmanların haftalık mesailerinin gün olarak dağılımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.2.1. Uzmanların Kadro Unvanları ile Statü Durumlarına İlişkin Bilgiler

Çizelge 8:Kadro Unvanları

Kadro Unvanı	Sayı	Yüzde
Sosyal Çalışmacı	58	44,6
Psikolog	28	21,5
Sosyolog	22	16,9
Çocuk Gelişimci	17	13,1
Öğretmen	4	3,1
Diğer	1	0,8
Toplam	130	100,0

Çizelge incelendiğinde yedi farklı lisans eğitiminden uzmanın bulunması disiplinler arası bakış adına olumlu olup %44,6 ile sosyal çalışmacı unvanında bir yoğunlaşmanın olduğu görülmüştür.

Çizelge 9: Uzmanların Aldıkları Lisans Eğitimi İle Koruyucu Aile Hizmeti Kapsamında Aldıkları Eğitimlerin Yarar Sağlama Durumu Arasındaki İlişki

Lisans eğitimleri		Koruyucu aile hizmeti ile ilgili alınan eğitimlerin yarar sağlama durumu				
		Evet	Hayır	Toplam	Ki kare	P
Çocuk Gelişimi	Sayı	12	5	17	21,29	0,000
	Yüzde	70,6%	29,4%	13,1%		
Öğretmen	Sayı	0	3	3		
	Yüzde	0,0%	100,0%	2,3%		
Sosyoloji	Sayı	7	16	23		
	Yüzde	30,4%	69,6%	17,7%		
Psikoloji	Sayı	4	23	27		
	Yüzde	14,8%	85,2%	20,8%		
Sosyal Hizmet	Sayı	33	27	60		
	Yüzde	55,0%	45,0%	46,2%		
Toplam	Sayı	56	74	130		
	Yüzde	43,1%	56,9%	100,0%		

Uzmanların lisans eğitimleri ile koruyucu aile hizmeti alanında aldıkları eğitimlerin yarar sağlama durumlarına ilişkin bulgular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Koruyucu aile alanında aldıkları eğitimlerin bazı meslek gruplarına göre yarar sağlarken bazı meslek gruplarına yarar sağlamadığı şeklinde

yorumlanabilmektedir. Örneğin çocuk gelişimi ve sosyal hizmet lisans bölümü mezunlarının yaklaşık %60'ı aldıkları eğitimleri yararlı bulmaktadırlar.

Çizelge 10: Statü Durumu

Statü Durumu	Sayı	Yüzde
Kadrolu	112	86,2
Sözleşmeli	18	13,8
Toplam	130	100,0

Çalışma şekli olarak bakıldığında ise uzmanların tamamının kadrolu olması tercih edilen bir durumken, 18 katılımcının sözleşmeli olarak çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır. 18 uzmanın aktif olarak koruyucu aile alanında çalışıyor olması oldukça dikkat çekicidir. İstanbul ili örnekleminde yapılan bir başka araştırmada ise toplam 10 katılımcıdan 2 uzmanın sözleşmeli olarak çalıştığı görülmüştür (Baysal, 2017, s. 165). Bu durum hizmetin sürekliliği açısından önem arz etmektedir.

3.2.2. Uzmanların Koruyucu Aile 1. ve 2. Kademe Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Bilgiler

Çizelge 11: Koruyucu Aile 1. Kademe Eğitimi Alma Durumu

Eğitim Alma Durumu	Sayı	Yüzde
Hayır	80	61,5
Evet	50	38,5
Toplam	130	100,0

Çalışmaya katılan uzmanlardan %61,5'i koruyucu aile 1. kademe eğitimi almadığını ifade ederken katılımcılardan %38,5'i eğitim aldığını belirtmiştir. Katılımcıların %50'sinden fazlasının eğitim almadığı görülmektedir. Koruyucu aile 1. kademe eğitim programı ile koruyucu ailelerin/adaylarının; koruyucu aile hizmeti hakkında kapsamlı bir şekilde bilgi sahibi olmaları amaçlanmaktadır. Eğitimin amaç ve kapsam boyutu düşünüldüğünde, koruyucu aile adaylarına ve mevcut koruyucu ailelere bu eğitimi verecek uzmanların sayısındaki azlığın hizmetin verimliliğini düşürebileceği konusu gündeme gelmektedir. Hizmetin sacayaklarından olan aileler ve hizmetin yürütücüsü konumunda bulunan uzmanlar açısından alınan eğitimler oldukça önemlidir. Koruyucu aile hizmeti ile ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip olmayan bir uzmanın, ailelerin başvuru süreçlerinden,

hizmetin izleme ve denetlemelerini de içeren tüm aşamalarında sağlıklı bir süreç yürütmesi oldukça zor olacaktır.

Koruyucu aile alanında yeterli bilgi ve eğitimi olmayan kişilerin bu alanda çalışma yürütmesinin ileride oluşabilecek olası riskleri önleme ve özellikle de sorun alanlarının değerlendirme aşamasında fark edilmesini gerçekleştiremeyeceğine dair eleştiriler bulunmaktadır (Özbesler, 2009, s. 88).

Çizelge 12: Koruyucu Aile 2. Kademe Eğitimi Alma Durumu

Eğitim Alma Durumu	Sayı	Yüzde
Hayır	116	89,2
Evet	14	10,8
Toplam	130	100,0

Katılımcılardan %89,2'sinin koruyucu aile 2. kademe eğitimi almadığı, bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışma grubunun tüm ülkeyi temsil ettiği düşünüldüğünde araştırma tarihi sürecinde koruyucu aile alanında hizmet veren uzmanların büyük çoğunluğunun 2. kademe eğitimi almadığı anlaşılmaktadır. Benzer bir şekilde 1. kademe ve 2. kademe eğitimi alan uzmanların sayılarındaki belirgin azlık oldukça dikkat çekicidir. Bu alanda aktif olarak hizmet veren sayıca daha çok uzmana ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu konuda alınmış özel eğitimler oldukça önemlidir. Üniversitelerin sosyal hizmet eğitimi veren bölümlerinde koruyucu aile programı ile ilgili özelleşmiş derslerin olmadığı bilinmektedir. Bu nedenle hizmetin yürütücüsü ve eğitimlerin sağlayıcısı olan AÇSHB'nin acil bir şekilde eğitimli personel sayısını arttırması gerekmektedir.

Bu eğitimlerde, çocuğun koruyucu aile bakımından yararlanırken yasal durumlarını, ailelerin çocuğun yaşayabileceği sorunlarda nasıl müdahale edebileceklerini, ailelerin bakım sağladıkları çocukların güvenliği ve gelişimini nasıl sağlayabileceklerine dair tartışmaları, uzmanların biyolojik ailelerle nasıl çalışacaklarına dair bilgi ve beceriler kazanmalarını destekleyici nitelikte içeriğe sahip olması gerekmektedir (Barth, 2001). Bu türden eğitim içerikleri ile ailelerin hizmetten vazgeçmeleri de önlenmiş olacaktır. AÇSHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış iki eğitim programının da kapsamlı ve çocuk odaklı olduğu görülmektedir. Bu eğitimlerin aileler üzerinde olumlu değişimler yaratacağı düşünülmektedir.

3.2.3. Uzmanların Koruyucu Aile Hizmetinde Aldıkları Eğitimlerin Yarar Sağlama Durumuna İlişkin Görüşleri

Çizelge 13: Koruyucu Aile Alanında Alınan Eğitimlerin Yarar Sağlama Durumu

Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Hayır	74	56,9
Evet	56	43,1
Toplam	130	100,0

Koruyucu aile hizmetinde aldıkları eğitimleri yararlı bulan katılımcıların oranı %43,1 iken alınan eğitimlerin yarar sağlamadığını düşünen katılımcılar ise %56,9'dur. Katılımcıların büyük çoğunluğunun konu ile ilgili eğitimi aldığı düşünüldüğünde verilen yanıtların olumsuz olmasının nedeninin katılım sağlanmadığı için yarar sağlama durumunun, katılımcılar açısından tam olarak ne ifade ettiğinin bilinmemesi olduğu düşüncesini akla getirmektedir. Bu durum olumlu yanıt veren katılımcıların görüşleri ile desteklenebilmektedir.

“Yaptığım tüm çalışmalarda destek oldu, eksiklerimi görmemi sağladı, vakalarla çalışırken nasıl hareket edeceğime, sorun yaşamam durumunda nasıl davranacağıma dair öneriler kazandırdı” (Katılımcı 1).

“Koruyucu aile hizmetinin tüm süreçlerini kapsayan bir eğitim çalışması olduğu için hizmeti uygulayanlar için geri dönüp faydalanabileceği bir doküman niteliğinde.1. kademe, Lider Kolaylaştırıcı Eğitimini de aldım. Bu eğitimde etkili sunum teknikleri, iletişim, çatışma, problem çözme konuları yer almaktaydı. Kişisel gelişim anlamında oldukça yararlandım” (Katılımcı 4).

“Koruyucu aile hizmetinin ne demek olduğu hizmetin nasıl yürüdüğüne dair bilgi edindim” (Katılımcı 131).

Çizelge 14:Koruyucu Aile 1.Kademe Eğitimi Alma Durumu İle Koruyucu Aile Alanında Alınan Eğitimlerin Yarar Sağlama Durumu Arasındaki İlişki

1.Kademe eğitimi		Koruyucu aile hizmeti ile ilgili alınan eğitimlerin yarar sağlama durumu				
		Evet	Hayır	Toplam	Ki kare	P
Hayır	Sayı	13	67	80	61,048 ^a	0,00
	Yüzde	16,3%	83,8%	61,5%		
Evet	Sayı	43	7	50		
	Yüzde	86,0%	14,0%	38,5%		
Toplam	Sayı	56	74	130		
	Yüzde	43,1%	56,9%	100,0%		

Koruyucu aile hizmeti 1. kademe eğitimi alma durumu ile koruyucu aile hizmeti alanında eğitimlerin yarar sağlama durumlarına ilişkin bulgular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Koruyucu aile 1.kademe eğitimi alan katılımcılardan büyük çoğunluğunun, koruyucu aile alanında eğitimleri yararlı buldukları, eğitimi almayanların ise çoğunluk olarak eğitimi yararlı bulmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

3.2.4. Uzmanların Koruyucu Aile Hizmetinde Çalışma Süreleri

Çizelge 15: Çalışma Süreleri

Koruyucu aile hizmetinde çalışma yılı	
Minimum	0,07
Maksimum	19,0
Ortalama	2,40
Standart Sapma	2,280
Cevap Vermeyen	0
Toplam	130

Koruyucu aile biriminde çalışma süre ortalamasının 2,40 (yıl) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Koruyucu aile hizmeti alanında bulunan en küçük çalışma süresinin yaklaşık bir aylık bir süre iken en büyük çalışma yılının ise 19 yıl olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Koruyucu aile hizmetinin yürüten uzmanların alanında tecrübeli olması istenilen bir durum olmakla birlikte araştırma sonucunda ulaşılan ortalama çalışma süresinin düşük olduğu söylenebilir. Korunma ihtiyacı bulunan çocuklarla çalışma özel bir bilgi ve deneyim gerektirmektedir. Uzmanların bu alanda yürüttükleri danışmanlık ve vaka

yöneticisi rolleri düşünüldüğünde hem koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocuk hem de koruyucu aile adayları ve mevcut koruyucu aileler açısından bu süreci yürütmek oldukça önemlidir.

3.2.5. Uzmanların Yıllık Ortalama Çalıştıkları Dosya Sayıları

Çizelge 16: Dosya Sayıları

Yıllık ortalama çalışılan dosya sayısı	
Minimum	1
Maksimum	200
Ortalama	33,69
Standart Sapma	21,758
Cevap vermeyen	0
Toplam	130

Çalışmaya katılan uzmanların çalıştıkları yıllık ortalama dosya sayılarına bakıldığında ortalama dosya sayısının 33,69 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Baysal (2017), tarafından yapılan çalışmada ise çalışılan ortalama dosya sayısının 36,2 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 2012 tarihli KAY'ın 16. maddesi (ç) bendinde her bir uzman için 20 çocuktan sorumlu olması önerilirken çalışmada ortalama dosya sayısının 33,69 olması çok yüksek bir sayıdır. Araştırma sonucu göstermektedir ki uzmanların iş yükü oldukça fazladır. Bu sonuç ilerleyen bölümde hizmetin uygulanması sürecinde de var olan araştırma bulguları ile desteklenmektedir. Uzmanlar var olan iş yükleri nedeniyle yönetmelikçe belirlenen standartlara ulaşamadıklarını ifade etmektedirler.

Buna ek olarak Oxford Üniversitesi tarafından Birleşik Krallık, ABD, Kanada ve Avustralya'da yapılan farklı 22 çalışma incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda uzmanların iş yükünün koruyucu aileleri destekleyebilecek şekilde düzenlenmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu durumun uzmanların koruyucu aile tarafından ulaşılabilirliğini ve danışmanlık hizmetini alma durumunu arttıracığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun koruyucu aile hizmetine olumlu katkıları olacağı düşünülmektedir (Brown, Sebba, & Luke, 2014).

**3.2.6. Uzmanların Koruyucu Aile Hizmeti Dışında Doğrudan Çalıştıkları Alan/lar
Bulunması Durumuna İlişkin Bilgiler**

Çizelge 17: Doğrudan Sorumlu Olunan Başka Alan/lar Bulunma Durumu

Çalışma Durumu	Sayı	Yüzde
Hayır	70	53,8
Evet	60	46,2
Toplam	130	100,0

Çizelge incelendiğinde uzmanların koruyucu aile hizmeti dışında doğrudan sorumlu olduğunuz başka alan/lar var mı sorusuna %53,8 oranında hayır derken %46,2'sinin evet şeklinde cevap verdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Soruya verilen %46,2 oranındaki evet yanıtı oldukça dikkat çekicidir. Koruyucu aile hizmeti kendi içinde birçok aşama barındıran yoğun bir izleme ve denetleme süreci gerektiren bir programdır. Katılımcılar üzerindeki iş yükü yoğunluğu var olan bulgu ile de desteklenmektedir.

Bu alanda hizmet veren uzmanların; eş zamanlı olarak yoğunlukla evlat edinme, çocuk hizmetleri alanında yürütülen; korunmaya muhtaç çocuk, sosyal ekonomik destek ve danışmanlık dosyaları gibi birimlerde görev yaptıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Duruma ek olarak aile ve toplum birimlerinde ise yoğunlukla psiko-sosyal destek, aile ve evlilik danışmanlığı ve idarece personel yetersizliğinden kaynaklı olarak verilen diğer tüm iş ve işlemleri yürüttüklerine dair bilgiler alınmıştır.

Bu bilgiler arasında koruyucu aile alanında hizmet veren kişilerin aynı zamanda evlat edinme birimlerinde görev yapması oldukça dikkat çekicidir. İl Müdürlüklerinde bu alanların ayrıştırılmaya çalışıldığı bilinmekle birlikte uygulamada henüz bu seviyeye gelinemediği düşünülmektedir. AÇSHB ile yapılan görüşmelerde de koruyucu aile biriminde görev yapan uzmanların eş zamanlı olarak evlat edinme birimlerinde de görev yaptığı bilgisi elde edilmiştir. Elde edilen bu bilgi araştırma bulguları ile desteklenmektedir.

Çizelge 18: Uzmanların Koruyucu Aile Hizmeti Dışında Doğrudan Sorumlu Oldukları Başka Alan/lar Bulunma Durumu İle Koruyucu Aile Hizmetinin Yaygınlaşp Gelişmesinde Yönetimden Kaynaklı Güçlükler Bulunma Durumu Arasındaki İlişki

Hizmet Dışında Çalışma		Yönetimden Kaynaklı Güçlükler Bulunma Durumu.					
		Tamamen	Kısmen	Hiç	Toplam	Ki kare	P
HAYIR	Sayı	14	32	24	70	2,072	0,355
	Yüzde	20,0%	45,7%	34,3%	53,8%		
EVET	Sayı	16	30	14	60		
	Yüzde	26,7%	50,0%	23,3%	46,2%		
TOPLAM	Sayı	30	62	38	130		
	Yüzde	23,1%	47,7%	29,2%	100,0%		

Katılımcıların koruyucu aile dosyaları dışında doğrudan sorumlu oldukları alan/alanlar bulunma durumu ile koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşp gelişmesinde yönetimden kaynaklı güçlükler bulunma bulguları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.($p > 0.05$).

Çizelge 19: Doğrudan Sorumlu Olunan Başka Alan/lar Bulunması Durumunda Çalışma Durumu

Gün dağılımı	Sayı	Yüzde
4/5	29	22,3
3/5	15	11,5
2/5	10	7,7
1/5	5	3,8
4,5/5	1	,8
Cevap Veren	60	46,2
Cevap Vermeyen	70	53,8
Toplam	130	100,0

Koruyucu aile hizmetini yürüten uzmanların koruyucu aile hizmeti dışında doğrudan sorumlu oldukları alan/lar bulunup bulunmadığı sorulmuş, araştırmaya katılan 130 uzmandan %46,2'sinin hizmet dışında doğrudan sorumlu oldukları alan/lar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Uzmanların %22,3'ü haftalık mesaisinin 4 gününü koruyucu aile hizmetine ayırırken sadece bir gününü diğer iş ve işlemlere ayırmaktadır. Haftalık mesaisinin üç gününü koruyucu aile hizmetlerine ayırıp kalan iki gününü diğer işlere ayıran uzmanların oranı %11,5'dir.

Uzmanlardan haftalık mesaisinin sadece iki gününü koruyucu aile hizmetine kalan üç gününü ise diğer işlere ayıranların oranı %7,7'dir. Katılımcılardan haftalık mesaisinin bir gününü koruyucu aile hizmetlerine ve geriye kalan dört günlük mesai süresini diğer hizmetlere ayıranların oranı ise %08'dir. Katılımcılardan yarım gün kadar koruyucu hizmetlerinde çalışıp diğer tüm mesai sürelerini diğer işlerde geçiren kişi sayısı ise yalnızca birdir.

Katılımcıların açıklamalarından büyük çoğunluğunun eş zamanlı olarak evlat edinme hizmetlerinde de aktif olarak görev yaptıkları paylaşılmıştır. Bu durumu çoğunlukla 5395 sayılı ÇKK kapsamında yer alan danışmanlık dosyaları ve çocuk hizmetleri alanında yer alan korunmaya muhtaç çocuk ve sosyal ekonomik destek hizmetleri ile alakalı iş ve işlemler takip etmektedir. Bu hizmetlerin yanında aile ve toplum hizmetlerinde de çalışma yapanların sayısı oldukça fazladır.

3.3. UZMANLARIN KORUYUCU AİLE HİZMETİNİ UYGULAMA SÜRECİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde uzmanların koruyucu aile mevzuatına, koruyucu aile seçim ölçütlerine, koruyucu ailelerin ve meslek elemanlarının eğitimine, ailelerin yanına çocuk yerleştirme ve uyum sürecine, koruyucu ailelerin ve yanlarına yerleştirilen çocukların desteklenmesine, uygulanan hizmetin izleme ve denetlenmesi sürecine, koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşp gelişmesine, hizmetin izin sürecine, koruyucu aile hizmetinin sonlandırılması sürecine, koruyucu aile hizmeti yurt dışı uygulamalarına yönelik görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmaya gönüllü olarak çevrimiçi soru kâğıdı yolu ile katılarak düşünce ve görüşleri alınan uzmanların 2018 yılı içerisinde elde edildiği bilgisi ile değerlendirmesinin

yapılması doğru bir yaklaşım olacaktır. Koruyucu aile hizmetinin uygulama sürecini kapsayan konular dokuz ana başlık altında toplanmıştır. Oluşturulan çizelgeler ile sonuçlar somut olarak ortaya konulmaya çalışılmış ve sosyal çalışma görevlilerinin ankette yer alan açıklama bölümlerinde yer verdikleri görüşleri direk olarak paylaşılmıştır. Konu çok boyutlu bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Uzmanların Koruyucu Aile Mevzuatına İlişkin Görüşleri

Çizelge 20: Koruyucu Aile Mevzuatı

	Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Mevzuatın hizmetin uygulanması sürecinde aktif olarak uygulanma durumu	TAMAMEN	60	46,2
	KISMEN	69	53,1
	HİÇ	1	0,8
KAY (2012) hizmetin gerekliliklerine cevap verme durumu	TAMAMEN	17	13,1
	KISMEN	105	80,8
	HİÇ	8	6,2
Mevzuattan kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	20	15,4
	KISMEN	79	60,8
	HİÇ	31	23,8
Koruyucu aile hizmetinin evlat edinme hizmeti ile karıştırılma durumu	TAMAMEN	55	42,3
	KISMEN	62	47,7
	HİÇ	13	10
Devlet tarafından koruyucu aile alanına ayrılan bütçe miktarından kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	10	7,7
	KISMEN	46	35,4
	HİÇ	74	56,9
AÇSHB, politikalarında koruyucu aile hizmetine daha çok yer verme durumu	TAMAMEN	56	43,1
	KISMEN	56	43,1
	HİÇ	18	13,8

Katılımcıların koruyucu aile mevzuatına ilişkin görüşlerine bakıldığında;

Koruyucu aile mevzuatının hizmetin uygulanması sürecinde aktif olarak uygulandığını düşünen uzmanların %46,2'si tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtirken %53,1'i kısmen katıldığını, %0,8'i ise hiç katılmıyorum şeklinde ifade etmiştir. Araştırma sonucuna göre katılımcıların büyük çoğunluğunun mevzuatın koruyucu aile hizmetinin uygulaması sürecinde kısmen uygulandığını, mevcut mevzuatla ilgili eksikliklerin olduğu ve yeni düzenlemelere gidilebileceğini düşündürmektedir. Bu duruma alanda aktif olarak çalışan sosyal çalışma görevlilerin karşılaştıkları vakalarla ilgili deneyimleri sonuca vardıkları düşünülmüştür. Koruyucu aile mevzuatının açık ve net ifadelerinin

bulunmadığını, mevzuat ve uygulama arasında farklılıklar oluştuğunu düşünen katılımcıların sayısı da azımsanmayacak kadar fazladır.

“Koruyucu aile mevzuatının açık ve net ifadelerinin bulunmadığını, mevzuat ve uygulama arasında zaman zaman farklılıklar oluştuğunu düşünüyorum”(Katılımcı 40).

“Yönetmelik günümüz şartlarını tam anlamı ile karşılamıyor, güncelleme yapılması gerekmektedir” (Katılımcı 57).

“Yetersiz kaldığı eksik maddeleri olduğu çok durum ve olaylar var. Net olmayan maddelere yer verilmiştir. Açık uçlu maddeler taşrayı zorluyor” (Katılımcı 82).

“Yönetmelikte bazı maddeler net olmadığı için uygulamada tam bir aktiflikten söz edilememektedir fakat genel geçer hususlarda aktif olarak uygulanmaktadır” (Katılımcı 83).

“Suiistimal edilmeye açık noktaların fazla olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 116).

“Kronik mevzuat ile pratik uyumsuzluğu sorunu” (Katılımcı 36).

“Tek kişi çalıştığım zamanlarda, koruyucu aile takip ziyaretlerini yapmam zorlaşıyor. Hem yeni dosyalarla hem de eski dosyalarla tek başıma ilgilenmem çok zor. Yaptığım diğer işler de olması ayrı bir sorun. Yönetmelikte bunun bir ekip işi olması yazıyor fakat maalesef pratikte durum böyle olmuyor” (Katılımcı 128).

2017 yılında yapılan araştırmada “sizce koruyucu aile mevzuatı yeterli mi” sorusuna araştırmaya katılan 10 uzmanın tamamının genel olarak yeterli olduğuna dair görüş belirttikleri ancak mevzuatın yetersiz kaldığı ve ekleme yapılması gereken alanlarında olduğu şeklinde görüş belirttikleri bulgusuna ulaşılmıştır (Baysal, 2017, s. 167). Araştırma sonuçlarına benzer bir şekilde genel olarak uzmanların mevzuatın kısmen yeterli olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

“2012 tarihli KAY’ın hizmetin gerekliliklerine cevap verebildiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %80,8’i kısmen katılıyorum, %13,1’i tamamen katılıyorum ve %6,2’si hiç katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun açıklamalarından da anlaşılacağı üzere yönetmeliğin var olan ihtiyaçları karşılamakta zorlandığı ve yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu ayrıca bazı konularda ise hiç bir karşılığın yönetmelikte yer almadığına dikkat çekilmiştir. Hizmetin yürütülmesinde temel alınan yönetmelikle ilgili bu tarz eksikliklerin olması var olan yönetmeliğin

güncellenmeye ihtiyacı olduğunu düşündürmektedir. Hizmetin ülkedeki temel yürütücüsü konumunda olan AÇSHB'ye bu konuda büyük bir sorumluluk düşmektedir.

“Net olmayan ve uygulamada yol göstermeyen tarafları çoktur” (Katılımcı 3).

“[...]Eksik olan noktalar var. Özellikle tek ebeveynin isteğe bağlı sigortalılık durumu yeterince açıklayıcı değil” (Katılımcı 4).

“Bazı muğlâk noktaları açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bunlar vakaya göre değişebilen hususlar olduğundan tam bir açıklama getirmek burada mümkün değildir” (Katılımcı 83).

“Yönetmeliğin ucu çok açık ve maddeler sorun çözümüne odaklı değil” (Katılımcı 90).

“Alanda aktif çalışanların görüşleriyle revize olması gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 49).

“Daha detaylı bir şekilde koruyucu ailenin yükümlülüklerini yerine getirmediğinde uygulanacak aşamaların belirtilmesi gerekmektedir” (Katılımcı 93).

“Ödemeler, İzinler, Komisyon Yetkileri, Birim Sorumlusu tanımlamaları, başvuru ve sonlandırma ölçütleri konusunda iyileştirmeler gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 108).

“Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşp gelişmesinde mevzuattan kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %60,8'i kısmen katılıyorum, %23,8'i hiç katılmıyorum ve %15,4'ü tamamen katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Alanda aktif olarak çalışan uzmanların mevcut mevzuata yönelik eleştirilerinin bulunduğu ve mevzuatın hizmetin yaygınlaşp gelişmesi önünde bir engel olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

Mevzuatta yer alan başvuru şartları, talep edilen belgeler ve diğer iş ve işlemlerin bazı durumlarda taşrada uygulanmakta ve karşılık bulmakta zorlandığına yönelik eleştiriler yapılmıştır. Var olan mevzuatın alanda çalışan uzmanların düşünceleri ile yeniden düzenlenmesinin ve daha çok eğitim, çalıştay ve etkinliklerle bir araya gelinerek görüş alışverişinde bulunulması ihtiyacı ortadadır.

Hizmetin yaygınlaşp gelişmesi, ülkemizde 2017 yılı sonu verilerinden anlaşılacağı üzere devlet bakım ve koruması altında yer alıp kurum bakımında bakılmakta olan toplam 14.189 çocuktan koruyucu aile modeli için uygun şartları taşıyan çocukların aile odaklı

hizmetlerden biri olan koruyucu aile yanında bakıma katılabilmesini olanaklı kılacaktır (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/istatistikler/2017-yil-sonu-verileri.pdf>, 08.12.2018).

“Koruyucu ailelerden başvuru sırasında istenilen sağlık raporlarının ücretli olmasının ailelerin motivasyonunu düşürdüğünü düşünüyorum” (Katılımcı 37).

“Başvuru süreci, yerleştirme süreci ve sonrasında yapılması gereken iş ve evrak yükünün işleyişi hantallaştırdığını düşünüyorum. Daha sade ve basit formlarla işleyişin kolaylaşacağını düşünüyorum. Evrak işlerinden ziyade alanda aile ve çocukla daha nitelikli çalışma yapılabilecek bir alt yapının olması gerekiyor” (Katılımcı 98).

“Başvuru ölçütlerinden kaynaklı yaygınlaşma ve gelişmesinin önünde engeller olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 108).

Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesi için de uzmanların önerileri oldukça fazladır. Sosyal çalışma görevlileri uygulama sürecinde düşüncelerine daha çok önem verilmesini istemektedirler.

“Doğu bölgesinde çoğu insan tarım ve hayvancılıkla uğraşiyor. Fakat mevzuatta birinin koruyucu aile olabilmesi için sigortalı olması gerektiği yazıyor. Bu durum sıkıntı yaratıyor. Gelir hayvan ve tarımdan var ama buradaki çoğu kişinin sigortası yok. Sigorta aileler için sıkıntı yaratmaktadır. Bunun meslek elemanının incelemesine bırakmak daha iyi olur diye düşünüyorum” (Katılımcı 99).

“Mevzuatın alanda aktif çalışanların görüşleriyle revize olması gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 49).

“STK’ lar tanıtım için desteklenmeli, kar amacı gütmeyen projeleri hizmetin gelişmesi için devlet adına yapmalıdırlar” (Katılımcı 3).

“Koruyucu aile hizmetinin evlat edinme hizmeti ile karıştırılmasından kaynaklı güçlükler olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna uzmanların %47,7’sinin kısmen katılıyorum, %42,3’ünün tamamen katılıyorum ve %10’unun ise hiç katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcıların genel olarak her iki hizmetin karıştırılması konusuna net bir şekilde hiç katılmıyorum yanıtı veremedikleri görülmüştür. Her iki hizmetinde farklı mevzuat ve uygulama şekilleri olmasına rağmen hala karıştırılması her iki hizmetin daha çok tanıtımının yapılması ve özellikle toplumun bu konuda bilgilendirmeye ihtiyacı olduğunun fark edilmesi gerekliliğini desteklemektedir.

“Evlad edinme talebiyle gelen çok fazla aile var, fakat yapılan bilgilendirmeden sonra taleplerinden çoğu vazgeçiyor, koruyucu aile hizmetini de öz aile ilişkileri sürdürüldüğü için çoğu istemiyor. Bilinçlendirme, tanıtım çalışmaları bu noktada arttırılabilir” (Katılımcı 4).

“Aslında ikisi çok farklı ama iç içe geçirilmeye çalışılıyor. Mesela evlat edinme için sırada olan bir aile koruyucu aile olabilir gözüyle bakılıyor” (Katılımcı 49).

“Özellikle koruyucu aileliğin tanıtımı sırasında evlat edinme ile benzerliklerine vurgu yapılmakta fakat farklılıkları es geçilmektedir. Evlat edinme için sırada bekleyen ailelere koruyucu aile olmaları yönünde tavsiyelerde bulunmak da bu durumu desteklemektedir” (Katılımcı 93).

“İnsanlar koruyucu ailesi oldukları çocuğun koruyucusu olmaktan ziyade nüfuslarına geçirecekmiş gibi bahsediliyorlar ve genelde yaşı çok küçük çocuğa koruyucu aile olmak istiyorlar” (Katılımcı 128).

“Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde devlet tarafından bu alana ayrılan bütçe miktarından kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %56,9’u ile büyük çoğunluğunun hiç katılmıyorum şeklinde cevap verdikleri, %35,4’ünün kısmen katılıyorum ve %7,7’sinin ise tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri yukarıda yer alan çizelgeden anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili koruyucu ailelere ödenen aylık bakım ücretinin yeterli olduğuna dair olumlu katkı ve görüşler mevcuttur.

“Koruyucu ailelere verilen ücretler gayet makuldür” (Katılımcı 49).

“[...]Ücret yeterli ve caziptir” (Katılımcı 99).

“[...]Şu an bakanlığın en yüksek ilgi alakayı gösterdiği alan koruyucu aile hizmetidir” (Katılımcı 93).

Koruyucu ailelere ödenen aylık bakım ücretinin yeterli bulunmasına karşın, koruyucu aile hizmetinin tanıtımına ayrılacak bütçe, hizmeti uygulayacak olan İl Müdürlüklerinde görevli yeterli meslek elemanı istihdamı ve özellikle koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarına yönelik bazı ödeme kalemlerinin olmadığına dair eleştiriler mevcuttur.

“[...]Tanıtım ve ağırlama bütçesi yoktur. Faaliyetler hep kısıtlı imkânlarla yapılmaya çalışılıyor. Protokol işlerine ayrılmaktadır” (Katılımcı 3,79).

“Koruyucu aile hizmetinin niteliğinin artırılması, koruyucu aile tanıtımlarının yaygınlaştırılması, farklı uygulama örneklerinin öğrenilmesi açısından yararlı olduğunu düşünüyorum. Ancak meslek elemanını yeterlilik anlamında güçlendirilmediğini düşünüyorum” (Katılımcı 37).

“Genel Sağlık Sigortasının ödeme yapmadığı pek çok alan var. Koruyucu ailelerimizdeki çocuklar zaten sürekli destek isteyen davranış örüntülerine sahip ve tedavi gerektiren rahatsızlıkları var. Devlet hastaneleri ve olanakları bu problemleri aşmamızı sağlayamıyor. Bu durumda ya hâlihazırda ödeme olanaklarının revize edilmesi ya da daha kapsamlı çalışmalar yürütülmesi gerekiyor” (Katılımcı 42).

“Çocuklara terapi sağlayacak bir ödeme kalemi bulunmamaktadır” (Katılımcı 43).

“İhtiyacı karşılayacak sayıda meslek elemanı alımı ve koruyucu aile biriminde çalışmaları sağlanamamaktadır” (Katılımcı 68,116).

Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşp gelişmesi ile alakalı olarak devletin bu alana ayırdığı bütçenin yeterli olduğunu düşünen bununla birlikte hizmetin yaygınlaşması önündeki asıl engelin toplumun tutum ve önyargılarından kaynaklandığı görüşünü savunan sosyal çalışma görevlileri de mevcuttur. Yine benzer bir şekilde yaygınlaşmasının niteliksel anlamda ön planda tutulmasının ve özellikle çocukların bu süreçte her hangi bir şekilde reklam aracı olarak kullanılmaması gerektiğine dair görüşler de yer almaktadır.

“Bakanlığımız aslında her ne kadar bu hizmeti yaygınlaştırmayı sağlayacak politikalar üretse de Türk toplumunun geleneksel yapısına bağlı yanlış toplumsal cinsiyet algısından kaynaklı birtakım problemlerle karşılaşmaktayız. Mesela, bazı aileler dini sebeplerden dolayı ergenliğe girmiş kızlarımıza bakmaktan vazgeçerek kuruluşa bırakabilmektedirler” (Katılımcı 42).

“Ne kadar reklam o kadar başvuru!” (Katılımcı 49).

“Yalnız çocukların ve ailelerin durumu reklam aracı olarak kullanılmamalı” (Katılımcı 57).

“AÇSHB’nin, politikalarında koruyucu aile hizmetine daha çok yer vermesi durumunda hizmetin gelişip yaygınlaşacağını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %43,1’i tamamen ve kısmen katılıyorum şeklinde aynı görüşü belirtirken, %13,8’i ise hiç katılmıyorum şeklinde görüş belirtmiştir. Uzmanların çoğunlukla Bakanlığın politikalarında koruyucu aile hizmetlerine yer verdiği düşüncesi bulgusuna ulaşılmıştır.

“Yeterince yer verildiğini düşünüyorum. Hizmetin gelişmesi sadece sayının artırılması şeklinde düşünülmemeli, sunulan hizmetin usulüne uygun bir şekilde ilerlemesi isteniyor ise öncelikle sayı odaklı hareket edilmemelidir. Hizmetten çok çocuğun faydalanması değil hizmetin usulüne uygun şekilde uygulanarak mümkün olduğunca çocuğa ulaşması hedef olmalı” (Katılımcı 93).

“Bakanlık koruyucu ailelerin yaygınlaşması noktasında çalışmalar yürütüyor, ancak toplumdaki alginin nasıl olduğu önemli” (Katılımcı 35, 90, 98).

3.3.2. Uzmanların Koruyucu Aile Seçim Ölçütlerine İlişkin Görüşleri

Çizelge 21: Koruyucu Aile Seçim Ölçütleri

	Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
“Koruyucu Ailenin Türk vatandaşı olması ve Türkiye’de ikamet etmesi” ölçütü	TAMAMEN	92	70,8
	KISMEN	30	23,1
	HİÇ	8	6,2
“Koruyucu Ailenin 25-65 yaş aralığında bulunması” ölçütü	TAMAMEN	69	53,1
	KISMEN	41	31,5
	HİÇ	20	15,4
“Koruyucu Ailenin en az ilkokul düzeyinde eğitim almış olması” ölçütü	TAMAMEN	73	56,2
	KISMEN	39	30
	HİÇ	18	13,8
“Koruyucu Ailenin düzenli gelire sahip olması” ölçütü	TAMAMEN	106	81,5
	KISMEN	22	16,9
	HİÇ	2	1,5
Koruyucu aile adaylarından kapsamlı sağlık raporu talep edilmesine ilişkin ölçüt	TAMAMEN	111	85,4
	KISMEN	16	12,3
	HİÇ	3	2,3
Koruyucu aile adaylarından talep edilen belgelerin tamamlanmasından kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	19	14,6
	KISMEN	60	46,2
	HİÇ	51	39,2
Koruyucu aile adaylarından talep edilen belgelerin temin edilmesi noktasında kolaylaştırıcı çalışmaların sağlanması durumu (örneğin protokoller)	TAMAMEN	71	54,6
	KISMEN	41	31,5
	HİÇ	18	13,8

“2012 tarihli KAY’ da yer alan “Koruyucu Ailenin Türk vatandaşı olması ve Türkiye’de ikamet etmesi” ölçütünü uygun buluyor musunuz?” sorusuna çalışmaya katılan 130 uzmandan %70,8’inin tamamen katılıyorum, %23,1’inin kısmen katılıyorum ve %6,2’sinin ise hiç katılmıyorum şeklinde yanıt verdiği görülmüştür. Katılımcıların çoğunlukla belirtilen bu ölçütü uygun bulduğu ve desteklediği düşünülmektedir. Bu

ölçütte yer alan koruyucu ailenin “Türkiye’de ikamet etmesi” durumu özellikle koruyucu ailelerin yanına çocuk yerleştirildiği süreçte izleme ve denetleme faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca çocuğun yurt dışında yaşayan bir aile yanına yerleştirilmemesi oluşabilecek olası risklerin önüne geçilebileceğini düşündürmekle birlikte korunma ihtiyacı olan çocuğun 2828 sayılı SHÇEK Kanununda da belirtildiği üzere Türk örf ve adetlerine göre yetiştirilmesini olanaklı kılacaktır. Ek olarak koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuğun varsa biyolojik ailesi ile olan ilişkilerinin devam etmesinin ve görüşmelerin sağlanması çocuk açısından önemlidir. Çocukların ebeveynleri ile kurdukları ilişki ve etkileşim çocuğun kişiliğinin, sosyal ihtiyaçları ve gelişimsel süreçlerinin belirlenmesinde oldukça önemlidir (Özgür, 2011, s. 99). Bu ilişkinin uygun şartlar altında sağlanması ve biyolojik aile ve çocuğun bu ilişkiyi sürdürmesi önem arz etmektedir. Bu ilişkinin hiç geliştirilemediği durumlarda çocuk açısından bağlanmak ve güven ilişkileri kurmak oldukça zorlayıcı olacaktır.

“Türk vatandaşı olması ve Türkiye’de ikamet etmesinin önemli olduğunu düşünüyorum, çocuk açısından ailenin tutumu önemli ayrıca Türkiye’de olması da aile ve çocuğunun denetlenebilmesi açısından önemli” (Katılımcı 1).

“Çocukların öz aileleri ile bağının sağlanmasının önemli olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 128).

Katılımcılardan koruyucu ailelerin Türk Vatandaşı olması ya da zorunlu bir şekilde Türkiye’de ikamet etmesinin gerekli olmadığını düşünen 8 kişi mevcuttur. Konuyla ilgili farklı bir görüş sunan 115 numaralı katılımcı, “Örnek olarak Suriyeli vatandaşlar Suriyeli çocuklara koruyucu aile olabilir” şeklinde ifade etmiştir.

“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması gerekmez Türkiye Cumhuriyeti yasama zorunluluğu olmalı” (Katılımcı 82).

“Hizmetin usulleri net bir şekilde belirlendikten ve uygulandıktan sonra koruyucu ailelerin ırkı, milleti, dininin fark yaratmayacağını düşünüyorum. Fakat koruyucu ailenin Türkiye’de ikamet etmemesi uygulamanın denetimini neredeyse imkânsız hale getirecektir. Ayrıca çocuğun mevcut sosyal çevresi (ebeveyn, akraba, arkadaş vs.) ile ilişkisinin korunması gerektiğinden yurt dışında ikamet eden bir ailenin çocuğun sosyal çevresi ile bağıni koparacağını düşünüyorum” (Katılımcı 93).

“2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliğinde yer alan “Koruyucu Ailenin 25-65 yaş aralığında bulunması” ölçütünü uygun buluyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %53,1’i yani 69 kişi bu görüşe tamamen katılıyorum şeklinde cevap verirken, %31,5’i kısmen katılıyorum ve %15,4’ü hiç katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Hiç katılmıyorum görüşünü destekleyen 20 kişi bulunmakla birlikte yaklaşık 27 katılımcı var olan 25-65 yaş aralığının özellikle üst yaş sınırlamasının düzenlemeye ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Verilen cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde sosyal çalışma görevlilerinin yaş aralığının üst sınırının 50-55 yaş aralığında tutulması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir benzer bir şekilde bu değerlendirmelerin yapıldığı aşamalarda alanda hizmet veren sosyal çalışma görevlilerinin görüşleri içinde esnekliklerin olması gerekliliği savunulmaktadır.

AÇSHB’nin Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü çatısı altında hizmet veren birçok kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bu alanda hizmet veren kuruluşlarına ilişkin kanun ve yönetmelikler incelendiğinde yaşlıyı bakıma ve yardıma ihtiyacı olan kimseler olarak tanımlamıştır. Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği’nin (2008), 4. maddesinin (h) bendinde “Yaşlı: Sosyal, fiziksel ve moral desteğe ihtiyaç duyan, akıl ve ruh sağlığı yerinde olup, kuruluş bakımına ihtiyacı olan en az elli beş yaşındaki kişi” şeklinde tanımlanmıştır. Bireyin biyolojik yaş ve gelişimi düşünüldüğünde 55 yaş ve üst yaş gruplarında bulunan bireylerin daha küçük yaşta bulunan bireylere göre fiziksel kabiliyetlerinde azalmalar olduğu bilinmektedir. Bu nedendir ki 65 yaşında bir bireyin koruyucu aile olarak başvurması çocuk ve aile açısından zorlayıcı görünmektedir. Çocukların her yaş döneminde büyük bir bakım ilgiye ihtiyaçları bulunmaktadır. Ayrıca yaş dönemleri arasındaki farklılık çocuk ve bakım verenler arasında kuşak çatışmalarını da gündeme getirebileceği düşünülmektedir.

“Yaş aralıkları değiştirilebilir, örneğin; 30, 55” (Katılımcı 1).

“55 üst sınır olmalı, 50 yaşındaki aileye küçük çocuk verilmesini uygun bulmuyorum” (Katılımcı 40, 44, 61, 97, 124).

“65 yaşın 55 olarak değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum(Akraba ve Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli hariç)” (Katılımcı 76, 114).

“[...]65 yaş üst sınırının aşağı çekilmesinin uygun olduğu kanaatindeyim, bu yaş sınırı oldukça yüksek” (Katılımcı 2, 19, 20, 22, 68, 69, 74, 78, 91, 96, 107, 110, 111, 128).

“65 yaş çok üst bir sınırdır. Eğer bu kişilerin talepleri üst yaş grubunda bir çocuğa koruyucu aile olmaksa çok mantıklı, ama çoğu küçük yaş grubunda çocuk talebiyle geliyor ve yönetmelikte üst yaşa ilişkin net bir limit olmaması nedeniyle meslek elemanını karar verme aşamasında güçlüğü itiyor” (Katılımcı 4).

“65 yaşın fazla olduğunu düşünüyorum. Çocuklarımızın psiko - sosyal durumları düşünüldüğünde normal koşullarda yetişen çocuklardan daha fazla emek ve çaba gerekmektedir. Yaş ilerledikçe fiziksel kapasitenin, toleransın düştüğü ve kuşaklar arası çatışmanın yoğunlaştığı dikkate alındığında bu yaşta başarı sağlanma olasılığını düşük buluyorum. Üst yaş sınırının 55 olması gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 98).

“2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliğinde yer alan “Koruyucu ailenin en az ilkokul düzeyinde eğitim almış olması” ölçütünü uygun buluyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %56,2’sinin tamamen katılıyorum, %30’unun kısmen katılıyorum ve %13,8’inin ise hiç katılmıyorum şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Çalışmaya katılan 14 uzmanın var olan eğitim düzeyine ilişkin ölçütün yönetmelikte yükseltilmesi; ailelerin en azından ortaokul veya lise eğitimi almış olma ölçütüne tabi tutulmalarının, yanlarında bakılacak olan çocuğun kişisel gelişimi için önemli olduğu görüşünü savundukları bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan eğitim düzeyini yeterli bulup asıl önemli olan durumun aile ve çocuk arasındaki iletişim ve özellikle ailenin çocuğa sunacağı sevgi olduğunu savunan görüşlerde mevcuttur.

“En az lise düzeyinde eğitim almış olan kişiler olması gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 23, 57, 60, 76, 78, 100, 101, 107, 110, 114, 116, 124).

“En az bir ebeveyn daha iyi bir eğitim almış olmalı” (Katılımcı 74).

“Söz konusu şart akraba ve yakın çevre koruyucu aile için esnetilebilir fakat diğer koruyucu aileler için lise mezunu ve üzerinde belirlenebileceği görüşündeyim” (Katılımcı 15, 21, 93).

“İlkokul mezunu olma ölçütünün yeterli olmadığını düşünüyorum. Çünkü ilkokul mezunu olan müracaatçıların dilekçe yazma konusunda bile sıkıntı yaşadıklarını gözlemliyorum” (Katılımcı 111).

“Söz konusu hizmetin hedefi çocuğun uygun bir bakım almasıdır. Koruyucu ailelerin “çocuk ihtiyacını” karşılamak olmamalıdır. Zira geçici bir hizmet olup evlat edinmeden en büyük farkı önceliğimizin çocuğun biyolojik ailesine dönmesi ve bu konuda çalışma yapılması gerekliliğidir. .Bu nedenle çocuğa en uygun bakımı sağlayacak örnek, sabırlı ve eğitilmiş kişilerin seçilmesi gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 1, 40, 93, 128).

“Müracaatta ve çocuğun eğitimi ile ilgili süreçte işlevsel bir koruyucu aileye ihtiyaç duyulmaktadır” (Katılımcı 38, 49, 98).

Katılımcılardan yukarıda ifade edilen görüşlere ek olarak bu durumun aileden aileye göre değişiklik gösterdiğini, var olan durumun yapılacak görüşme ve sosyal incelemelerle tespit edilmesinin uygun olduğu görüşünü destekleyen uzmanlarda bulunmaktadır.

“Eğitim almamış fakat kendi çocuklarını iyi eğiten aileler var. Bunun da yapılan inceleme sonucunda karar verilmesi gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 99).

“Çocuğu sevgiyle büyütmenin gerekliliğine inanıyorum eğitimden ziyade. Fakat en azından ilkokul eğitimi almalı diye de düşünüyorum” (Katılımcı 128).

“2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliğinde yer alan “Koruyucu Ailenin düzenli gelire sahip olması” ölçütünü uygun buluyor musunuz?” sorusuna katılımcılardan %81,5 gibi büyük bir bölümünün tamamen katılıyorum yanıtı verirken, geriye kalan %16,9 ve %1,5’lik grubun ise kısmen katılıyorum ve hiç katılmıyorum şeklinde yanıt verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren toplam 106 kişinin bu görüşünü destekleyen ifadeler bulunmakla birlikte bu hizmetin iş alanı gibi düşünülüp lise veya üniversite mezunlarının bu hizmeti yerine getirebileceğini düşünen bir görüş de mevcuttur.

Taşrada gelirin belgelendirilmesi ile ilgili zorlukların da ailelerin başvurularında sorun yarattığı ve ailelerin hizmeti yürütmelerinde engel teşkil ettiğini destekleyen bir görüş de yer almaktadır. Ailelere bakanlık tarafından bir bakım ücreti ödenmektedir fakat bu ödemenin çocuğun ihtiyaçları için olduğunun altının çizilmesi gerekmektedir. Alanda karşılaştığım vakalar özelinde düşündüğümde koruyucu aile olmak için başvuru yapan adaylardan bazı ailelerin ekonomik motivasyonla hareket ettiklerini gözlemleme fırsatı bulmuştum. Bu durum hizmetin bütünlüğü ve temel amacın çocuk açısından yüksek yararın sağlanması ilkesi göz önüne alındığında adayın amaçları ile örtüşmemektedir. Bu nedenle araştırma bulguları ile desteklenen koruyucu aile adaylarının düzenli gelire sahip olması ölçütünün uygun olduğu düşünülmektedir.

“Koruyucu aileliğin bir iş olarak görülmemesi için doğru bir ölçüt olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 48).

“Bu madde olmazsa bu konu kesinlikle suiistimal edilir” (Katılımcı 128).

“Ailenin kendi hayatında maddi kaygısının olmaması önemli” (Katılımcı 49).

“İş ve işçi bulma kurumuna başvuran nitelikli lise ve üniversite mezunlarının bu uygulama ile iş sahibi olabileceğini düşünüyorum” (Katılımcı 69).

“Profesyonel bir şekilde koruyucu aile hizmeti sunulmak isteniyor ise bu hizmeti sunacak kişiler bu işi gelir sağlamak amacıyla da yapabilir görüşümdedir. Yeter ki hizmetin usul ve esasları daha detaylı belirlensin ve kontrol daha sıkı yapılsın” (Katılımcı 93).

“Tarım ve hayvancılığın yoğun olduğu yerlerde, özellikle de paylı arazilerde vs. karışık durumlarda şahsın belgelenebilir bir gelir ortaya koyması mümkün olamamaktadır” (Katılımcı 83).

“Koruyucu aile adaylarından koruyucu aile olabilmeleri için kapsamlı sağlık raporu talep edilmesine ilişkin ölçütü uygun buluyor musunuz?” sorusuna katılımcılardan %85,4’ünün (111 kişi) tamamen katılıyorum, geriye kalan 19 kişinin ise kısmen ve hiç katılmıyorum şeklinde yanıt verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Uzmanların bu konudaki görüşlerini şu şekilde özetlemek olanaklıdır: ailelerden sağlık raporu talep edilmesinin önemli olduğunu, özellikle psikiyatrik muayenenin detaylandırılması ve bu raporu veren sağlık personelinin bilgilendirilmesi gerektiği görüşü desteklemektedir. Ayrıca uzmanların ailelerden talep edilen sağlık raporlarının ücretlerinin Bakanlık tarafından karşılanmasına ilişkin önerileri olduğu tespit edilmiştir. Koruyucu aile adaylarından talep edilen sağlık raporları oldukça üzerinde durulması gereken bir konudur. Aile ve çocuk arasındaki uyumun sağlandığı ve ilgili koruyucu aile komisyonu tarafından aile yanına çocuğun yerleştirilmesi yönünde karar verildiğinde çocuk aileye koruyucu aile sözleşmesi ve sağlık kartı ile birlikte teslim edilmektedir. Ailelerden fiziksel engeli olmadığına dair ilgili hastanelerin ortopedi bölümlerinden, bulaşıcı hastalıkları olmadığına dair enfeksiyon bölümlerinden ve psikolojik açıdan sağlıklı olduklarını gösteren üç farklı bölümden alınmış doktor raporları istenmektedir. Bu belgeler oldukça önemlidir çünkü çocuğun sağlıklı bir aileye yerleştirilmiş olması yüksek yararının sağlanabilmesi için temel bir gerekliliktir. Biyo-psiko-sosyal açıdan rahatsızlıkları olan bir aileye çocuk yerleştirilmesi mümkün olmamalıdır. Bu konuda bu raporları sağlayacak olan hastanelerin ailelere verdikleri sağlık raporlarının nasıl bir anlam taşıdığına önemini farkında olmaları ve şayet bu farkındalıkları bulunmuyorsa bilgilendirmeleri oldukça önemlidir.

“Detaylı psikiyatrik muayene edilmeli ve bu konuda doktorlar bilgilendirilmeli” (Katılımcı 1, 22, 49, 68, 93, 129, 128).

“Koruyucu ailelerden istenilen sağlık raporlarının ücretsiz olması için Bakanlık düzeyinde çalışma yapılmalı, sağlık raporu için yapılan ödemeler bakanlığımız tarafından karşılanmalı” (Katılımcı8,37).

“Kapsamlı sağlık raporu istenmesi uygun fakat bazı illerde (örn .A) hastaneler veya bazı poliklinikleri bu raporları verecek yeterlilikte olmadığını belirtmektedir. Bu durum koruyucu aile başvurularında zorluklara yol açmaktadır” (Katılımcı 83).

“Hastane çalışanlarının çoğu koruyucu ailelik nedir bilmiyor” (Katılımcı44).

Koruyucu aile adaylarının özellikle istenilen raporları tamamlayıp, il müdürlüklerine sunmalarında sorun yaşadıkları ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan uzmanların bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde özetlemek olanaklıdır: Yönetmelikte heyet raporu ibaresi yer almamasına rağmen ailelerin heyet raporu almaya zorlanması, rapor ücretlerinin yüksek olması ve her iki yılda bir yenilenmesinin hizmetin uygulanmasını ve yaygınlaşmasını önünde olumsuzluklar yarattığını ifade eden katılımcı görüşleri bulunmaktadır. Belgelerin her iki yılda bir olan yenilenmesi sürecinin değiştirilebileceğine dair öneriler katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Ek olarak raporların gerçeğini yansıtmadığını, yönetmelikte konuyla ilgili daha net ifadelere yer verilmesi gerektiğini savunan görüşlerde mevcuttur.

“Talep edilen sağlık raporlarının ücretli olmasından kaynaklı sıkıntılar yaşanmaktadır” (Katılımcı 4, 49, 57, 66, 98).

“Evet, koruyucu ailelerimiz kendilerden evraklar istenmesi noktasında koruyucu ailelik başvurusundan vazgeçebiliyorlar” (Katılımcı 99, 102).

“Koruyucu aile adaylarından ilk müracaatta bu belgelerin istenmesini uygun bulmakla beraber birçok ilde bu hizmetten para alınmasını ve iki yılda bir belge yenilenmesini uygun bulmuyorum” (Katılımcı 48).

“İlk rapordan sonraki yıllarda yenileme 3 yıla çıkarılabilir” (Katılımcı 107).

“[...]Aileler zaman zaman rapor konusunda zorluk yaşayabiliyor” (Katılımcı 21, 22, 33, 54, 82).

“Maalesef pedofilinin bir ölçütü yok. İstenen sağlık bilgileri tamamen alakasız! Görme engelli dahi olsa, psikiyatrik ilaç da kullansa çocuğa bakıp bakamayacağı kanısındaki son kanaat meslek elemanında. Mevzuat bu konuda açık değil. Ya hangi sağlık sorunlarında ailelerin koruyucu aile olamayacağını belirtilsin, ya da boş yere para verilerek alınan sağlık raporları kaldırılsın” (Katılımcı 129).

“Sağlık raporları gerçeği yansıtmamaktadır. Çoğu aile hiç muayene olmadan “Koruyucu aile olmasına engel yoktur” ibaresi ile gönderilmektedir” (Katılımcı 87).

“İstenilen sağlık raporu heyet raporu ibaresi taşıyor. Ancak hastaneler aileleri zorla heyete yönlendiriyor. Heyet raporu fiyatları göz önünde bulundurulunca ailelerden tepkiler geliyor. Sağlık raporunun niteliği netleştirilebilir ya da Sağlık Bakanlığı ile konu hakkında protokol yapılabilir” (Katılımcı 40, 60, 78).

“Gerçekten koruyucu aile olmak isteyen kişiler evrakları tamamlarken zorluk yaşamıyorlar. Zorluk yaşasalar bile görmezden gelebiliyorlar” (Katılımcı 7, 35, 100, 128).

“Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde koruyucu aile adaylarından koruyucu aile olabilmeleri için talep edilen belgelerin tamamlanmasından kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcılardan %46,2’si kısmen katılıyorum, %39,2’i hiç katılmıyorum ve %14,6’sı ise tamamen katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Bu soruyla ilişkili olduğu düşünülen “Koruyucu aile adaylarından koruyucu aile olabilmeleri için talep edilen belgelerin temin edilmesi noktasında kolaylaştırıcı çalışmaların sağlanması durumunda hizmetin yaygınlaşacağını düşünüyor musunuz? (örneğin protokoller)” sorusu yöneltilmiş ve çalışmaya katılan toplam 130 uzmandan 71’i tamamen katılıyorum, 41’i kısmen katılıyorum ve 18’i hiç katılmıyorum şeklinde cevap vererek görüşlerini belirtmiştir. Araştırma bulgularına bakıldığında katılımcıların koruyucu aile hizmetin yaygınlaşıp gelişmesi noktasında ailelerden talep edilen evrakların tamamlanmasını büyük bir engel olarak görmediği fakat talep edilen evrakların temin edilmesi noktasında kolaylaştırıcı çalışmaların sağlanması durumunda (örneğin protokoller) hizmete olumlu katkılar sunacağına dair destekleyici görüşlerin olduğu yorumu yapılabilmektedir. Katılımcıların yukarıda yer verilen evrakların temin edilmesi sürecindeki görüşlerinin bu konuda da benzer şekilde ailelerden talep edilen sağlık raporları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Alanda çalışan uzmanların açıklamalarına bakıldığında ailelerin yaşadığı belgelerin tamamlanması ve ya diğer başka durumlarda karşılaştıkları bazı zorlukların ve bu zorluklarla başa çıkma motivasyonlarının koruyucu aile olma motivasyonları konusunda ipucu verdiğini düşündürten görüşler bulunmaktadır.

“Hizmetin yaygınlaşmasına engel teşkil etmediğini düşünüyorum” (Katılımcı 3).

“Belge tamamlama süreci bazen ailelerin vazgeçmelerine neden olabiliyor” (Katılımcı 22, 40).

“Sağlık bakanlığı ile sağlık durumuna ilişkin rapor ücretleri noktasında çalışma yapılmalı. İlimizde İl Sağlık Müdürlüğü ile protokol yapılırsa ve adaylardan ve koruyucu ailelerden raporlar için ücret alınmaması kararı alınsa müracaatların artacağını düşünüyorum” (Katılımcı 23, 49, 60, 68, 69, 82).

“[...]Bu işlemler ailenin isteğinin ne kadar çok olduğunu da göstermektedir” (Katılımcı 93, 114, 128)

Çizelge 22: Koruyucu Ailelerden Talep Edilen Belgelerin Tamamlanmasından Kaynaklı Güçlük Yaşanma Durumu İle Talep Edilen Belgelerin Sağlanması Konusunda Kolaylaştırıcı Çalışma Yapılması Halinde Koruyucu Aile Hizmetinin Yaygınlaşp Gelişeceği Görüşü Arasındaki İlişki

Belgelerin tamamlanmasından kaynaklı güçlük bulunma durumu		Hizmetin yaygınlaşacağı durumu					
		Tamamen	Kısmen	Hiç	Toplam	Ki Kare	P
Hiç	Sayı	13	22	16	51	37,981	0,000
	Yüzde	25,5%	43,1%	31,4%	39,2%		
Kısmen	Sayı	41	17	2	60		
	Yüzde	68,3%	28,3%	3,3%	46,2%		
Tamamen	Sayı	17	2	0	19		
	Yüzde	89,5%	10,5%	0,0%	14,6%		
Toplam	Sayı	71	41	18	130		
	Yüzde	54,6%	31,5%	13,8%	100,0%		

Uzmanların koruyucu ailelerden talep edilen belgelerin tamamlanmasından kaynaklı güçlük bulunma durumu ile belgelerin tamamlanması konusunda koruyucu aile adaylarına kolaylaştırıcı çalışmalar yapılması durumunda koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşp gelişeceği durumlarına ilişkin bulgular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Bu ilişki, araştırmaya katılan uzmanların, belgelerin tamamlanması konusunda koruyucu ailelere sağlanacak kolaylaştırıcı çalışmalarla hizmetin yaygınlaşp gelişeceğini düşündükleri şeklinde yorumlanabilmektedir.

3.3.3. Uzmanların, Koruyucu Ailelerin ve Meslek Elemanlarının Eğitimine İlişkin Görüşleri

Çizelge 23: Ailelerinin ve Meslek Elemanlarının Eğitimi

	Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
1. Kademe Eğitimi amacına uygunluğu	TAMAMEN	46	35,4
	KISMEN	32	24,6
	HİÇ	1	0,8
2. Kademe Eğitimi amacına uygunluğu	TAMAMEN	27	20,8
	KISMEN	30	23,1
	HİÇ	2	1,5
İl Müdürlükleri tarafından başarılı bir şekilde eğitim verilme durumu	TAMAMEN	21	16,2
	KISMEN	80	61,5
	HİÇ	29	22,3
Koruyucu ailelere verilen eğitimlerin olumlu katkı sağlama durumu	TAMAMEN	68	52,3
	KISMEN	59	45,4
	HİÇ	3	2,3
Koruyucu ailelere destekleyici ve tamamlayıcı eğitimler verilmesi gerekliliği	TAMAMEN	118	90,8
	KISMEN	12	9,2
	HİÇ	0	0
Uzmanlara sağlanacak hizmet içi eğitimlerle hizmetin yaygınlaşp gelişeceğine ilişkin durum	TAMAMEN	102	78,5
	KISMEN	24	18,5
	HİÇ	4	3,1
Hizmetin yaygınlaşmasında uzmanların bilgi ve eğitim düzeylerinden kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	28	21,5
	KISMEN	67	51,5
	HİÇ	35	26,9
Toplumun hizmeti konusunda bilgilendirilmesi halinde yaygınlaştırılacağına ilişkin	TAMAMEN	101	77,7
	KISMEN	28	21,5
	HİÇ	1	0,8
Koruyucu aile hizmetine medyada yeterince ve doğru bir şekilde yer verilmesi halinde hizmetin yaygınlaşacağına ilişkin	TAMAMEN	98	75,4
	KISMEN	32	24,6
	HİÇ	0	0

“Koruyucu ailelere verilen 1. kademe eğitimi amacına uygundur” görüşüne katılımcılardan 79 kişinin yanıt verdiği bulgusuna ulaşılmış olup 46 kişinin tamamen katılıyorum, 32 kişinin isse kısmen katılıyorum şeklinde yanıt verdiği görülmüştür. Araştırmaya katılan toplam 130 katılımcıdan 80 katılımcının koruyucu aile 1. kademe eğitimi almadığı tespit edilmiştir. Bu rakamın ülke geneli düşünüldüğünde oldukça büyük bir gruba karşılık gelmesi mevcut durumda hizmeti yürüten koruyucu aile birimlerinde eğitilmiş personelin sayıca yetersiz olduğunu düşündürmektedir. Konuyla ilgili görüş

belirten 79 katılımcıdan 29 kişinin eğitimi almadığı halde konuyla ilgili görüş bildirmesinin eğitim hakkında bulunduğu il müdürlüklerinden haberdar olmuş olabileceği ve bu nedenle görüş belirtme ihtiyacı duymuş olabilecekleri düşündürmüştür. 1.kademe eğitiminin genel olarak araştırmacılar tarafından olumlu olarak değerlendirildiği düşünülmektedir. Katılımcıların görüşlerine bakıldığında eğitimin içerik ve verilme şekliyle ilgili önerilerde buldukları görülmüştür.

“Yüzeysel ama yine de temel için güzel olduğunu düşünüyorum. İlimizde eğitimler düzenli değil” (Katılımcı 49).

“Küçük gruplar ile çalışma için revize edilmesi gerekiyor” (Katılımcı 3).

“Aileler eğitimlere düzenli olarak katılım sağlamak istemiyor. Eğitim sürecinin uzun olması bu durumun nedeni olabilir” (Katılımcı 68, 98).

“Koruyucu ailelere verilen 2. kademe eğitimi amacına uygundur” görüşüne bu soruya cevap veren toplam 59 katılımcıdan 30’u kısmen katılıyorum, 27’si tamamen katılıyorum ve sadece 2’si ise hiç katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Araştırma bulgularına bakıldığında katılımcılardan 116 kişinin 2. kademe eğitimi almadığı 14 kişinin bu konuda eğitim almış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun eğitim almamış olması nedeniyle koruyucu ailelere verilen 2. kademe eğitimi amacına uygun olup olmadığı konusunda görüş belirlemedikleri görülmüştür. KAY Madde 4-1-(k) bendinde “Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan korunmaya muhtaç çocuğa hizmet vermek üzere koruyucu aile temel eğitimini almış kişilere verilen uzmanlık eğitimini” ifade etmektedir. Bu eğitimi araştırmaya katılan toplam 130 uzmandan sadece 14’ünün almış olması aynı zamanda mevcutta bu eğitimi verecek olan aktif uzman sayısındaki eksikliği de ortaya koymaktadır. Koruyucu ailelerin bu uzmanlık eğitiminden faydalanabilmeleri için eğitim alan kişi sayısının bir an önce artırılmasının önemi tartışmasız ki ortadadır. Koruyucu ailelerin hizmetin içeriğine uygun bir şekilde eğitilmeleri oldukça önemlidir. Koruyucu aile adaylarının yapılandırılmış ve profesyonel olarak hazırlanmış eğitimlere katılmasının çocuk açısından ileride yaşanabilecek uyum sorunları başta olmak üzere birçok olası problemin oluşmadan önlenmesini sağlayacağı düşünülmektedir (Özbesler, 2009).

“2.Kademe eğitimini almadığım için yorum yapamıyorum” (Katılımcı 60, 99).

Koruyucu aile adaylarına ve mevcut koruyucu ailelere AÇSHB İl Müdürlükleri tarafından başarılı bir şekilde eğitim verilip/verilmediğine dair yöneltilen soruya katılımcıların %61,5'i kısmen katılıyorum, %22,3'ü hiç katılmıyorum ve %16,2'si ise tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Katılımcılardan büyük çoğunluğunun eğitim almadığı düşünüldüğünde aktif olarak çalışma hayatlarını sürdürdükleri il müdürlüklerinde bu eğitimleri aday koruyucu ailelere ve mevcut koruyucu ailelere vermeleri mümkün gözükmemektedir. İl müdürlüklerinde çalışan koruyucu aile ekibinde sayıca en az bir eğitim almış personele ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Genel olarak ailelerin eğitim gereksinimleri bulunmaktadır. Koruyucu aile ve adaylarının alacağı eğitimlerin birçok açıdan olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Koruyucu aile adaylarına sağlanacak bu eğitimlerin ailelerin bu işten vazgeçmesini de önlemektedir (Rhodes ve Ark.2001; Aktaran Özbesler,2009,s.87).

Bu eğitimlerin koruyucu aile birimlerinde çalışan uzmanlara verilmesini sağlayan AÇSHB'nin kısa sürede bu eğitimi tüm illerde koruyucu aile ekibinde yer uzmanlara sunması ve katılımlarını sağlamasının önemli olduğu düşünülmektedir.

“Her il müdürlüğünde yeterli eğitimin verildiğini düşünmüyorum, özellikle eğitimli personel ve sayısının yetersiz olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 1).

“Yeterli maddi kaynak sunulmadığı için eğitimler kısıtlı imkânlarla yapılıyor” (Katılımcı 23).

“[...]Son iki senedir koruyucu ailelere herhangi bir eğitim verilmediği ifade edilmiştir” (Katılımcı 60, 93).

“Koruyucu ailelere verilen eğitimlerin hizmetin uygulanması sürecinde olumlu katkıları olduğunu düşünüyor musunuz?” şeklinde yöneltilen soruya katılımcıların %52,3'ü tamamen katılıyorum, %45,4'ü kısmen katılıyorum ve %2,3'ü ise hiç katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir. Direkt olarak eğitim vermediği için sonuçlarını gözlemlemediğini ifade eden katılımcı görüşleri de bulunmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun ailelerin eğitim almış olmaları durumunu olumlu olarak algıladıkları ve ailelere verilen eğitimin hem aile hem de bakımı üstlenilen çocuklar için destekleyici olduğuna dair görüşleri yer almaktadır. İngiltere’de uluslar arası düzeyde 58 bağımsız çalışmanın incelenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular; koruyucu ailelerin eğitilmesi ve desteklenmesinin çocuk, aile ve uzmanlar arasındaki bağı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu destekler sonucunda çocuğun koruyucu aile yanında kalma süresinin uzadığı gibi aile

değişikliğinin de yaşanmadığı gibi konulara yer verilmiştir (<https://www.theguardian.com/social-care-network/2016/mar/17/foster-placements-stability-children-care-social-work> ,09.01.2019). Bu çalışmanın benzer bir şekilde yapılan çalışma ile ortak sonuçları olduğu ve koruyucu aile hizmetinde koruyucu aile eğitimin kritik bir rol oynadığı görülmektedir.

“Koruyucu ailelerin en azından bir araya gelmesi koruyucu aileler için olumlu yarar sağlıyor” (Katılımcı 49).

“Katılan ailelerden yarar gördüğünü belirtenler mevcuttur” (Katılımcı 98).

“Koruyucu ailelerimiz ne kadar eğitilmiş ve bilinçli olursa çocuklarımıza daha fazla yararlı olacaklarını düşünüyorum. Ayrıca koruyucu aile çocuğumuza karşı daha donanımlı olmaktadır” (Katılımcı 102).

“Kesinlikle. Eksik oldukları konularda öngörülerini alıyor, yaşayabilecekleri olağan durumlara ilişkin bilgilendirici ve öğretici olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 129).

“Eğitim verip sonucunu gözlemleyemedim” (Katılımcı 93).

“Koruyucu ailelere süreç içerisinde destekleyici ve tamamlayıcı eğitimler verilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %90,8’inin tamamen katılıyorum ve %9,2’sinin ise kısmen katılıyorum şeklinde yanıt verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan hiç bir uzmanın koruyucu ailelere eğitim verilmesini olumsuz olarak değerlendirmedeği bulgusuna ulaşılmıştır. Genel olarak uzmanların koruyucu ailelerin eğitimlerle desteklenmesi gerektiği görüşünü desteklediği düşünülmektedir. Uzmanların, eğitimlerin ailelere ve ailelerin yanında bakımını üstlendikleri korunma ihtiyacı olan çocuğa sağlayacağı yararı düşünüldüğünde ailelerin eğitim alması durumunu yararlı buldukları şeklinde yorumlanmaktadır.

Özbesler (2009), çalışmasında koruyucu ailelere profesyonellerce hazırlanmış eğitimler verilmesi gerekliliği ifade ederken bu eğitim programlarının içeriklerinin de korunma ihtiyacı içinde olan çocukların hizmet sürecinde oluşacak ihtiyaçları düşünülerek hazırlanması gerektiği üzerinde durmuştur. Aileler çocuk yetiştirmek konusunda deneyimli olabildikleri gibi bu durumu deneyimlememiş de olabilmektedirler. Bu noktada yapılacak izleme ve denetlemelerde koruyucu aile biriminde görevli uzmanla bu tarz sorunları paylaşımları ve profesyonel destek almaları gerekebilmektedir. Ayrıca her ne kadar koruyucu ailenin çocuk yetiştirme bilgi ve becerisi olsa da yanlarına yerleştirilen

çocukların farklı özellikleri (zihinsel engel, otizm, öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, yaygın gelişimsel bozukluk vb.) olabileceği ya da bu farklı gelişimsel özelliklerin zamanla belirginleşip öğrenilebileceği konularına dikkat çekilmelidir. Özellikle süreç içerisinde oluşan bu tür zorlayıcı durumları ailenin var olan motivasyonlarını düşürebilmekte ve hizmet vermekten vazgeçmelerine neden olmaktadır. Ailelere bu tür durumlar konusunda profesyonel danışmanlık sağlanmalıdır.

“Özellikle özel ihtiyaçları olan ergenlik, okulöncesi, psikolojik problemleri olan çocuklara bakım sağlayan ailelere ve çocuğu olmayan ailelere bu eğitimler verilmelidir” (Katılımcı 22).

“Psikolojik destek içerikli, işlevselliği yüksek eğitim oturumları yapılmalıdır” (Katılımcı 3, 49, 98).

“Çocukların yaşa bağlı gelişim özellikleri, varsa engel durumu ve geçmiş yaşantıları göz önünde bulundurularak ailelere bire bir eğitim verilmesi, genel konular ilgili de grup olarak eğitim verilmesinin daha yararlı olacağını düşünüyorum” (Katılımcı 60).

“Koruyucu aileler zaman ilerledikçe hizmetin esaslarına uygun hareket etmemeye başlıyorlar. Burada çocuğun aileye bağlanması ile birlikte aileden geri alınmayacağına duyulan inanç etkili. Bu konuda eğitimlerle olası riskler aileye anlatılmalı” (Katılımcı 93).

“Koruyucu ailelik sürecinde çocuğun yüksek yararı açısından olumlu katkıları olacağını düşünüyorum” (Katılımcı 102).

“Koruyucu aile alanında çalışan uzmanlara sağlanacak hizmet içi eğitimlerle hizmetin yaygınlaşıp gelişeceğini düşünüyor musunuz?” sorusuna araştırmaya katılan 130 sosyal çalışmacıdan %78,5’inin tamamen katılıyorum, %18,5’inin kısmen katılıyorum ve %3,1’inin ise hiç katılmıyorum şeklinde görüş belirttiği bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgusu katılımcıların büyük çoğunluğunun eğitim almak konusunda istekli olduğu ve alınacak eğitimlerin koruyucu aile hizmetinin daha etkili bir şekilde sunulmasına olanak sağlayacağı şeklinde yorumlanabilmektedir.

“Çünkü bizde mesleğimizi daha donanımlı olmak istiyoruz. Çocuklarımıza ve koruyucu ailelerimize rehberlik açısından yeterli hissetmek konusunda eğitim almak gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 102).

“Daha çok işlevselliği yüksek eğitimler olmalı. Tanıtım ve doğru bilgilendirme konusunda yararlı olacaktır” (Katılımcı 49, 68).

“Hizmet içi eğitimler, hizmeti yaygınlaştırıp geliştirmese bile etkili hizmete olanak sağlar diye düşünüyorum” (Katılımcı 54).

“Hizmet içi eğitimler hizmetin daha etkin sunumunu ve denetimini sağlayacaktır. Her şey usulüne uygun yapıldığında başlangıçta, koruyucu aile olmak ve hizmeti sürdürmek zorlaşabilir, fakat uzun vadede sunulan hizmetin kalitesi artacaktır” (Katılımcı 93).

“Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşp gelişmesinde meslek elemanlarının bilgi ve eğitim düzeylerinden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %51,5’inin kısmen katılıyorum, %26,9’unun hiç katılmıyorum ve %21,5’inin ise tamamen katılıyorum şeklinde yanıt verdiği çizelgeden anlaşılmaktadır. Katılımcıların %50’sinden fazlasının hizmetin yaygınlaşp gelişmesinde uzmanların bilgi ve eğitim düzeylerinden kaynaklı olarak güçlükler yaşandığı görüşü hâkimdir. Konuyla ilgili görüşlerini ifade eden katılımcıların özellikle lisans düzeyinde koruyucu aile ile ilgili eğitim almadıkları, alanda çalışan kişilerin bilgi ve deneyimlerinden yararlanmaya çalıştıklarını vurguladıkları görülmüştür. Bu duruma ek olarak mezun olunan bölümün hizmetin uygulanması sürecinde eksikliklere neden olabildiği gibi konuları belirttikleri görülmüştür. Uzmanların koruyucu aile programı konusunda bilgi eksikleri olduğu vurgulanmıştır. Alanda çalıştıkları süreçte bilgi ve deneyim eksikliği ile hizmeti yürütmenin riskleri olduğu düşünülmektedir. Koruyucu aile adayları ile yapılacak görüşmeler ve ailenin koruyucu aile olmaya uygunluğu konusunda koruyucu aile komisyonuna sunulacak bilgi ve raporlar oldukça önemlidir.

“Konuyla ilgili lisans düzeyinde yeterli eğitim alınmıyor. Bu model alanda öğreniliyor ki bu da genelde daha önce bu çalışmayı yapan kişinin bilgi ve deneyimine, hizmete bakış açısına bağlı oluyor” (Katılımcı 1).

“Eğitim almak önemli, ben yeterli eğitimi alamadığım için alanda çalışanların bilgi ve deneyiminden yararlandım” (Katılımcı 22).

“Sosyal hizmet eğitimi almayan meslek grupları tarafından yapılan çalışmalarda bakış açısından kaynaklı eksikler yaşandığını düşünüyorum” (Katılımcı 23).

Çizelge 54:Koruyucu Aile 1.Kademe Eğitimi Alma Durumu İle Koruyucu Ailelere Destekleyici Eğitim Verilmesi Gerektiği Görüşü Arasındaki İlişki

1.Kademe Eğitimi Alma Durumu		Koruyucu ailelere süreç içerisinde destekleyici ve tamamlayıcı eğitimler verilmesi gerektiğini düşünüyorum.				
		Tamamen	Kısmen	Toplam	Ki Kare	P
Hayır	Sayı	73	7	80	1	0,52
	Yüzde	91,3%	8,8%	61,5%		
Evet	Sayı	45	5	50		
	Yüzde	90,0%	10,0%	38,5%		
Toplam	Sayı	118	12	130		
	Yüzde	90,8%	9,2%	100,0%		

Koruyucu aile hizmeti 1. kademe eğitimi alma durumu ile koruyucu ailelere süreç içerisinde destekleyici ve tamamlayıcı eğitimler verilmesi gerektiği durumuna ilişkin bulgular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p < 0,05$).

Çizelge 25: Koruyucu Aile 1.Kademe Eğitimi Alma Durumu İle Hizmetin Yaygınlaşp Gelişmesinde Uzmanların Bilgi ve Eğitim Düzeylerinden Kaynaklı Güçlük Yaşanma Durumu Arasındaki İlişki

1.Kademe Eğitimi Alma Durumu		Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşp gelişmesinde uzmanların bilgi ve eğitim düzeylerinden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.					
		Tamamen	Kısmen	Hiç	Toplam	Ki Kare	P
Hayır	Sayı	15	43	22	80	0,974	0,614
	Yüzde	18,8%	53,8%	27,5%	61,5%		
Evet	Sayı	13	24	13	50		
	Yüzde	26,0%	48,0%	26,0%	38,5%		
Toplam	Sayı	28	67	35	130		
	Yüzde	21,5%	51,5%	26,9%	100,0%		

Koruyucu aile hizmeti 1. kademe eğitimi alma durumu ile koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşp gelişmesinde uzmanların bilgi ve eğitim düzeylerinden kaynaklı güçlükler bulunma durumlarına ilişkin bulgular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p < 0,05$). Araştırmaya katılan uzmanlar koruyucu aile hizmeti ile ilgili bilgi ve eğitim düzeylerinin yeterli olduğunu düşünmektedirler.

“Toplumun koruyucu aile hizmetine hazır hale getirilmesi noktasında düzenlenecek bilinçlendirme ve bilgilendirme çalışmaları ile koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılıp geliştirileceğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların; %77,7’sinin tamamen katılıyorum ve %21,5’inin ise kısmen katılıyorum şeklinde yanıt verdikleri çizelgeden anlaşılmaktadır. Uzmanların toplumun koruyucu aile hizmeti hakkında bilgilendirilmesi gerektiği görüşüne yoğun bir şekilde destek verdikleri düşünülmektedir. Koruyucu aile hizmetinin toplum düzeyinde yeterince tanınmadığını savunan görüşler bulunmaktadır ve bu hizmetin yaygınlaşması için tanıtıcı çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Üstüner, Erol, & Şimşek, 2005).

“Koruyucu aile hizmetine medyada yeterince ve doğru bir şekilde yer verilmesi halinde hizmetin yaygınlaşmasına ilişkin hızlı adımlar atılacağını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %75,4’ünün tamamen katılıyorum ve %24,6’sının kısmen katılıyorum şeklinde yanıt verdiği araştırma bulguları arasında yer almaktadır. Araştırmaya katılan hiç bir uzmanın konuya ilişkin katılmıyorum şeklinde yanıt vermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Uzmanların konu ile ilgili doğru tanıtım yapılmasının altını çizdikleri ve konuya ilişkin öneriler getirdikleri görüşler mevcuttur. Hiç katılmıyorum şeklinde yanıt bulunmamakla birlikte hizmetle ilgili doğru bilgiyi engelleyen unsurun medya olduğunu destekleyen görüşler de açıklamalar arasında yer almaktadır.

“[...]Anahtar kelime “doğru””.(Katılımcı 66).

“Özellikle dizi-film vb. alanlarda koruyucu aile hizmeti uygulamalarının gerçeğe uygun aktarılması sağlanmalıdır. Konuyla ilgili birçok yabancı yapımda doğru uygulama örneklerini görebiliyoruz” (Katılımcı 128).

“Doğru bir şekilde yer verilmesi önemli sayı(nicelik) kaygısından uzak bir şekilde konu ele alınmalı” (Katılımcı 20).

“Doğru bilgiyi engelleyen unsurların başında medya vardır” (Katılımcı 3).

3.3.4. Uzmanların, Koruyucu Ailelerin Yanına Çocuk Yerleştirme ve Uyum Sürecine İlişkin Görüşleri

Çizelge 26: Çocuk Yerleştirme ve Uyum Süreci

	Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Çocuğun aile ile tanıştırmadan önce gerekli mesleki çalışmanın gerçekleştirilme durumu	TAMAMEN	59	45,4
	KISMEN	67	51,5
	HİÇ	4	3,1
Uyum döneminde aile ve çocuğa sunulan izinleri kapsayan sürenin çocuk ve aile açısından uygun olma durumu	TAMAMEN	100	76,9
	KISMEN	27	20,8
	HİÇ	3	2,3

“Koruyucu aile hizmetinden yararlandırılacak çocuğun aile ile tanıştırmadan önce düşüncesinin yeterli düzeyde öğrenildiğini ve çocuğun düşüncesi doğrultusunda hareket edildiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %51,5’inin kısmen katılıyorum, %45,4’ünün tamamen katılıyorum ve %3,1’inin ise hiç katılmıyorum şeklinde yanıt verdikleri araştırma bulguları arasındadır. Katılımcıların görüşlerine bakıldığında, iş yükü ve çocuk sayısı nedeniyle hizmeti yürüten uzmanların düşüncesinin çocuğun görüşünden daha önde tutulduğu ifade edilmiştir. Koruyucu aile hizmetlerinin değerlendirme sürecini içeren bir başka çalışmada koruyucu ailelerin yerleştirme öncesinde incelenmesi ve değerlendirilmesi aşamasında eksik kalan bazı noktaların olduğuna dair klinik ortamda gözlemlerin olduğu aktarılmıştır (Özbesler, 2009, s. 89). Yerleştirme sonrası yapılan çocuğun uyum ve davranış sorunları değerlendirmesinde, çocuğun koruyucu aileye yerleştirilmeden önce çocuğun ve ailenin bu sürece iyi hazırlanmadıkları tespit edilmiştir (Özbesler, 2009, s. 89). Ortaya çıkan bu sonucun çocuk ve aile açısından birçok probleme yol açabileceği ve özellikle birçok açıdan çocuğu tekrar örseleyebileceğini düşündürmektedir.

“Kurumlarda çalışan meslek elemanları bu konuda aynı oranda katılımcı değil, çocuğun düşüncesi her uzmana göre değişiyor” (Katılımcı 1).

“Yaşına göre değerlendirmenin uygun olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 3).

“Çocukların kaldığı kuruluşların meslek elemanlarınca yeterince bilgilendirilmediklerini düşünüyorum” (Katılımcı 4).

“Genelde uzmanın düşüncesi temel alınıyor çocuk sayısından da kaynaklı” (Katılımcı 22).

“Kuruluşlarda çalışanların sık sık görev yeri değişmesiyle bu konularda sorunlar yaşanıyor. İlimizde bu konuda sıkıntılar mevcuttur” (Katılımcı 49).

“Hizmet konusunda çocuğa bilgilendirme yapılmakta. Fakat görüşünün ne kadar ciddiye alındığı konusunda şüpheler var” (Katılımcı 93).

“Koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocuğun aile ile uyumunun öğrenilmeye çalışıldığı dönemde, aile ve çocuğa sunulan saatlik, günlük, haftalık izinleri kapsayan toplam iki ayı geçmeyecek şekilde belirlenen sürenin çocuk ve aile açısından uygun olduğunu düşünüyor musunuz?” şeklinde yöneltilen soruya katılımcıların %76,9’unun tamamen katılıyorum, %20,8’inin kısmen katılıyorum ve %2,3’ünün ise hiç katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcıların süreçle ilgili belirtilen süreleri uygun bulmakla birlikte vaka özelinde düşünüldüğünde belirlenen 2 aylık sürenin kısaltılıp uzatılabileceğine dair görüşler mevcuttur. Örneğin bebeklerde bu süreler oldukça kısa tutulabilmektedir.

Konuyla ilgili yapılan başka bir çalışmada ise koruyucu ailelerin %29,7’sinin koruyucu aile olmadan önce çocukla sadece bir kez bir araya geldikleri, %70,3’nün ise ortalama olarak çocukla 2 kez görüştüğü belirtilmiştir (Üstüner, Erol, & Şimşek, 2005). Çocuk ve ailenin geçireceği uyum aşamasının önemli olduğu düşünülmektedir. Aileye ve çocuğa sunulan bu izinler sürecinde aile ve çocuk arasında bir güvenli bir bağlanma olması amaçlanmaktadır. Sürecin aktif bir katılım ile gerçekleştirilmesi, çocuk ve aile açısından ayrı ayrı önem arz etmektedir. Birçok aile açısından böyle bir süreç alanda yaşanan deneyimler düşünüldüğünde; öncesinde var olan tereddütlerin yerini karşılama ve vakit geçirmenin sonrasında rahatlamaya bıraktığı bilinmektedir. Üstüner ve arkadaşlarının yaptığı aynı çalışmada koruyucu ailelerin %10’unun çocuğun aile yanına yerleştirildikten sonra her hangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmelerine karşın %90’ının ise sorun yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

“Aşamalı bir süreç ve uygun” (Katılımcı 22).

“Süre daha da uzatılmalı” (Katılımcı 3, 44, 66, 86, 101).

“Bazı durumlarda daha fazla olabilir. Bu süreç uzmana bırakılabilir” (Katılımcı 128).

“Bebeklerde bu süreye ihtiyaç olmuyor 1 hafta yeterli diye düşünüyorum” (Katılımcı129).

3.3.5. Uzmanların, Koruyucu Ailelerin ve Yanlarına Yerleştirilen Çocukların Desteklenmesi Sürecine İlişkin Görüşleri

Çizelge 6:Koruyucu Ailelerin ve Çocukların Desteklenmesi

	Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Aylık bakım ücretini yeterli bulma durumu	TAMAMEN	80	61,5
	KISMEN	41	31,5
	HİÇ	9	6,9
Olanaklardan aylık isteğe bağlı sigorta primi ödemesinin uygun bulma durumu	TAMAMEN	92	70,8
	KISMEN	27	20,8
	HİÇ	11	8,5
Yıllık katlı ödeme miktarları ve ödeme dönemlerini uygun bulma durumu	TAMAMEN	97	74,6
	KISMEN	29	22,3
	HİÇ	4	3,1
Çocuklara yapılan aylık harçlık ödemesinin yeterli bulma durumu	TAMAMEN	80	61,5
	KISMEN	43	33,1
	HİÇ	7	5,4
Bakım ücreti ve harçlığın çocukların kişisel gelişimi için kullanılma durumu	TAMAMEN	35	26,9
	KISMEN	89	68,5
	HİÇ	6	4,6
Çocuk için sağlanan olanaklara (eğitim, kurs) ilişkin ödemeleri yeterli bulma durumu	TAMAMEN	82	63,1
	KISMEN	43	33,1
	HİÇ	5	3,8
Hizmetin yaygınlaşp gelişmesinde ailelere sağlanan ekonomik olanakların yetersizliğinden kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	10	7,7
	KISMEN	38	29,2
	HİÇ	82	63,1
Hizmetin yaygınlaşp gelişmesinde ailelere sağlanamayan sosyal olanaklardan kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	13	10
	KISMEN	60	46,2
	HİÇ	57	43,8
Ailelere sağlanan olanakların arttırılması durumunda hizmetin yaygınlaşacağına ilişkin durum	TAMAMEN	20	15,4
	KISMEN	63	48,5
	HİÇ	47	36,2
Ailelere sağlanan olanaklara ilişkin daha fazla tanıtım yapılması durumunda hizmetin yaygınlaşacağına ilişkin durum	TAMAMEN	31	23,8
	KISMEN	62	47,7
	HİÇ	37	28,5

Koruyucu ailelerin ve yanlarına yerleştirilen çocukların desteklenmesine ilişkin süreçle alakalı olarak katılımcılara; “koruyucu ailelere ödenen aylık bakım ücretini yeterli buluyor musunuz?” sorusuna katılımcılardan %61,5’nin tamamen katılıyorum, %31,5’nin kısmen katılıyorum ve %6,9’unun ise hiç katılmıyorum şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Genel olarak büyük çoğunluğun ailelere ödenen aylık bakım

ücretini yeterli olduğunu düşünmekle birlikte, özellikle 0-3 yaş grubunda yer alan çocuklar için ödemenin yetersiz olduğu görüşünü savunan katılımcılarda bulunmaktadır. Koruyucu ailelere yapılacak ödemeler ile ilgili KAY’ da yer alan bölümü 2015 yılında yeniden düzenlenmiştir. Yapılan bu düzenleme ile 0-3 yaş grubunda yer alan bir çocuk için bu oran yüzde elli olarak belirlenmiştir. 0-3 yaş dönemindeki bir çocuk için koruyucu aileye 2018 yılı 2. yarısı için ödenen toplam bakım ücretinin 605,62 TL olduğu belirtilmiştir (<https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile-aylik-odeme-miktarlari>, 06. 12. 2018). Katılımcıların görüşleriyle desteklenen bu konunun, 0-3 yaş döneminde bebeklerin bez ve mama gibi sürekli ihtiyaçları olması nedeniyle ücretin yeterli bulunmadığı ve arttırılması gerektiği şeklinde yorumlanabilmektedir.

“0-3yaş döneminde bulunan çocuklara ödenen miktarı az buluyorum. Çünkü bu yaş grubunda ki özellikle bebeklerin bakımı için daha çok para harcanmaktadır” (Katılımcı 96).

“0-3 yas grubu para miktarı az” (Katılımcı 82).

“Sadece 0-3 yaş grubunda takviye gerekli, diğer yaş grupları için yapılan ödemeleri yeterli buluyorum” (Katılımcı 69, 129).

“Koruyucu ailelere sağlanan olanaklardan aylık isteğe bağlı sigorta primi ödenmesinin uygun olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %70,8’i tamamen katılıyorum, %20,8’i kısmen katılıyorum ve %8,5’i ise hiç katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir. Katılımcıların genel olarak ailelere sağlanan bu olanağı olumlu karşıladıkları düşünülmektedir. KAY’a bu düzenleme 24 Ocak 2015 tarihinde yapılan ekleme ile girmiştir. Yapılan bu düzenleme ile koruyucu ailelerden sosyal güvencesi olmayan bir aile üyesine isteğe bağlı sigortasını yaptırmayı ve yaptığı ödemeye ilişkin belgeyi İl Müdürlüklerine sunması ve talep etmesi halinde ödeme yapılacağı ibaresine yer verilmiştir.

“Güzel bir teşvik olduğunu düşünüyorum. Özellikle bakım sağlayan çalışmayan anneler için de destekleyici” (Katılımcı 1).

“Koruyucu ailelere ödenen yıllık katlı ödeme miktarlarını ve ödeme dönemlerinin uygun olduğunu düşünüyor musunuz?” şeklinde yöneltilen soruya uzmanların %74,6’sı gibi büyük bir çoğunluğu tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirttiği bulgusuna ulaşılmıştır. 2012 tarihli KAY’ da ödeme dönemlerinin çocuk odaklı olduğu, yaz ve kış

dönemleri ile eğitim dönemlerinin başlangıçları şeklinde düzenlenmeye gidildiği görülmüştür.

Koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuğa yapılan eğitim, kurs, servis ve diğer olanaklara ilişkin ödemeleri yeterli ve yerinde buluyor musunuz sorusuna katılımcılardan, %63,1'i tamamen katılıyorum, %33,1'i kısmen katılıyorum ve geriye kalan %3,8'lik grup ise hiç katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Araştırmaya katılan grubun %60'dan fazlasının sağlanan olanakları tam anlamıyla yeterli ve yerinde bulduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte katılımcılardan sağlanan olanakları fazla olduğunu destekleyen görüşler olduğu kadar bazı olanakların da çocuklara sağlanamadığını ifade eden görüşlerin de yer aldığı anlaşılmaktadır.

“[...]Fazla bile diye düşünüyorum” (Katılımcı129).

“Özel sağlık kuruluşlarından yararlanamıyorlar” (Katılımcı 3,48).

“Özel ders alabilmeleri noktasında fatura ibrazı olmadığı için ödeme yapamıyoruz. Çocuğun akademik başarısının desteklenmesi aşamasında engel yaratan bir durum” (Katılımcı 4).

“Eğitim kurs yönetmelikte çok genel bir tanım olarak kalıyor. Bu ifadeler netleştirilmeli diye düşünüyorum. Ülke geneli uygulama birlikteliğini sağlamak için bazı düzenlemeler yapılmalı” (Katılımcı 129).

“Düzenli psikolojik ve psikiyatrik tedavi gören, takibi yapılan çocukların özel muayenehanelerden yararlandırılmasının ve faturalandırılması halinde aileye ödenmesinin uygun olacağını düşünüyorum” (Katılımcı 37).

“Koruyucu aile yanında bakımları sağlanan çocuklara yapılan aylık harçlık ödemesinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %61,5'nin tamamen katılıyorum, %33,1'nin kısmen katılıyorum ve %5,4'nün ise hiç katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri çizelgeden anlaşılmaktadır. Katılımcılardan büyük bir çoğunluğun konuyla ilgili çocuklara yapılan harçlık ödemesini yeterli bulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. KAY' da çocuklara yapılacak harçlık ödemesinin ne şekilde yapılacağı detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Koruyucu aile yanında bakılan çocukların kişisel gelişimleri için gerekli olan harçlığın, koruyucu aile tarafından çocuğa verileceği belirtilmiştir. Yönetmelikte harçlık ödemesi konusunda çocukların gelişimi ve ihtiyaçları kapsamında iyi bir düzenleme yapıldığı düşünülmektedir.

“Koruyucu aileye aylık bakım ücreti ile birlikte yanlarında bulunan çocuğa verilmek üzere ödenen harçlığın çocukların kişisel gelişimi için kullanıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %68,5’inin kısmen katılıyorum, %26,9’unun tamamen katılıyorum ve %4,6’sının ise hiç katılmıyorum şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Genel olarak katılımcıların süreçle alakalı görüşlerinin; aylık bakım ücretinin çocuk yararına kullanılması durumunun aileden aileye değişiklik gösterebildiğini ve bu durumun takibinin yapılmasına yönelik eksiklikler olduğu düşünceleri üzerinde yoğunlaştıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

2012 tarihli KAY’ da “Koruyucu aile yanına yerleştirilen her çocuk için giderlerinin karşılanması amacıyla aylık bakım ödemesi belirlenen tarihte yapılır” denilmiştir. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere ailelere yapılan ödemelerin çocuk için giderlerinin karşılanması amacıyla yapıldığına dikkat çekilmiştir. KAY’ın 16.maddesi (f) bendinde “Aylık bakım ödemesinin çocuk için kullanılma durumu takip edilir” ifadesi yer almasına rağmen bu durumun nasıl tespit dileceğine dair bir ifade yer almamaktadır. Aylık bakım ödemesinin çocuğun kişisel ihtiyaçları veya giderleri ile ilgili kullanılmadığı durumlarda ise nasıl bir sürecin işletileceğine dair izleme esaslarında bir madde yer almamakta olup konuyla ilgili yönetmelikte bir açıklık olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir.

“Ailenin tutumuyla, parayı yönetme kapasitesiyle ilgili bir durum, aileden aileye farklılık gösterebilir” (Katılımcı 4).

“Her ailede durum farklı bazı aileler çocuk için kullanırken bazıları kullanmıyor, kendi ihtiyaçları için kullanıp ev kirası ödeyen de var çocuk için yatırım yapan da!. Bazı kişilerce suiistimal edildiğini düşünüyorum” (Katılımcı 1,13).

“Ailelerin bu konularda hassas olmayabildiğini düşünüyorum. Ailenin hesabına yatırılan bu miktarların çocuklar için harcanıp harcanmadığı ile ilgili kalem kalem takip olması gerek” (Katılımcı 49).

“Bunun takibinin yapıldığını düşünmüyorum Paranın çoğu aile bütçesine katkı sağlıyor” (Katılımcı 60, 133).

“Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde mevcut koruyucu ailelere sağlanan ekonomik olanakların yetersizliğinden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların; %63,1’inin hiç katılıyorum, %29,2’sinin kısmen katılıyorum ve %7,7’sinin ise tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmaktadır. Araştırma bulgusu, katılımcılarda genel olarak ailelere sağlanan

ekonomik olanakların yeterli bulunduğuna dair görüşün yaygın olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Ek olarak katılımcıların konu ile ilgili açıklamalarında ailelerin ekonomik motivasyonlu bir hizmet sürecini çok olumlu karşılamadıkları görülmektedir. Ailelerin koruyucu aile olma konusunda çocuk odaklı düşünmeleri istenilen bir durumdur. Özellikle de korunma ihtiyacı bulunan bir çocuğun pek çok açıdan desteğe ihtiyaç duyduğu ve bazı çocukların da kendi içinde özel ihtiyaçlarının bulunduğu düşünüldüğünde ailelerin bu işi maddi bir karşılıkla yapamayacağı şeklinde bir düşünce ortaya çıkmaktadır.

“Ailelere yeterli destek sağlanıyor” (Katılımcı 1).

“Ekonomik motivasyonlu aileler süreci sağlıklı yürütemiyor” (Katılımcı 68).

“Bu iş tamamen para ile yapılacak bir iş değil. Profesyonel koruyucu aileliğe bile sadece para yeterli değil” (Katılımcı 129).

“Aile çocuğa koruyucu aile olacaksa kendi maddi kaynaklarından çocuk bakımı için ayırabilmeliler” (Katılımcı 43).

“Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde mevcut koruyucu ailelere sağlanamayan sosyal olanaklardan kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların; %46,2’sinin kısmen katılıyorum, %43,8’nin hiç katılmıyorum ve % 10’nun ise tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri çizelgeden anlaşılmaktadır. Katılımcıların konuyla ilgili değerlendirmelerinde kısmen katılıyorum ve hiç katılmıyorum diyenlerin yakınlığı dikkat çekicidir. Konuyla ilgili iki farklı kutbun olduğu düşüncesi şaşırtıcı olmakla birlikte konu ile ilgili açıklamalara bakıldığında sadece bir uzmanın açıklama yapmış olması nedeniyle konu hakkındaki iki farklı düşünen grubun farklılıkları net olarak anlaşılmamaktadır.

2012 tarihli KAY’ da;

“Yanına çocuk yerleştirilen aileye; standardı Genel Müdürlükçe belirlenen bir Koruyucu Aile Kimlik Kartı verilir ve bu kartlar il veya ilçe müdürlüklerince düzenlenir. Koruyucu Aile Hizmeti kapsamında işbirliği ya da protokol yapılan yerlerde bu kartın gösterilmesi zorunludur” ibaresi yer almaktadır.

Koruyucu ailelere bu kart ile bir iş birliği ya da protokol düzenlenmesi halinde bir kullanım durumu oluşacağı ifade edilmiş olmakla birlikte konuya ilişkin araştırma

yapıldığında kartın kullanımı ile ilgili bir alan mevcut durumda bulunmamaktadır (<https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/hizmet-kapsaminda-saglanan-destekler>, 10. 12. 2018).

“Aileler koruyucu aile oldukları için sosyal haklara sahip olmak istiyorlar örneğin ücretsiz eğlence yerlerine giriş” (Katılımcı 1).

“Koruyucu ailelere sağlanan aynı ve nakdi yardımların artırılması durumunda hizmetin yaygınlaşacağını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların; %48,5’nin kısmen katılıyorum, %36,2’sinin hiç katılmıyorum ve %15,4’nün ise tamamen katılıyorum şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

Yine benzer bir şekilde uzmanların “Koruyucu ailelere sağlanan aynı ve nakdi yardımlara ilişkin daha fazla tanıtım yapılması durumunda hizmetin yaygınlaşacağını düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş, araştırmaya katılan toplam 130 katılımcının %47,7’sinin kısmen katılıyorum, %28,5’inin hiç katılmıyorum ve %23,8’inin ise tamamen katılıyorum şeklinde yanıt verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların katılım durumları ve açıklamalarının da konuyla ilgili yoğunluğu göz önüne alındığında var olan bulgularla ilgi olarak; aynı ve nakdi yardımların hizmetin yaygınlaşmasını sayısal olarak arttıracığı düşüncesi hâkimdir. Sağlanan ekonomik kaynaklı olanaklara ilişkin yapılacak tanıtımların da süreci destekleyeceği fakat bu artışın niteliği ile ilgili endişelerin olduğu düşünülmektedir. Ekonomik desteklerin ve bu konuda yapılacak tanıtım faaliyetlerinin koruyucu aile başvurularında önemli bir artış nedeni olabileceği öngörülmektedir. Bu tür tanıtımların etkili olabileceği gibi ailelerin başvuru amaçlarının da değişmesine neden olabileceği şeklinde yorumlanmaktadır.

“Maddiyat için içine girince mutlaka müracaatta patlama olur” (Katılımcı 49).

“Teşvik edici olabilir ama suiistimal de edilebilir” (Katılımcı 1).

“Belki de yaygınlaşır ama nitelik düşer” (Katılımcı 20, 22, 26).

“Hizmeti para kazanma amaçlı bir duruma sokabilir” (Katılımcı 4, 48, 87, 128).

“Nitelikli hedef kitleye ulaşma konusunda doğru reklam yöntemi olduğunu düşünmüyorum” (Katılımcı 26, 125).

“Maddi motivasyonlu ailelerin bu işi yürütemeyeceğini düşünüyorum” (Katılımcı 3, 43, 49).

“Maddiyatın ön planda tutulması halinde çocuk için yardımcı olmaktan ziyade para için bakmak isteyen kişi sayısının artacağını düşünüyorum; ancak doğru bulmuyorum” (Katılımcı98).

“[...]Katılıyorum ancak bunun faydalı bir uygulama olmayacağı, ücretlerin artırılması ile bu hizmette yer almayı düşünecek ailelerin, zaten sistemin maddi boyutuyla daha ilgili olan aileleri daha da ön plana çıkaracağını düşünüyorum. Bizim süreçte yer alan ailerimize dahi sürekli rehberlik yapmak durumunda kaldığımız maddiyat hususunun ön plana asla çıkarılmaması gerektiği kanaatindeyim. Yaygınlaşacağı düşüncesine katılıyorum ancak koruyucu ailelerimizin sayısının niceliğinden çok niteliği önemli olduğundan, maddi artışın ailelerin çocuklarımıza daha özverili davranması anlamına gelmeyeceğini, aksine maddiyatın ön plana çıkarılarak koruyucu aile sayısının artırılmasının koruyucu aileliğin ruhuna aykırı olduğu ve bu sisteme zarar vereceği düşüncesindeyim” (Katılımcı 103).

3.3.6. Uzmanların İzleme ve Denetleme Süreçlerine İlişkin Görüşleri

Çizelge 28: İzleme ve Denetleme Süreci

	Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Koruyucu aile izleme ve denetlemelerine yönelik oluşturulmuş izleme standartların yeterli olma durumu	TAMAMEN	59	45,4
	KISMEN	57	43,8
	HİÇ	14	10,8
Uzmanlara İl Müdürlükleri tarafından gerekli araç ve gereç desteğinin sağlanma durumu	TAMAMEN	26	20
	KISMEN	72	55,4
	HİÇ	32	24,6
Uzmanlara izlemelerini yönetmeliğe uygun bir şekilde yapabilmeleri için yeterli zaman sağlanma durumu	TAMAMEN	19	14,6
	KISMEN	57	43,8
	HİÇ	54	41,5
Yönetmelikte belirlenen izleme sürelerini yeterli ve etkin bulma durumu	TAMAMEN	64	49,2
	KISMEN	55	42,3
	HİÇ	11	8,5
Uzmanların aynı zamanda koruyucu aile yanında bakılan çocukların öz aile izlemelerini yapması durumu	TAMAMEN	63	48,5
	KISMEN	47	36,2
	HİÇ	20	15,4
Hizmetin yaygınlaşıp gelişmesinde mevcut koruyucu ailelerden kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	14	10,8
	KISMEN	62	47,7
	HİÇ	54	41,5
Hizmetin yaygınlaşıp gelişmesinde biyolojik ailelerden kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	55	42,3
	KISMEN	62	47,7
	HİÇ	13	10
Hizmetin yaygınlaşıp gelişmesinde uzmanların sayılarının yetersizliğinden kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	91	70
	KISMEN	33	25,4
	HİÇ	6	4,6
Hizmetin yaygınlaşıp gelişmesinde toplumun tutum ve ön yargılarından kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	73	56,2
	KISMEN	49	37,7
	HİÇ	8	6,2
Hizmetin yaygınlaşıp gelişmesinde yönetimden kaynaklı güçlükler bulunma durumu	TAMAMEN	30	23,1
	KISMEN	62	47,7
	HİÇ	38	29,2

“Koruyucu aile izleme ve denetlemelerine yönelik Genel Müdürlükçe oluşturulmuş izleme standartların yeterli düzeyde olduğunu düşünüyor musunuz?” şeklinde yöneltilen soruya araştırmaya katılan uzmanların %45,4’ü tamamen katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtları, %43,8’i kısmen katılıyorum ve bu durumu %10,8 ile hiç katılmıyorum yanıtı takip etmiştir. İzleme standartları ile ilgili olumlu geri dönüşler olduğu görülse de süreçle alakalı eksiklerin olduğunu ifade eden görüşler de

oldukça fazladır. İzleme standartları ile ilgili olarak ilinde yürüttüğü çalışmada izleme standartlarını iş yükü nedeniyle uygulayamadığını düşünen görüşler oldukça fazladır. KAY'ın 16.Maddesi (ç) bendinde; “Esas olarak sosyal çalışma görevlileri aynı anda en fazla yirmi vaka ile görevlendirilebilir. Koruyucu aile hizmeti kapsamında görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerinin başka bir hizmet alanında görevlendirilmesi tercih edilmez” şeklinde sosyal çalışma görevlilerinin dosya yükü ve görevlendirmeleri ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Bu maddenin aksine illerde çalışan uzmanların çalıştıkları toplam dosya ortalamalarının %33,5 olduğu araştırma bulguları arasında yer almaktadır. Ayrıca çalışmaya katılan birçok uzmanın eş zamanlı olarak başka alan/lar da görev yaptığı da belirlenmiştir. Bu şartlar altında uzmanların izleme standartlarına uygulayamıyor olmaları şaşırtıcı görünmemektedir. Yönetmelikte belirlenen şartlar oluştuğunda var olan izleme sürelerinin uygun olduğu düşünülmektedir.

İngiltere’de koruyucu ailelere iyi bir uzmanda olması gereken özelliklerin neler olduğu sorulduğunda; koruyucu ailelerin gözünde bakıcıların nasıl idare edildiğine ilgi gösteren, kolay iletişime geçilebilen, iletişim kurulduğunda duyarlı, koruyucu ailelerin hizmet sürecinde neler yapacakları konusunda iyi bir danışmanlık hizmeti veren, dinlemeye hazır, aileleri cesaretlendiren, aile ihtiyaç ve durumlarını anlayan, sürekli bilgilendirme yapan, ödemeleri ve şikayetleri dikkate alan, çocuğun ilgi alanlarına dahil olan ve koruyucu ailelere yönelik hizmet sürecine nerede uygunsa dahil olan uzmanların iyi uzman olma özelliklerini taşıdığı ifade edilmiştir (Brown, Sebba, & Luke, 2014). Araştırma bulguları düşünüldüğünde Türkiye’de uzmanların tüm bu süreçleri yerine getirebilmesi, çocuk ve aileye gerekli danışmanlığı yerinde ve zamanında yapabilmesi için izleme ve denetlemelerin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

*“Dosya yükü nedeniyle izleme standartlarına uyduğumuzu düşünmüyorum”
(Katılımcı 2, 20).*

“Gereğinden fazla ve işlevi olmayan formlar bulunmakta, daha az, sade ve işleyişi hızlandıran formlar olması durumunda daha çok izlemenin yapılması mümkün olacaktır” (Katılımcı 98).

“Koruyucu babalar izleme süreçlerinde genel olarak evde bulunmamaktadırlar. Bu nedenle yeterli görüşme koruyucu babalarla sağlanamamaktadır. Mesai dışı koruyucu aile ziyaretleri de yapılması gerektiği düşüncesindeyim” (Katılımcı 103).

“Koruyucu aile izlemelerinde koruyucu aile biriminde yer alan uzmanlara İl Müdürlükleri tarafından gerekli araç ve gereç desteğinin sağlandığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %55,4’ü kısmen katılıyorum, %24,6’sı hiç katılmıyorum ve %20’si tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Süreçle alakalı bu kadar çok önem verilen izleme süreçlerinin İl Müdürlükleri tarafından bünyelerinde bulunan araç azlığı nedeniyle yerinen getirilememesi taşrada yürütülen çalışmanın zorluklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Araç sayıları yetersiz” (Katılımcı 1).

“Birime özel araç tahsis edilmelidir. Görev aracı ayarlamakta zorluk çekilmektedir” (Katılımcı 7, 48, 73).

“Çocukların öz aileleri ile görüşmeleri için uygun oda bulunmamaktadır. Koruyucu aile eğitimleri için gerekli araç ve gereçler eksiktir” (Katılımcı 76).

“Koruyucu aile biriminde görevli uzmanlara izlemelerini yönetmeliğe uygun bir şekilde yapabilmeleri için yeterli zaman sağlandığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %43,8’i kısmen katılıyorum, %41,5’i hiç katılmıyorum, %14,6’sı ise tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Araştırma bulgularına göre katılımcıların büyük çoğunluğunun izleme süreci ile alakalı olumsuz bir durum olduğunu ifade etmeye çalıştığı ve sürecin istenilen şekilde yürütülemediği şeklinde açıklamalara yer verildiği görülmüştür. Süreçteki en büyük engelin ise alanda aktif olarak çalışan uzman başına düşen dosya sayısının fazla olmasıdır. 2012 tarihli KAY’ da her bir uzman için 20 çocuktan sorumlu olması önerildiği bilinmektedir. Bu durumun alanda yönetmelikte belirtilen şekliyle gerçekleştirilemediği, yönetmelikte önerilen vaka sayısından daha fazla dosya ile çalışmak durumunda kalındığı katılımcıların sorulan soruya verdikleri açıklamaların yoğunluğundan anlaşılmaktadır. Katılımcıların izleme sürelerinin vakanın durumu değerlendirilerek azaltılıp arttırılabileceğine dair önerileri mevcuttur.

“Vaka sayısı çok olduğu için yeterli izleme yapılamıyor” (Katılımcı 1, 20, 44).

“Yirmi çocuğa bir uzman olamıyor. Hiç katılmıyorum çünkü iş yükü çok fazla” (Katılımcı 7,22).

“Meslek elemanı başına düşen dosya sayısının yönetmelikte geçen sınırı çok aşması hizmetin kalitesini düşürüyor. Personel azlığı nedeniyle izlemelerde gecikmeler olabiliyor” (Katılımcı 27, 54, 93, 114).

“Dosya sayısı fazla meslek elemanı sayısı az” (Katılımcı 66).

“Çocuk sayısının yönetmelikten fazla olmasının aksaklıklara neden olabileceğini düşünüyorum. Özellikle meslek elemanı ve vaka sayısı dikkate alınmalıdır. Sayı odaklı değil verilen hizmetin yeterli olup olmadığı düşünülmelidir” (Katılımcı 101).

“2 yıldan sonra 3 ayda bir iken 5 yıldan sonra bu süre daha da açılabilir” (Katılımcı 129)

“Mevcut iş yükünde ilk yıl her ay izlem yapılamamakta. Ama uzman başına düşen dosyalar adil bir şekilde dağıtılır ise yılda 4 kez yapılan izlemin daha da sıklaştırılması taraftarıyım” (Katılımcı 93).

Çizelge 7: Koruyucu Aile Hizmeti Dışında Doğrudan Sorumlu Olunan Başka Alan/lar Bulunma Durumu İle Koruyucu Aile Biriminde Görevli Uzmanlara İzlemelerini Yönetmeliğe Uygun Bir Şekilde Yapabilmeleri İçin Yeterli Zaman Sağlanma Durumu Arasındaki İlişki

Doğrudan sorumlu olunan alan/lar		Koruyucu aile biriminde görevli uzmanlara izlemelerini yönetmeliğe uygun bir şekilde yapabilmeleri için yeterli zaman sağlandığını düşünüyorum.					
		Tamamen	Kısmen	Hiç	Toplam	Ki kare	P
HAYIR	Sayı	12	32	26	70	1,489	0,475
	Yüzde	17,1%	45,7%	37,1%	53,8%		
EVET	Sayı	7	25	28	60		
	Yüzde	11,7%	41,7%	46,7%	46,2%		
TOPLAM	Sayı	19	57	54	130		
	Yüzde	14,6%	43,8%	41,5%	100,0%		

Koruyucu aile hizmeti 1. kademe eğitimi alma durumu ile koruyucu aile biriminde görevli uzmanlara izlemelerini yönetmeliğe uygun bir şekilde yapabilmeleri için yeterli zaman sağlandığını düşünme durumuna ilişkin bulgular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p < 0,05$).

“Koruyucu aile izlemeleri açısından mevzuatta belirlenen ilk yıl her ay daha sonraki yıllarda yılda en az dört kez yapılacak izleme sürelerini yeterli ve etkin buluyor musunuz?” sorusuna katılımcıların; %49,2’si tamamen katılıyorum, %42,3’ü kısmen katılıyorum ve %8,5’i ise hiç katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun izleme sürelerine bakış açılarının olumlu olduğu düşünülmektedir. Çizelgeden de anlaşılacağı üzere uzmanların izleme faaliyetleri için yeterli zaman, izleme

sürecinde gerekli olan araç ve gereç desteğinin bulunmaması ve il Müdürlüklerinin bu konuda uzmanları desteklemekte yetersiz kalması izleme standartlarına uygun bir şekilde yapılması önünde engel teşkil etmektedir.

“Yeterli ancak uygulanamıyor iş yükü çok fazla” (Katılımcı 2).

“İhtiyaca ve vaka durumuna göre değişiklik göstermelidir. İstismar mağduru, travma süreci devam eden çocuklarda bu süre daha sık olmalıdır. İzleme salt görme ve değerlendirme olarak düşünülmemelidir. Vaka yönetiminde yeterli zaman ve araç gereklidir. Çok önemli olan bu durum uygulamada sürekli ihmal edilmeye devam edilmektedir” (Katılımcı 3).

“İlk yıl için her ay yapılan izleme sürecinin, çocuğa ve ailenin ihtiyacına göre değişebileceğini düşünüyorum. Bunun yanında dosya sayısının fazlalığı bunu yapmamızı zorlaştırmaktadır” (Katılımcı 91).

“İlgilenilen vaka sayılarının azalması halinde izlemlerin daha sık yapılmasının daha uygun olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 48).

“Koruyucu aile biriminde yer alan uzmanların aynı zamanda koruyucu aile yanında bakılan çocukların öz aile izlemelerini yapmasını uygun buluyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %48,5’i tamamen katılıyorum, %36,2’si kısmen katılıyorum ve %15,4’ü ise hiç katılmıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Benzer bir şekilde uzmanların süreci koruyucu aile yanında bakılan çocuk, koruyucu aile ve biyolojik aile açısından değerlendirmek adına olumlu bir durum olarak gördükleri fakat iş yükü nedeni ile sürecin istenilen şekilde yürütülmediğine dikkat çekilmiştir. Koruyucu ailelerin değerlendirmesinden başlayan ve sonrasında yerleştirme, takip ve diğer tüm müdahalelerin yapıldığı süreç kolay olarak düşünülmesine rağmen bu süreç oldukça profesyonel bir müdahale gerektiren bir dönemdir. Bu süreçte yapılacak olası müdahaleler ortaya çıkması olası sorunların önlenmesi ve çocuğun bu süreçte daha az örselenmesini sağlayacaktır (Özbesler, 2009, s. 88). Koruyucu aile yanında bakılan birçok çocuk açısından bu durum önem arz etmektedir. Bu alanda hizmet veren uzmanların var olan iş yükleri düşünülmesi ve sürecin çocuk ve aile açısından sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli adımlar atılmalıdır.

“Zorluklarımızdan biri her iki tarafa yetişmek zor oluyor” (Katılımcı 114).

“Biyolojik aile görüşmelerini yapmak vakanın durumunu genel olarak görmek adına çok önemli olsa da sayı yetersizliğinden fazladan iş yükü olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 126).

“Uzmanların yıpranma payını arttırmaktan başka bir işe yaramıyor. Öz aile izlemeleri için ayrı bir çalışma ekibi olmalı diye düşünüyorum” (Katılımcı 44).

“Medeni Kanunda koruyucu aile yanında bakım ve gözetimi yapılan çocukların öz aile ile şahsi ilişkileri, velayetin kaldırılması, vasi-kayyım atama işlemleri gibi konularda ve bu konudaki yükümlülüklerini ihlal eden ebeveynlere yönelik ciddi yaptırımlara yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca anne babası cezaevine bulunan ve koruyucu aile yanında bakım ve gözetimleri yapılan çocukların cezaevi ortamlarından etkilenmemesi için çocuklar için yetişkinlerden farklı görüşme ortamlarının oluşturulması gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 76).

Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinin önündeki engellerin neler olabileceği düşünülmüş ve bu durumun; mevcut koruyucu ailelerden, koruyucu aile yanında bakılmakta olan çocuğun biyolojik ailesinden, bu alanda hizmet veren uzmanların sayılarının eksikliğinden, koruyucu aile hizmetine toplumun tutum ve ön yargılarından ve yönetimden kaynaklı olup olamayacağı yönünde sorular yöneltilmiştir. Koruyucu ailelerden veya biyolojik ailelerden kaynaklı hizmetin yaygınlaşıp gelişmesinde güçlükler yaşandığını düşünen katılımcıların %47,7’sinin kısmen katılıyorum şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Uzmanların açıklamalarında özellikle biyolojik ailelerin süreci olumsuz etkileyebildikleri, koruyucu aile adaylarının ve mevcut koruyucu ailelerin bu durumdan oldukça etkilendiklerine dikkat çekilmiştir. Konu ile ilgili yapılan başka bir çalışmada ise koruyucu aile yanında bakılan çocuğun biyolojik ailesinin koruyucu aile ile iletişime geçmesinin koruyucu aileler için potansiyel stres yarattığına dair sonuçlar ortaya konmuştur (Brown, Sebba, & Luke, 2014). Yaşanılan bu durumun nedenleri konusunda birçok etken öngörülebilmektedir. Koruyucu aile adaylarının ve mevcut koruyucu ailelerin konuyla ilgili bilgilendirildikleri düşünüldüğünde, sorun yaşamalarına neden olabilecek durumların ayrıca araştırılması gerektiği ve bu sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Bu süreçten koruyucu ailelere kadar korunma ihtiyacı olan çocuğun da etkilenebileceği düşünülmelidir. Yönetmelik incelendiğinde konuyla ilgili bir ibarenin yer almadığı tespit edilmiştir. Özellikle alanda sıkça karşılaşılan bir durum olarak, biyolojik aileler çocuklarının koruyucu aile yanında bakılmaya başlandığında, çocukları üzerindeki tüm

haklarını kaybedebileceği, çocuğu ile iletişim kuramayacağı gibi endişeleri yaşamaktadırlar.

Koruyucu aileler tarafından da biyolojik ailelerin süreci olumsuz etkileyeceği, çocuğun her an biyolojik aile tarafından geri alınabileceği kaygısı yaşadıklarına dair görüşmeler mevcuttur. Özellikle mevcut koruyucu aileler bakımını üstlendikleri çocukların biyolojik aileleri tarafından geri alınabileceği düşüncesiyle kaygılanmaktadırlar. Bu durumda çocukla aile arasında güvenli bağlanma ilişkisi gerçekleşmeye bilmektedir. Çocuk açısından güvenli bağlanma süreci oldukça önemli bir durumdur ve bu konuyla ilgili somut adımlar atılması gerekmektedir.

“Biyolojik aileler koruyucu aile hizmetine karşı ön yargılı” (Katılımcı1).

“Toplum öz ailelerden korktuğu için koruyucu aile olmak istemeyebiliyor bazen, yani öz aile pasif olarak etkiliyor bu durumu” (Katılımcı 7).

“Biyolojik ailenin süreci zorlaştıran, sekteye uğratan hatta sonlandırmaya varıncaya kadar olumsuz birçok etkisi oluyor. Koruyucu aileler de en çok biyolojik aile noktasında tereddüt ve sorun yaşıyor” (Katılımcı 49).

“Eski koruyucu aileler ile yeni koruyucu aileler arasında fark var. Bakış açıları, işbirlikçi tutumları açısından eski koruyucu ailelerde sorunlar olabiliyor. Başlangıçta usulüne uygun bir şekilde yürütülmeyen dosyaların daha sonra yönetmelik esaslarına göre takip edilmesi durumunda koruyucu aileler tarafından güçlü bir direnç oluşmaktadır” (Katılımcı 93).

“Ailesi ya da akrabası olan çocukların koruyucu aileye verilmesinde sıkıntılar yaşanmaktadır. Koruyucu aile olmak isteyenler genelde ailesi olmayan çocukları tercih etmektedirler. Ailelerin sürekli rahatız etmesinden ve ilerde sıkıntı yaşanacağını düşünmelerinden kaynaklı sıkıntılardan çekinmektedirler” (Katılımcı 99).

“Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşp gelişmesinde bu alanda aktif hizmet veren meslek elemanlarının sayılarının eksikliğinden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna araştırmaya katılan sosyal çalışmacıların %70’inin tamamen katılıyorum şeklinde yanıt verdiği görülmüştür. 2012 tarihli KAY’ın 4. Maddesi (i) bendinde koruyucu aile birimi: *“Koruyucu aile hizmetlerinin daha etkin ve verimli yürütülebilmesi için yeteri kadar sosyal çalışma görevlisi ile birim yöneticisinden oluşan ve il müdürlükleri bünyesinde kurulan birim”* şekliyle tanımlanmıştır. Tanımda yer alan yeterli sayıda bulunması öngörülen uzmanın İl Müdürlükleri bünyesinde görevlendirilemediği araştırma bulguları arasındadır. Konuyla ilgili araştırmaya katılan

uzmanlar tarafından, hizmetin yaygınlaşıp gelişmesinin önündeki temel engellerden birinin alanda hizmet veren aktif meslek elemanı sayısının yetersizliği olduğu düşünülmektedir.

“Personel eksikliğinden kaynaklanan birçok işe birlikte bakmanın sıkıntılar doğurduğu bu nedenle sağlıklı izlemeler ve tanıtımlar da yapılmadığı görülmektedir” (Katılımcı 99).

“Meslek elemanına düşen vaka sayısı yönetmelikte olduğu kadarı ile 20’dir. Fakat 20 vakadan kastın 20 çocuk şeklinde temel alındığı bilinmektedir. Süreçte koruyucu ailenin her ferdi, çocuğun biyolojik ailesi ve akrabaları ile de görüşmeler içinde olunmaktadır. Bu nedenle 20 vaka sayısı bile oldukça fazladır. Koruyucu aile birimin etkili olabilmesi için her meslek elemanına daha az sayıda vaka düşmeli ayrıca il müdürlükleri bünyesinde yeterli meslek elemanı bulundurulmalıdır” (Katılımcı 111).

“İlimizde kişi başı 28-30 vaka düşebiliyor. Bu da işleyişte sıkıntılara sebep oluyor” (Katılımcı 49).

“Hizmetin yaygınlaşması, kalitenin artması için meslek elemanlarına verilen iş yükünün azaltılması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca bu alanda çalışan meslek elemanlarının motivasyonlarının arttırılması için Bakanlıkça destek sağlanmalı, görüşlerinin alınması ve önerilerine kulak verilmesi gerektiğini düşünüyorum” (Katılımcı 98).

“Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde toplumun tutum ve ön yargılarından kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %56,2’si tamamen katılıyorum, %37,7’si kısmen katılıyorum ve %6,2’si hiç katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Araştırmaya katılan uzmanların büyük çoğunluğunun toplumun tutum ve ön yargılarının hizmetin yaygınlaşıp gelişmesi önünde engel teşkil ettiği görüşünü desteklediği görülmüştür.

Konuyla ilgili Üstüner ve arkadaşlarının (2005), yaptığı bir çalışmada; koruyucu ailelere sorulan koruyucu aile olduklarını komşularının bilme durumuna ilişkin soruya, ailelerin %84,2’sinin koruyucu aile olduklarını komşularının bildiklerini, %15,8’inin ise bilmediğini ifade ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada koruyucu ailelerin komşularına söylememe nedenleri incelendiğinde ise genel olarak ailelerin ön yargılı yaklaşımlardan dolayı çocuğa farklı gözle bakılmasının ve davranılmasının endişesi içerisinde oldukları ve bu duruma ek olarak komşu çocuklarının tutum değişikliği de korkulan bir diğer konu olarak belirtilmiştir (Üstüner, Erol, & Şimşek, 2005, s. 136). Can (2000), tarafından koruyucu aile alanında yüksek lisans tezi olarak yapılan başka bir

araştırmada ise; koruyucu aile uygulamasının yaygın olmayışının, öncelikle insanların korunmaya muhtaç çocuklar sorununa duyarsızlığından ve bu sorununa yaklaşırken çocuğun ihtiyaçlarını değil, öncelikle çocuk sahibi olma gibi isteklerinin tatminini amaçlamalarından kaynaklandığı bulgusuna ulaşmıştır. Araştırma bulgularını destekleyen başka bir çalışmada ise koruyucu aile hizmetinin kültürel koşullarının Türkiye’de henüz oluşmadığına dair eleştiriler bulunmaktadır (Karatay, 2017, s. 392).

“Manevi ikilemler. Dini kaygılar ön planda tutulmaktadır” (Katılımcı 23, 57).

“Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde yönetimden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna ise katılımcıların %47,7’sinin kısmen katılıyorum, %29,2’sinin hiç katılmıyorum ve %23,1’inin ise tamamen katılıyorum şeklinde yanıt verdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan yalnızca bir kişinin konuyla ilgili açıklama yapmış olması dikkat çekicidir. Konuyla ilgili yapılan başka bir çalışma da ise araştırma bulguları arasında, koruyucu aile uygulamalarının yaygınlaşmamasının nedenleri arasında uygulamaya ilişkin bürokratik nedenlerin olduğu belirtilmiştir (Can, 2000).

3.3.7. Uzmanların İzin Sürecine İlişkin Görüşleri

Çizelge 30: İzin Süreci

	Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Koruyucu aile yanında bakılan çocuğun biyolojik ailesine ve yakınlarına izinli verilme sürecinin iyi yapılandırılmış olma durumu	TAMAMEN	21	16,2
	KISMEN	74	56,9
	HİÇ	35	26,9
Koruyucu aile yanında bakılan çocuğun öz ailesine ve yakınlarına izinli verilmesi sürecinin koruyucu aileler tarafından olumlu karşılanma durumu	TAMAMEN	1	0,8
	KISMEN	66	50,8
	HİÇ	63	48,5
Koruyucu ailelerin çocukla birlikte seyahat etme sürecine ilişkin izin alma durumları	TAMAMEN	48	36,9
	KISMEN	61	46,9
	HİÇ	21	16,2

Koruyucu aile yanında bakılan çocuğun öz ailesine ve yakınlarına izinli verilmesi sürecinin iyi yapılandırılmış olduğunu düşünen katılımcıların %56,9’u kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu duruma hiç katılmıyorum şeklinde cevap verenler ise %26,9 ve tamamen katılıyorum diyenlerin ise oranı %16,2’dir. Katılımcıların

açıklamalarında da bu durum benzer şekillerde yorumlanmıştır. Yönetmeliğin yeterince açık ve net olmadığına dair eleştirilerin olduğu görülürken, çocuğun ve ailenin koşulları düşünülerek her vaka özelinde bir planlama yapılması gerektiği görüşü desteklenmektedir.

“Bu konuya ilişkin mevzuatta açık ve net ifadelere yer verilmediğini düşünüyorum” (Katılımcı 37).

“Süreç yönetmelikte daha kesin çizgilerle belirlenmeli” (Katılımcı 93).

“Çocukların gelişim dönemleri dikkate alınarak her vaka için farklı bir değerlendirme yapılmasının uygun olduğunu düşünüyorum” (Katılımcı 20).

“Çocuğa ve öz aile profiline göre değişebileceğini düşünmekteyim” (Katılımcı 91).

Koruyucu aile yanında bakılan çocuğun öz ailesine ve yakınlarına izinli verilmesi sürecinin koruyucu aileler tarafından olumlu karşılandığını düşünen katılımcılardan sadece bir kişinin tamamen katılıyorum şeklinde yanıt vermesi oldukça dikkat çekicidir. Geriye kalan katılımcılardan ise %50,8’i kısmen katıldığını, %48,5 ‘i ise hiç katılmadığı şeklinde yanıt vermiştir. Araştırma sonuçlarına göre uzmanların konuyla ilgili farklı görüşlerinin olduğu görülmekle birlikte bu sürecin olumsuz bir şekilde değerlendirildiğini düşünen görüşte azımsanmayacak kadar fazladır. Süreçte bu izinlerin mevcut koruyucu aileler tarafından olumlu karşılanmadığını hatta konuyla ilgili şikâyetlerin geldiğini ifade eden görüşler yer almaktadır. Ayrıca bu izin durumlarının sürece zarar verdiğini düşünen görüşlerde yer almaktadır.

Koruyucu aile yanında bakılan her çocuğun, süreli olarak koruyucu aile yanında bakıldığı bilinmektedir. Çocuk için uygun şartlar oluştuğunda biyolojik ailesi ya da yakın çevresi yanına dönmesi birincil hedefler arasında yer almaktadır. Ailelerin yerleştirme öncesinde konuyla ilgili yoğun bir şekilde bilgilendirmeye ihtiyaçları olduğu düşüncesinin fark edilmesi gerekmektedir. Bilgilendirilen ailelere süreç içerisinde de danışmanlık hizmeti verilmeli, ailelere bu durumun çocuk açısından önemi anlatılmalıdır. Çocuğun biyolojik ailesi ile ilişkisinin sınırlandırılması veya tamamen ortadan kaldırılması ve bunun sonuçları ayrıca araştırılması gereken bir konudur.

“Olumlu karşılayan aileler olduğu gibi olumsuz karşılayan aileler de olabiliyor” (Katılımcı 54).

“Çoğu çocuğun öz ailesi yanına izinli verilmesi uygun değil bence” (Katılımcı 4).

“Özellikle koruyucu aile yanında kalmakta olan çocukların biyolojik ailelerine izinli verilmesinin sürece zarar verdiğini gözlemlemekteyim (istisnalar haricinde)” (Katılımcı 48).

“İzin dönüşlerinde koruyucu ailelerden yoğun şikâyet gelmekte bunun nedeni de çocuğun izinli gitmesine karşı olumsuz bakış açısına sahip olmalarıdır” (Katılımcı 98).

Koruyucu ailelerin şehir dışı ve yurt dışı seyahatlerinde yanlarında bakım sağladıkları çocukla birlikte seyahat etmesi için izin almaları sürecinin iyi yapılandırılmış olduğu görüşüne büyük oranla %46,9 şeklinde kısmen katılıyorum yanıtı verilirken, bu durumu %36,9 ile tamamen katılıyorum yanıtı takip etmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun sürecin iyi yapılandırılmış olduğunu düşünmekle birlikte eleştirilerinin ve sürece dair önerilerinin de bulunduğu görülmektedir. Uzmanların koruyucu ailelerin özellikle kısa süreli il dışı seyahatlerinde bilgi vermelerinin yeterli olacağını düşünürken, var olan her il dışı ziyaretlerinde yaşanan dilekçe yolu ile izin alma sürecinin zorlayıcı olduğunu ifade etmişlerdir.

“Koruyucu ailelerin bu konuda yetkileri artırılabilir” (Katılımcı 115).

“Çocuğun yasal temsilcisi biyolojik ailesi olduğu için onlara ulaşmak ve pasaport işlemlerini yürütmek zaman zaman sorun olabiliyor” (Katılımcı 49).

“Pasaport çıkarma sürecinde sıkıntılar yaşanmakta olduğundan yurt dışına seyahatlerde güçlükler yaşanabilmektedir” (Katılımcı 33).

“Her il dışı seyahat için izin almaları aileleri zorlamaktadır.1 aydan kısa süreli il dışına çıkışlarda sadece bilgi vermelerinin yeterli olacağı kanaatindeyim” (Katılımcı 54).

“Yurt dışı işlemleri zamansal olarak uzun sürebilmektedir” (Katılımcı 91).

“İl merkezi dışında oturanlar izin dilekçesi doldurmak için merkeze kuruma gelmek zorunda kalıyorlar” (Katılımcı 107).

3.3.8. Uzmanların Sözleşmenin Sonlandırılma Sürecine İlişkin Görüşleri

Çizelge 31: Sonlandırılma Süreci

	Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Sonlandırılma sürecine ilişkin öngörülen nedenlerin çocuk açısından iyi yapılandırılmış olma durumu	TAMAMEN	59	45,4
	KISMEN	65	50
	HİÇ	6	4,6
Sonlandırılma sürecine ilişkin öngörülen nedenlerin aile açısından iyi yapılandırılmış olma durumu	TAMAMEN	49	37,7
	KISMEN	73	56,2
	HİÇ	8	6,2

Koruyucu aile hizmetinin sonlandırma sürecine ilişkin öngörülen nedenlerin hem çocuk hem de aile için iyi yapılandırılmış olduğunu düşünen katılımcılardan %50 ve daha fazlasının kısmen katılıyorum şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Uzmanlar açısından sonlandırma sürecine ilişkin sürecin iyi yapılandırılmış olduğu düşüncesinin yaygın olmakla birlikte eksiklerin olduğu görüşü savunulmaktadır. KAY’ da koruyucu aile hizmetini çocuk ve aile açısından sonlandırılması sürecine iten nedenler belirtilmiştir. Var olan sonlandırma nedenlerinin alanda karşılaşılan bazı durumları karşılamadığına, bu anlamda yönetmeliğin sonlandırma süreci ve sonrasındaki işlemlerde bazı eksikliklerin olduğunu savunan görüşler bulunmaktadır.

“Nedenler iyi düşünülmüş, uygulamada sorunlar var. Göz yumulan durumlar olduğunu düşünüyorum, katı bir tutum sergilenmelidir” (Katılımcı 3).

“Daha geniş kapsamlı olabilir” (Katılımcı 107).

3.3.9. Uzmanların Yurt Dışı Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Çizelge 32: Yurt Dışı Uygulamaları

	Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Yurt dışı uygulamalarına ilişkin bilgi durumu	TAMAMEN	13	10
	KISMEN	52	40
	HİÇ	65	50
İyi yurt dışı uygulama örneklerine ilişkin bilgi sahibi olma durumunda hizmete sağlanacak katkı durumu	TAMAMEN	78	60
	KISMEN	47	36,2
	HİÇ	5	3,8

Katılımcılardan koruyucu aile hizmetine ilişkin yurt dışı uygulamalarına hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibiyim görüşüne %50 oranında hiç katılmıyorum görüşü cevap olarak verilmişken %40 oranında kısmen görüşü, %10 oranında ise tamamen katılıyorum görüşü yanıt olarak verilmiştir. Benzer bir şekilde iyi yurt dışı uygulamaları hakkında bilgi sahibi olma durumunda yürüttükleri koruyucu aile sürecine olumlu katkılar sağlayacağını düşünen uzmanların, %60 oranla toplam 130 kişiden 78'inin tamamen katılıyorum, %36,2'si ile 47 kişinin kısmen katılıyorum şeklinde yanıt verdiği, %3,8 ile 5 kişinin ise hiç katılmıyorum şeklinde yanıt verdiği görülmüştür.

Katılımcıların yurt dışı uygulamalarına ilişkin genel olarak yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı ve bilgi sahibi olmaları durumunda olumlu katkılar sağlanabileceği şeklinde araştırma bulguları yorumlanabilmektedir. Katılımcılar genel olarak iyi yurt dışı uygulama örneklerinin kendi kültürümüz içinde değerlendirilmesi gerektiği görüşündedirler. Her ülkenin kendi kültürü ve değerleri içerisinde bu hizmeti yürüttüğü bilinmektedir. Var olan iyi uygulama örnekleri ülkemiz modeli ile bütünleştirilerek sunulması yerinde olacaktır.

“Kendi kültürümüz içerisinde değerlendirilerek bilgi sahibi olmamın olumlu katkılar sağlayacağını düşünüyorum” (Katılımcı 2).

“Örf-adet kültür yaşayış tarzı ve en önemlisi aile yapıları açısından Avrupa ülkeleri ile çok farklı olmamız, vaka örneklerinde çok fayda sağlayamayacağımızı düşündürmektedir” (Katılımcı 87).

“İyi örnekler için Sosyo kültürel yapı uygun olmalı yoksa bir anlamı kalmıyor” (Katılımcı 129).

BÖLÜM 4

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Bu bölümde araştırmanın sonuçları “uzmanların Sosyo-demografik özellikleri”, “uzmanların mesleki tanıtıcı bilgi ve deneyim özelliklerine ilişkin özellikleri”, ve “uzmanların koruyucu aile hizmetini uygulama sürecine ilişkin görüşleri” alt başlıkları altında ele alınmıştır. Öneriler bölümünde ise koruyucu aile programın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına ilişkin atılacak adımlar üzerinde durulmuştur.

4.1.1. Uzmanların Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan uzmanların % 70,8’ini kadın,%29,2’sini erkek uzman oluşturmaktadır. Uzmanların yaşları 23 ile 47 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 30,50’dir. Çalışmaya katılanların % 60,8’ini evli sosyal çalışma görevlileri oluşturmaktadır.

Çalışmaya katılan uzmanların büyük çoğunluğu sosyal hizmet ve psikoloji eğitimi almışlardır. Çalışmaya katılan uzmanlardan %21,5’inin yüksek lisans eğitimi aldıkları ve bu eğitimlerin; sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, aile ve evlilik danışmanlığı, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ve çocuk gelişimi alanlarında oldukları bulunmuştur. Araştırmaya katılan bir katılımcının doktora eğitimi almış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.2. Uzmanların Mesleki Tanıtıcı Bilgi ve Deneyim Özelliklerine İlişkin Özellikleri

Araştırmaya katılan uzmanların kadro unvanlarının, sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, çocuk gelişimci ve öğretmen olduğu bulunmuştur.

İstihdam şekli olarak bakıldığında 112 uzman kadrolu statüde çalışmalarını yürütürken, 18 uzman sözleşmeli statüde çalışmalarına devam etmektedir.

Çalışmaya katılan uzmanlardan 80’i koruyucu aile 1. kademe eğitimi almadığı, katılımcılardan 50’sinin ise eğitim aldığı bilgisi elde edilmiştir. Araştırmaya katılan 130 uzmandan 116’sının koruyucu aile 2.kademe eğitimi almadığı, sadece 14 uzmanın eğitimi aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan uzmanların 2018 yılı içerisindeki değerlendirmeleri yapıldığında büyük bir çoğunluğun Koruyucu Aile 1.ve 2.Kademe Eğitimleri almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların yarısından fazlasının koruyucu aile hizmetinde aldıkları eğitimleri yararlı bulmadıkları gibi bir sonuca ulaşılmış olduğu düşünülmele birlikte, uzmanlardan büyük bir kesimin eğitim almamış olduğu düşünüldüğünde ulaşılan sonucun paralellik gösterdiği şekilde araştırma sonucu yorumlanabilmektedir.

Koruyucu aile hizmeti 1. kademe eğitimi alma durumu ile koruyucu aile hizmeti alanında eğitimlerin yarar sağlama durumlarına ilişkin bulgular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Koruyucu aile biriminde çalışma süre ortalamasının 2,40 (yıl) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Koruyucu aile hizmeti alanında bulunan en küçük çalışma süresinin yaklaşık bir aylık bir süre iken en büyük çalışma yılının ise 19 yıl olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaya katılan sosyal çalışma görevlilerinin çalıştıkları yıllık ortalama dosya sayılarına bakıldığında ortalama dosya sayısının 33,69 olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Araştırmaya katılan uzmanların yaklaşık yarısının koruyucu aile hizmeti dışında doğrudan sorumlu oldukları başka alan/lar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uzmanların çoğunlukla diğer iş ve işlemlerle de görevlendirildikleri mesailerinin belirli bir oranda diğer iş ve işlemlerde geçirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların koruyucu aile dosyaları dışında doğrudan sorumlu oldukları alan/alanlar bulunma durumu ile koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde yönetimden kaynaklı güçlükler bulunma durumu bulguları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

4.1.3. Uzmanların Koruyucu Aile Hizmetini Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri

Uzmanların koruyucu aile mevzuatına ilişkin görüşleri araştırmanın soru kâğıdı bölümünde dört alt başlık ile detaylı bir şekilde öğrenilmeye çalışılmıştır. Uzmanların büyük çoğunluğunun mevzuatın hizmetin uygulanması sürecinde aktif olarak uygulandığını düşünmekle birlikte eksikliklerine de vurgu yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Uzmanların var olan 2012 tarihli KAY'ı yeterince açık ve net bulmadıklarına ve günümüz ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığına dair eleştirileri bulunmaktadır.

Uzmanların ayrıca yönetmelikte yer alan düzenlemelerin uygulamada hayata geçirilmesi noktasında zorlandıkları ve özellikle açık uçlu bulunan bazı maddelerin uygulamada

kendilerini zorladıkları tespit edilmiştir. Araştırma bulguları düşünüldüğünde uzmanların koruyucu aile mevzuatını kısmen yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

2012 tarihli KAY'ın hizmetin gerekliliklerine cevap verebildiğini düşünüyor musunuz sorusuna uzmanların büyük bir çoğunluğunun kısmen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri, yönetmeliğin genel olarak eksiklikleri bulunduğu dair görüşlerin yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yönetmelikte yer alan “Ödemeler, İzinler, Komisyon Yetkileri, Birim Sorumlusu Tanımlamaları, Başvuru ve Sonlandırma Ölçütlerine” ilişkin birçok alanda iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğu açıklanmıştır. Araştırma bulgularının bu noktada dikkat çekici olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde mevzuattan kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz sorusuna katılımcıların yarsından fazlası kısmen katılıyorum şeklinde görüş belirtmiştir. Uzmanların büyük çoğunluğu, aile yanında alternatif bir bakım sunan koruyucu aile programı hakkında var olan mevzuatın hizmetin yaygınlaşıp gelişmesi konusunda güçlük yarattığı düşüncesini savundukları sonucuna ulaşılmıştır.

Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesi için de sosyal çalışma görevlilerinin önerileri oldukça fazladır. Yönetmelikte yer alan maddelerin yeniden gözden geçirilmesi gibi önerilere dair açıklamaları olduğu görülen uzmanların, uygulama sürecinde düşüncelerine daha çok önem verilmesi istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Koruyucu aile yönetmeliği ve evlat edinme hizmetleri ile ilgili var olan düzenlemeler birbirinden oldukça farklı olmasına rağmen ülkemizde her iki hizmet modelinin bir biri ile karıştırıldığına dair yaygın bir inanış bulunmaktadır. Bu karışıklığın aydınlatılması için koruyucu aile hizmetini yürüten uzmanlara “Koruyucu aile hizmetinin evlat edinme hizmeti ile karıştırılmasından kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan uzmanların yaklaşık yarısının, koruyucu aile hizmetleri ile evlat edinme işlemlerinin karıştırıldığı görüşünü destekledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Alanda yapılan araştırmalarda her iki konunun karıştırılmakla birlikte Türkiye’de koruyucu aile hizmetinin “evlat edinme” hizmetine bir basamak oluşturduğuna dair süregelen bir inanışın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu düşüncenin

koruyucu aile hizmetinin gelişip yaygınlaşması önünde engel teşkil ettiği sonucuna varılmıştır.

Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşip gelişmesinde devlet tarafından bu alana ayrılan bütçe miktarından kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyor musunuz sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğunun hiç katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Uzmanların devletin koruyucu aile programına yeterli bütçeyi ayırdığını, çoğunlukla savunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak uzmanların kendilerine yöneltilen bu soruyu ailelere yapılan aylık bakım ödemesi kapsamında yorumladıkları ve ailelere yapılan aylık bakım ödemesini yeterli bulduklarını ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Uzmanların AÇSHB'nin koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşması için politikalarında yer verdiğini düşündükleri, var olan güçlüklerin bakanlıkta kaynaklı olmadığını, bu durumun başka nedenleri olduğunu savundukları sonucuna ulaşılmıştır.

Uzmanların koruyucu aile seçim ölçütlerine ilişkin görüşleri araştırmanın soru kâğıdı bölümünde altı alt başlık altında detaylı bir şekilde öğrenilmeye çalışılmıştır

Uzmanların koruyucu aile seçim ölçütlerinden “Koruyucu ailenin Türk vatandaşı olması ve Türkiye’de ikamet etmesi” ölçütünü büyük bir çoğunlukla uygun buldukları ve destekledikleri, ölçütün amacına uygun olduğu düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Uzmanların 2012 tarihli KAY’ da yer alan “Koruyucu Ailenin 25-65 yaş aralığında bulunması” ölçütünü genel olarak uygun buldukları fakat özellikle üst yaş sınırının değiştirilmesi konusunda önerilerde buldukları görülmüştür. Uzmanlar, bu yaş sınırında bir bireyin yanlarına yerleştirilen çocukla yeterli bir şekilde ilgilenemeyeceğini düşündükleri, yaş durumunun çocuk ve aile üyesi arasında sorun yaratabileceği düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Uzmanlar bu yaş aralıklarındaki üst sınırı 50-55 yaş olarak belirlemişlerdir. Bu duruma ek olarak, uzmanların var olan yaş sınırları ile ilgili olarak düşüncelerini koruyucu aile modellerinden “akraba ve yakın çevre koruyucu aile modelini” dışında tuttıkları tespit edilmiştir. Bu model için yaş sınırlaması getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

“Koruyucu ailenin en az ilkokul düzeyinde eğitim almış olması” ölçütünü uzmanların büyük bir çoğunluğu tamamen katılıyor şeklinde görüş belirterek, uygun buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Uzmanlardan koruyucu ailelerin en az ortaokul veya lise düzeyinde eğitim almış olması gerektiğini savunanlarda bulunmaktadır. Araştırmaya katılan uzmanların, koruyucu ailelerin eğitim durumları ile çocuğa sağlayacakları bakım ve eğitim konusunda bir ilişki kurdukları sonucuna varılmıştır.

Uzmanların büyük çoğunluğunun “Koruyucu Ailenin düzenli gelire sahip olması” ölçütünü uygun buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Koruyucu aile adaylarının hizmeti bir ekonomik kazanç aracı olarak görmemesi adına uzmanların bu ölçütü uygun buldukları düşünülmektedir.

“Koruyucu aile adaylarından koruyucu aile olabilmeleri için kapsamlı sağlık raporu talep edilmesine ilişkin ölçütü uygun buluyor musunuz” sorusuna katılımcıların büyük bir çoğunluğunun, ailelerden talep edilen kapsamlı sağlık raporları ile ilgili ölçütü uygun buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde koruyucu aile adaylarından koruyucu aile olabilmeleri için talep edilen belgelerin tamamlanmasından kaynaklı güçlükler bulunma durumuna uzmanların büyük çoğunluğunun kısmen katılı gösterdikleri düşünülmektedir. Konuya ilişkin alanda güçlük yaşayan koruyucu ailelerin olduğuna dair örneklerin bulunduğu dair uzman ifadeleri yer almaktadır.

Uzmanların koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesi noktasında ailelerden talep edilen evrakların tamamlanmasını büyük bir engel olarak görmediği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte koruyucu ailelerden talep edilen evrakların temin edilmesi noktasında kolaylaştırıcı çalışmaların sağlanması durumunda, örneğin protokollerin düzenlenmesi halinde, hizmete olumlu katkılar sağlanacağına dair görüş bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan toplam 130 katılımcıdan 80 katılımcının koruyucu aile 1. kademe eğitimi almadığı tespit edilmiştir. Uzmanlara yöneltilen, koruyucu aile 1.kademe eğitiminin amacına uygun olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna ise cevap veren uzmanların büyük çoğunluğunun, eğitimin amacın uygun olduğu görüşünü destekledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında katılımcılardan 116 kişinin 2. kademe eğitimi almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Soruya yanıt veren

uzmanların ise koruyucu ailelere verilen 2. kademe eğitimi amacına uygun buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Koruyucu aile adaylarına ve mevcut koruyucu ailelere AÇSHB İl Müdürlükleri tarafından başarılı bir şekilde eğitim verilip/verilmediğine dair yöneltilen soruya uzmanların büyük bir çoğunluğunun kısmen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri, eğitimlerin birimde çalışan personel yetersizliği ve eğitimleri almış kişilerin sayıca azlığından kaynaklı olarak verilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Uzmanların büyük çoğunluğunun koruyucu aile aday ve mevcut ailelerin eğitim almış olmaları durumunu olumlu olarak değerlendirdikleri ve ailelere verilen eğitimin hem koruyucu aile hem de bakımı üstlenilen çocuk için destekleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir şekilde uzmanların, koruyucu ailelere süreç içerisinde destekleyici ve tamamlayıcı eğitimler verilmesi gerektiği görüşünü destekledikleri ortaya çıkmıştır.

Uzmanların, hizmet içi eğitimlerle hizmetin yaygınlaşıp gelişeceğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan uzmanların büyük çoğunluğunun, eğitim almak konusunda istekli olduğu ve alınacak eğitimlerin koruyucu aile hizmetinin etkili bir şekilde sunulmasına olanak sağlayacağı şeklinde bu durumu yorumladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Uzmanların koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde koruyucu aile alanında aktif olarak çalışan sosyal çalışma görevlilerinin bilgi ve eğitim düzeylerinden kaynaklı olarak güçlükler yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

Uzmanların, toplumun koruyucu aile hizmetine hazır hale getirilmesi noktasında düzenlenecek bilinçlendirme ve bilgilendirme çalışmaları ile koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılıp geliştirileceğini düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Uzmanların, koruyucu aile hizmetine medyada yeterince ve doğru bir şekilde yer verilmesi halinde hizmetin yaygınlaşmasına ilişkin hızlı adımlar atılacağını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte medyanın kullanım durumun titizlikle davranılması gereken bir alan olduğu, olumsuz durumları da tetikleyebileceği değerlendirilmiştir.

Uzmanların, koruyucu aile hizmetinden yararlandırılacak çocuğun aile ile tanıştırlmadan önce düşüncesinin yeterli düzeyde öğrenildiğini ve çocuğun düşüncesi doğrultusunda hareket edildiği durumunu genel olarak olumlu değerlendirdikleri fakat uygulamada sosyal çalışma görevlilerinin sayıca yetersizliğinden ve iş yükü yoğunluğu nedeniyle sorun yaşadıkları değerlendirilmiştir.

Uzmanların, koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocuğun aile ile uyumunun öğrenilmeye çalışıldığı dönemde, koruyucu aile ve çocuğa sunulan saatlik, günlük, haftalık izinleri kapsayan toplam iki ayı geçmeyecek şekilde belirlenen sürenin çocuk ve aile açısından uygun olduğunu düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Koruyucu ailelerin ve yanlarına yerleştirilen çocukların desteklenmesine ilişkin süreçle alakalı olarak uzmanların büyük bir çoğunluğunun, ailelere yapılan aylık bakım ödemesini yeterli bulduğu; ancak özellikle 0-3 yaş grubunda yer alan çocuklar için ödemenin yetersiz olduğuna dair görüşlerinde hâkim olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uzmanların, koruyucu ailelere yapılan aylık isteğe bağlı sigorta primi ödenmesinin uygun olduğunu düşündükleri ve bu olanağı olumlu karşıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Uzmanların, koruyucu ailelere ödenen yıllık katlı ödeme miktarlarını ve ödeme dönemlerini uygun buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuğa yapılan eğitim, kurs, servis ve diğer olanaklara ilişkin ödemeleri araştırmaya katılan uzmanların yeterli ve yerinde buldukları değerlendirilmiştir.

Koruyucu aileye aylık bakım ücreti ile birlikte yanlarında bulunan çocuğa verilmek üzere ödenen harçlığın çocukların kişisel gelişimi için kullanıldığını düşünüyor musunuz sorusuna uzmanların çoğunlukla kısmen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri ortaya konmuştur. Uzmanların, aylık bakım ücretinin çocuk yararına kullanılması durumunun aileden aileye değişiklik gösterebildiğini ve bu durumun takibinin yapılmasına yönelik eksiklikler olduğu düşünceleri üzerinde yoğunlaştıkları sonucuna varılmıştır.

Uzmanların, genel olarak ailelere sağlanan ekonomik olanakları yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, uzmanların koruyucu ailelere sağlanamayan sosyal olanakların bulunduğu dair düşünceye kısmen katılım gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Koruyucu ailelere sağlanan aynı ve nakdi yardımların artırılması ve bu alana yönelik daha fazla tanıtım yapılması durumunda hizmetin yaygınlaşıp gelişeceği durumu uzmanlar tarafından kısmen olumlu olarak değerlendirilmektedir. Yardımların hizmetin yaygınlaşmasını sayısal olarak arttıracığı düşüncesi hâkim olmakla birlikte bu artışın, niteliği ile ilgili endişelerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uzmanların bu olanakların sağlanması ve tanıtılmasına ilişkin temkinli olduğu ortaya çıkmıştır.

Uzmanların, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce oluşturulmuş izleme standartlarını yeterli bulmakla birlikte, süreçle alakalı eksikliklerin olduğunu ifade eden görüşler de oldukça fazladır. İzleme ve denetleme süreçlerini uzmanların önemseydiği düşünülmeyle birlikte yaygın bir şekilde, var olan dosya yükü, başka alanlarda eş zamanlı olarak çalışma ve il müdürlükleri tarafından sunulan araç ve diğer desteklerin yetersizliğinden kaynaklı olarak bu alanda sorun yaşadıkları düşünülmüştür.

İzleme ve denetleme süreçlerinin yönetmeliğe uygun yapılması önündeki en büyük engelin, koruyucu aile alanında aktif olarak çalışan uzman başına düşen dosya sayısının fazlalığı olduğu düşünülmektedir. 2012 tarihli KAY' da her bir uzman için 20 çocuktan sorumlu olması önerildiği bilinmektedir. Bu durumun alanda yönetmelikte belirtilen şekliyle gerçekleştirilemediği, yönetmelikte önerilen vaka sayısından daha fazla dosya ile çalışmak durumunda kaldığı katılımcıların sorulan soruya verdikleri açıklamalarla da ortaya konmuştur.

Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinin önündeki engellerin neler olabileceği düşünülmüş ve bu durumun; mevcut koruyucu ailelerden, koruyucu aile yanında bakılmakta olan çocuğun biyolojik ailesinden, bu alanda hizmet veren uzmanların sayılarının eksikliğinden, koruyucu aile hizmetine karşı toplumun tutum ve ön yargılarından ve yönetimden kaynaklı olup olamayacağı yönünde sorular yöneltilmiştir. Uzmanların, mevcut koruyucu ailelerden veya biyolojik ailelerden kaynaklı hizmetin yaygınlaşıp gelişmesinde güçlükler yaşandığını kısmen düşündükleri ortaya konmuştur. Uzmanların açıklamalarından; özellikle biyolojik ailelerin süreci olumsuz etkileyebildikleri, koruyucu aile adaylarının ve mevcut koruyucu ailelerin bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilendikleri değerlendirilmiştir.

Uzmanların büyük çoğunluğunun, koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde bu alanda aktif hizmet veren uzmanların sayılarının eksikliğinden kaynaklı güçlükler olduğu görüşünü savundukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sonlandırma sürecine ilişkin sürecin aile ve çocuk açısından iyi yapılandırılmış olduğu düşüncesinin uzmanlar açısından benimsenmesine rağmen eksiklerin olduğu görüşünün de desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Uzmanların, yurt dışı uygulamalarına ilişkin genel olarak yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı ve bilgi sahibi olmaları durumunda olumlu katkılar sağlayacağı ortaya konmuştur. Ek olarak, uzmanların iyi yurt dışı uygulama örneklerinin kendi kültürümüz içinde değerlendirilmesi gerektiğini savundukları karşımıza çıkmaktadır.

4.1. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bilgiler kapsamında koruyucu aile hizmetinin nitelikli bir şekilde yaygınlaştırılıp geliştirilebilmesi için hizmetin saç ayakları olan koruyucu aileler, biyolojik aileler, aile yanında bakımı sağlanan çocuk ve hizmeti aktif olarak alanda uygulayan uzmanlar nezdinde öneriler sunulmuştur. Bu öneriler kısmında hizmetin temel yürütücüsü konumunda olan AÇSHB'ye yönelik önerilere de yer verilmiştir.

- Koruyucu aile hizmetinin standartları; BMÇHS ve bu alanda yer alan diğer uluslararası ve ulusal yasal düzenlemeler dikkate alınarak koruyucu, önleyici ve iyileştirici hizmet standartlarına uygun bir biçimde yapılandırılmalı,
- Toplum koruyucu aile programı konusunda bilgilendirilmeli, tanıtıcı faaliyetlere daha çok yer verilmeli, ülke çapında projeler geliştirilmeli, bu çalışmalar, insanların yoğunlukla kullandığı alanlarda yer verilecek olan afiş ve broşürlerle de desteklenmeli,
- Koruyucu aile programına ilişkin iyi uygulama örnekleri ve sonuçları topluma farklı platformlarda anlatılmalı, konuya ilişkin belirli günlerde kısa süreli zorunlu yayınlar yapılmalı,
- Medya ve internet araçları doğru ve etkin bir biçimde koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması için kullanılmalı,

- Yurt dışında bu hizmeti yürüten ülkelerin iyi uygulamaları, ülkemiz özelinde aile yapıları ve kültürümüz içerisinde değerlendirilerek, var olan çalışmalar desteklenmeli, örnek modeller oluşturulmalı,
- Yıllardır bir biri ile karıştırılan evlat edinme ve koruyucu aile hizmetleri birbirinden net bir şekilde ayrıştırılmalı, bu konuda bakanlık ve taşra teşkilatı aynı dili kullanmalı,
- Koruyucu aile adaylarından ve mevcut ailelerden talep edilen evrakların tamamlaması noktasında kolaylaştırıcı çalışmalar yapılmalı, örneğin bakanlıklar arasında protokoller sağlanmalı, sağlanacak protokollerde Sağlık Bakanlığı ilk sırada yer almalı,
- Koruyucu aile programının çocuk ve aileler tarafından doğru bir şekilde öğrenilebilmesi için Milli Eğitim Müfredatında konuya ilişkin bilgilere ders kitaplarında yer verilmeli, aile, çocuk ve öğretmenlerin bu hizmeti tanınması sağlanmalı,
- Koruyucu ailelere sunulan ekonomik destekler yanında, sosyal olanaklar da sağlanmalı, ailelerin motivasyonları arttırılmalı,
- Koruyucu ailelere sözleşme sonrasında verilen koruyucu aile kimlik kartlarının aktif olarak kullanılabilmesi için kütüphane ve müze gibi yerlere ücretsiz ya da indirimli girişler sağlanmalı,
- Koruyucu ailelere sağlanan aylık bakım ücretleri 0-3 yaş grubunda yeniden düzenlenmeli, bu yaş grubunda bir artışa gidilmesi için gerekli hassasiyet gösterilmeli
- Koruyucu ailelere, bakımlarını üstlendikleri çocukların biyolojik ailesi ile olan ilişkilerinin önemi anlatılmalı,
- Koruyucu ailelerin hizmete başvuru nedenleri iyi belirlenmeli, çocukların yüksek yararı ilkesi her durumda temel ilke olarak düşünölmeli,
- Koruyucu aile hizmetinin tüm aşamaları, aday ailelere anlatılmalı, hizmetin kısa süreli olabileceği gibi uzun süreli de olabileceği üzerinde durulmalı, ailelerin sürece tam olarak hazır olmaları beklenmeli,
- Koruyucu ailelerin her durumda kurum ve vakadan sorumlu uzman ile iş birliği içerisinde olması gerektiği yapılan her danışmanlık süreçlerinde aktarılmalı,
- Koruyucu ailelerin sorumlulukları konusunda farkındalıkları yüksek tutulmalı,

- Araştırma sonuçlarına göre koruyucu aile olma ölçütlerinden 25-65 yaş aralığında üst yaş sınırı düşürülmeli,
- 2012 tarihli KAY' da yer alan birçok düzenlemeye açıklık kazandırılmalı, bu konuda problemler yaşadığını ifade eden uzmanlar üzerinde bulunan inisiyatif yetkileri azaltılmalı, özellikle ödemeler konusu üzerinde durulmalı,
- Koruyucu aile hizmet modelinden yararlandırılacak çocukların aileye yerleştirme aşaması öncesinde, duygu ve düşüncesi öğrenilmeli ve çocuğun düşüncesi temel alınarak hareket edilmeli,
- 2018 yılı Aralık ayı koruyucu aile ve koruyucu aile yanında bakılan çocuk sayılarına bakıldığında 5242 aile yanında 6407 çocuk bakılmaktadır. Basit bir hesap yapıldığında 6407 çocuğa yaklaşık 320 uzmanın hizmet sunması beklenmektedir. AÇSHB'den alınan verilere bakıldığında ise 2018 yılında 81 İl Müdürlüğünde koruyucu aile biriminde aktif olarak çalışan 256 uzman olduğu bilgisi edinilmiştir. Koruyucu aile alanında hizmet veren uzmanların sayıları arttırılmalı,
- Farklı mesleklerden kişilerin bu hizmeti yürütmesinin olumlu yanları olabileceği gibi özellikle aldıkları eğitimler ve dersler düşünüldüğünde bu alanda hizmet veren uzmanlar konusunda bir ihtisaslaşmaya gidilmeli,
- AÇSHB tarafından uzmanların koruyucu aile 1. ve 2. kademe eğitimleri sağlanmalı,
- AÇSHB tarafından koruyucu aile alanında çalışan uzman ve yöneticilere hizmet içi eğitimler sağlanmalı ve bu eğitimler belirli aralıklara tekrarlanmalı,
- AÇSHB tarafından 81 İl Müdürlüğü koruyucu aile birimlerine eğitim materyalleri sunulmalı,
- AÇSHB İl Müdürlükleri tarafından koruyucu aile biriminde çalışan uzmanlara izleme ve denetlemelerini yönetmeliğe uygun bir şekilde yapabilmeleri için gerekli olanaklar sunulmalı,
- AÇSHB İl Müdürlükleri tarafından koruyucu aile yanında bakılan çocuğun biyolojik ailesi ve diğer yakınları ile görüşebilmesi için gerekli fiziksel şartlar sağlanmalı, konuya ilişkin özellikle görüşme odaları oluşturulmalı,

- AÇSHB İl Müdürlükleri tarafından koruyucu aile adaylarına ve mevcut ailelere koruyucu aile temel eğitimleri ile koruyucu aile 1.ve 2. kademe eğitimleri sunulmalı,
- AÇSHB İl Müdürlüklerinde koruyucu aile birimlerinde çalışan uzmanlara var olan hizmet modeli dışında eş zamanlı olarak başka görevler verilmemeli,
- AÇSHB İl Müdürlüklerinde görevlendirilecek olan sosyal çalışma görevlilerinden tercihen koruyucu aile alanında deneyimli olanlar tercih edilmeli, bu durumun mümkün olmadığı durumlarda ise mesleki tecrübesi fazla olan uzmanlardan çocuk hizmetlerinde görev yapmış olanlar görevlendirilmeli,
- AÇSHB tarafından var olan 2012 tarihli KAY üzerinde araştırma sonuçlarına göre gerekli çalışmalar başlatılmalıdır.

Koruyucu aile hizmetinin bütüncül bir çalışma gerektiren bir alan olduğu, bu hizmetin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin korunma ihtiyacı içinde bulunan çocukların yüksek yararı gereğince hakları olduğu unutulmaması gereken bir konudur. Koruyucu aile programının nitelikli bir şekilde geliştirilip yaygınlaştırılması için sistemin parçası olan tüm alt bileşenlerin ortak hareket etmesi ve bu konuda somut adımların atılması oldukça önemli gözükmektedir. Bu kapsamda araştırmanın temel öznesi olan sosyal çalışma görevlilerinin niceliksel ve niteliksel açıdan donanımlı hale getirilmesi öncelikli hedef olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akyüz, E. (2016). *Çocuk Hukuku*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Akyüz, E. (2008). Velayet, Çocuğun Korunması ve Koruyucu Aile Hizmeti. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları* (6), içinde (55-123).
- Arnaz, Z. (1983). Koruyucu Aile Bakımındaki Çocuğun Gelişimsel Özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek Okulu Dergisi* , 1 (2-3), 111-155.
- Aslan Açan, B. (2018). *Farklı Sosyal Hizmet Kurumlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Atalay, K. (2008). *4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinmenin Şartları* . İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- B.Gökkaya, V. (2014). Koruyucu Ailelerin, Yanlarına Yerleştirilen Çocuk Ya Da Çocuklara Aile İçinde Yaşadıkları Sorunlar Ve Başa Çıkma Yolları(Sivas İli Örneği). *International Journal of Social Science* , 25 (1), 249-267.
- Barth, R. P. (2001). Policy Implications of Foster Family Characteristics. *Family Relations* , 50, 16-19.
- Bay, A. (2014). Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukuki Durumları. *International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic* , 9 (4), 149-163.
- Baysal, A. E. (2017). *Koruyucu Aile Uygulamaları ve Sonuçları:İstanbul Örneği* . İstanbul: Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Berrick, J. D., & Skivenes, M. (2012). Dimensions of High Quality Foster Care:Parenting Plus. *Children and Youth Services Rewiev* , 34 (9), 1950-1965.
- Bıyıklı, L. (1983). Koruyucu Aile Bakımı. *Ankara Üniversitesi Eğiti Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 16 (1), 11-16.
- Brown, H. C., Sebba, J., & Luke, N. (2014). *The Role Of The Supervising Social Worker In Foster Care*. Rees Centre for Research in Fostering and Education University For Oxford.

- Can, Y. (2000). *Koruyucu Aile Uygulaması:Ankara Örneği* . Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cashmore, J., & Paxman, M. (2006). Predicting After-Care Outcomes: The Importance of Felt Security. *Child And Family Social Work* , 11 (3), 232-241.
- Çelik, B. (2016). *Sosyal Hizmet Mesleğinin Seçiminde Cinsiyet Rollerinin Etkisi:Konya Örneği. Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Daşbaş, S. (2015). Koruyucu Aile Hizmetinin Koruyucu Aileler ve Biyolojik Çocukları Üzerindeki Etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet* , 26 (1), 65-87.
- Doğan, H. (2018). *Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sosyal Hizmet Eğitimi ve Mesleğin Geleceğine İlişkin Görüşleri*. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi,Üsküdar Üniversitesi.
- Doğan, R. (2013). Bir Koruma Tedbiri Olarak Koruyucu Aile Kurumu ve Koruyucu Aile Yönetmeliği. *Ankara Barosu Dergisi* , 2, 147-170.
- Erdal, L. (2014). Türkiye'de Sosyal Politika ve Koruyucu Aile Hizmet Modeli. *Sosyoekonomi* , 2, 172-192.
- Gökçe, B. (1971). *Kimsesiz Çocuklar Sorunu*. Ankara: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gökçearslan Çifçi, E. (2009). Türkiye'de ve Dünyada Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Yöneli Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi. *Aile ve Toplum* , 53-65.
- Güran Koşar, N. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Çocuk Refahı Alanı*. Ankara: MN Ofset.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hegar, R. L. (1993). Assessing Attachment, Permanence, and Kinship in Choosing Permanent Homes. *Child Welfare* , 4 (72), 367-378.
- Hız, Ö. (2018, Temmuz). *Türkiye'de Çocuk Refahı Kapsamında Koruyucu Aile Hizmeti Denizli İli Örneği* . Sakarya: Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- İlik, B. (2008). Koruyucu Aile Tanıtımı ve Yaygınlaştırma Kampanyası(1998-1999). (N. Erol, Dü.) *Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı* , içinde (17-23).

- K.Toklucu, D. (2018, Şubat). Dezavantajlı Çocukları Topluma Kazandırmak: Türkiye'de Koruyucu Ailelik. *Seta* (225), s. 7-19.
- Kahraman, F. (2007). *Türkiye'de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti: Sakarya ve Kocaeli Örneği*. Sakarya: Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, K. (2007). Türkiye'de Çocuk Kouruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18 (2), 7-19.
- Karatay, A. (2017). Türkiye'de Koruyucu Aile: Kökenleri Gelişimi ve Bugünü. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 389-427.
- Kartal, Ö. (2016). *İslam Hukukunda Koruyucu Aile*. Yozgat: Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi.
- Koç, T. (2016). *Türkiye'de Koruyucu Aile Hizmetinin Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri: Türkiye ve Hollanda Karşılaştırması*. Manisa: Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi.
- Lockwood, K. K., Friedman, S., & Christian, C. W. (2015). Permanency and the Foster Care System. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care*, 45 (10), 306-315.
- Lopez, M., Valle, J. F., Montserrat, C., & Bravo, A. (2013). Factors Associated with Family Reunification for Children in Foster Care. *Child and Family Social Work*, 18, 226-236.
- Nadile, V. S. (1987). Promoting the Integrity of Foster Family Relationships: Needed Statutory Protections For Foster Parent. *Notre Dame Law Review*, 62 (2), 221-238.
- Oral, M., & Tuncay, T. (2012). Ruh Sağlığı Alanında Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rol ve Sorumlulukları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23 (2), 93-114.
- Özbesler, C. (2014). Koruyucu Aile Eğitimleri, Yerleştirme ve İzlem. *Doç. Dr. Şener Koçyıldırım'a Armağan Sosyal Hizmet ve Toplumla Çalışma* (s. 122-128). içinde Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma, Uygulama ve Geliştirme Derneği.
- Özbesler, C. (2009). Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci. *Aile ve Toplum*, 11 (4).
- Özdemir, F. (1996). Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Koruyucu Aile Bakımı (Psiko-sosyal ve Hukuksal Açıdan). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özdemir, N., Sefer, N., & Türkdogan, D. (2008). Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği: "Korunmaya Muhtaç Çocuklar". *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 32 (2), 283-305.
- Özgür, Ö. (2011). Kurum Bakımı Altındaki Çocukları Anlamak ve Onlarla Çalışmak: Bağlanma Teorisinden Bir Bakış. *Social Sciences* , 6 (1), 96-106.
- Özkara, S. (2005). *Toplumun Koruyucu Aile Uygulamasına İlişkin Bilgi Görüş Ve Değerlendirmeleri* . Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Sheafor, B. W., & Horejsi, C. J. (2015). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*. (D. B. Çiftçi, Dü.) Ankara: Nika Yayınevi.
- Simms, M. D., Dubowitz, H., & Szilagyi, M. A. (2000). Health Care Needs of Children in the Foster Care System. *Pediatrics* , 106, 909-918.
- Şahin Saral, H. (1990). "Samsun Korunmaya Muhtaç Çocukların Davranış Sorunları ve Sosyal Hizmetin Müdahale Yaklaşımları". Yaylanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Şenocak, H. (2006). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* (5), 178-228.
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztıp, D., & Özer Özcan, Ö. (2008). Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi;Ulusal Örnekleme Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi* , 19 (3), 235-246.
- Tok, Ö. (1996). Koruyucu Aile Hizmeti Standartları ve Ülkemizdeki Durumu. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi .
- Topal, Ş. (2006). Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı ve Göztemi Açısından İslam Hukukunda Velayet ve Vesayet Yetkisi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* , 6 (3), 249-273.
- Tornacı, N. (2008). Koruyucu Aile Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı. E. N. Erol (Dü.), "SHÇEK'in Çocuklara Yönelik Hizmetinin Yeni Yüzü, Koşuş Yerine Ev Ortamı Çocuk Evleri-Sevgi Evleri". içinde 6, s. 27-28. Ankara: Akara Üniversitesi Çocuk/Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı yayınları.
- Uluç, F. Ö. (1997). *Psiko-Sosyal ve Hukuksal Açidan Koruyucu Aile Bakımı*. Ankara: Atilla Yayıncılık Kitabevi.

Ünal, V. (2015). Dünden Bugüne Kültürümüzde Koruyucu Aile Hizmetleri Üzerine Bazı Değerlendirmeler. *International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic* , 10 (6), 875-900.

Üstüner, S., Erol, N., & Şimşek, Z. (2005). Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* , 12 (3), 130-140.

Vural, B. K., Körükçü, Ö., & Körükçü, G. (2016). An Investigation of Empathy of Foster Family, Turkey. *Universal Journal of Educational Research* , 4 (3), 531-538.

Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 9 (18), 499-525.

Yazıcı, E. (2014). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar. *Çankırı Kara Tekin Üniversitesi İdari ve İktisadi Bilimler Fakültesi Dergisi* , 4 (2), 247-270.

Yeşilkayalı, H. D. (2015). *Koruyucu Aile Bireylerinin Sosyodemografik Özellikleri İle Empatik Becerileri Ve Özgeçilik Durumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi* . Ankara: Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum* , 11 (5), 43-58.

Yurdakul, A. (2016). *Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Kurum Bakımında Kalan Çocuklarla Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Ve Psikososyal Gelişimleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi* . İstanbul: Yüksek Lisans Tezi, İstanbul gelişim Üniversitesi .

İNTERNET KAYNAKLARI

- <https://koruyucu.aile.gov.tr/illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri>, 20.12.2018
- <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/istatistikler/2017-yil-sonu-verileri.pdf>, 15.11.2018
- <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/istatistikler/2017-yil-sonu-verileri.pdf>, 5.11.2018
- <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler>, 05.11.2018
- <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler>, 15.12.2018
- <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler>, 15.12.2018
- <http://nfpaonline.org/page-1105741>, 15.12.2017
- https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachmet_data/file/679320/Foster_Care_in_England_Review.pdf, 06.11.2018
- <http://www.hurriyet.com.tr/haberleri/koruyucu-aile>, 17.01.2018
- <http://www.mynet.com/haber/haberler/koruyucu-aile>, 17.01.2018
- <http://www.milliyet.com.tr/koruyucu-aile/>, 17.01.2018
- <https://www.cnnturk.com/koruyucu-aile>, 17.01.2018
- <https://www.yenisafak.com/gundem/bakan-kayadan-koruyucu-aile-olun-cagrisi-2598876>, 17.01.2018
- <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/istatistikler/2017-yil-sonu-verileri.pdf>, 08.12.2018
- <https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile-aylik-odeme-miktarlari>, 06.12.2018
- <https://koruyucu.aile.gov.tr/koruyucu-aile/hizmet-kapsaminda-saglanan-destekler>, 10.12.2018
- <https://www.theguardian.com/social-care-network/2016/mar/17/foster-placements-stability-children-care-social-work>, 09.01.2019).

Mevzuat Listesi

- 2012 Tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliği
- 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu
- 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu
- 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
- Çocuk Evleri Hakkında Yönetmelik
- Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği
- Devlet Planlama Teşkilatı, 5.Beş Yıllık Kalkınma Planları
- Devlet Planlama Teşkilatı, 7.Beş Yıllık Kalkınma Planları

EKLER

EK-1 Soru Kâğıdı

“UZMANLARIN GÖZÜNDEN TÜRKİYE’DE KORUYUCU AİLE PROGRAMI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME”

Değerli katılımcı, bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yürütülen bir yüksek lisans tezi çerçevesinde ülkemizdeki koruyucu aile programının değerlendirilmesi amacıyla yapılmaktadır. Bu çerçevede, uzmanların koruyucu aile programının nasıl geliştirilip yaygınlaştırılacağına ilişkin önerilerinin; koruyucu aile programına ilişkin algılarının ve süreci nasıl değerlendirdiklerinin bilinmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yer alan soruların tümüne ve içtenlikle cevap vermeniz büyük önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına dayalıdır. Bu form aracılığı ile elde edilecek bilgiler gizli kalacaktır ve sadece araştırma amacıyla / bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Çalışmaya katılıp katılmamak seçiminize bağlıdır. Ayrıca soruları yanıtlarken istemezseniz son verebilirsiniz. Soru formuna adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıdaki kişi ile iletişim kurabilirsiniz:

Araştırmacı: Zühal ŞAHİN - Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Tel: 05073738913- sahinzh@gmail.com

Lütfen aşağıdaki soruları yanıtlayınız. İçten yanıtlarınız için şimdiden teşekkür ederim...

1.Bölüm Sosyo-Demografik Bilgiler

1. Cinsiyetiniz 1)Kadın 2)Erkek

2. Yaşınız

3. Medeni Durumunuz 1) Evli 2)Evli Değil

4.Lisans eğitiminiz hangi alandadır?

Varsa Yüksek Lisans Eğitiminiz hangi alandadır?

Varsa Doktora eğitiminiz hangi alandadır?

2.Bölüm Mesleki Tanıtıcı Bilgi ve Deneyimler

1.Hangi kadro unvanı ile çalışıyorsunuz?

- 1) Sosyal Çalışmacı 2) Psikolog 3) Öğretmen 4) Sosyolog
- 5) Çocuk Gelişimcisi 6) Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğretmeni
- 7) Özel Eğitim Öğretmeni 8) Diğer

2.Statünüz nedir?

- 1) Kadrolu Memur 2) Sözleşmeli Çalışan

3. Koruyucu aile hizmeti 1.kademe eğitimi aldınız mı? 1) Evet 2) Hayır

4. Koruyucu aile hizmeti 2.kademe eğitimi aldınız mı? 1) Evet 2) Hayır

5. Koruyucu aile hizmeti ile ilgili aldığınız eğitimler çalışmalarınızda yarar sağladı mı?

- 1) Evet 2) Hayır

Nasıl bir yarar sağladığı açıklar mısınız?

.....

6. Ne kadar süredir koruyucu aile hizmetini yürütüyorsunuz? (ay/yıl)

7. Yılda ortalama kaç dosya ile çalışıyorsunuz? dosya

8. Koruyucu aile dosyaları dışında doğrudan sorumlu olduğunuz başka alan/lar var mı?

- 1)Evet 2)Hayır

Cevabınız evet ise açıklar mısınız?

.....

9. Sekizinci soruya yanıtınız evet ise, haftalık mesaimin;

.....günü koruyucu aile hizmetine,

.....günü diğer işlere harcıyorum.

3.Bölüm Koruyucu Aile Hizmetini Uygulama Sürecine İlişkin Bilgiler

Aşağıda yer alan her bir ifadeye ilişkin düşüncelerinizi “tamamen katılıyorum; kısmen katılıyorum ve hiç katılmıyorum” seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtiniz. Hemen yanında yer alan açıklama kutusuna seçiminize dair uygun gördüğünüz açıklamaları yazabilirsiniz.

İFADELER	Tamamen katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Hiç katılmıyorum	Açıklama
Koruyucu Aile Mevzuatına İlişkin				
1.Koruyucu aile mevzuatının hizmetin uygulanması sürecinde aktif olarak uygulandığını düşünüyorum.				
2.2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliğinin hizmetin gerekliliklerine cevap verebildiğini düşünüyorum.				
3.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde mevzuattan kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
4.Koruyucu aile hizmetinin evlat edinme hizmeti ile karıştırılmasından kaynaklı güçlükler olduğunu düşünüyorum.				
5.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde devlet tarafından bu alana ayrılan bütçe miktarından kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
6.Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, politikalarında koruyucu aile hizmetine daha çok yer vermesi durumunda hizmetin gelişip yaygınlaşacağını düşünüyorum.				
Koruyucu Aile Seçim Ölçütlerine İlişkin				
7.2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliğinde yer alan “Koruyucu Ailenin Türk				

vatandaşı olması ve Türkiye’de ikamet etmesi” ölçütünü uygun buluyorum.				
8.2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliğinde yer alan “Koruyucu Ailenin 25-65 yaş aralığında bulunması” ölçütünü uygun buluyorum.				
9.2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliğinde yer alan “Koruyucu Ailenin en az ilkokul düzeyinde eğitim almış olması” ölçütünü uygun buluyorum.				
10.2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliğinde yer alan “Koruyucu Ailenin düzenli gelire sahip olması” ölçütünü uygun buluyorum.				
11.Koruyucu aile adaylarından koruyucu aile olabilmeleri için kapsamlı sağlık raporu talep edilmesine ilişkin ölçütü uygun buluyorum.				
12.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde koruyucu aile adaylarından koruyucu aile olabilmeleri için talep edilen belgelerin tamamlanmasından kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
13.Koruyucu aile adaylarından koruyucu aile olabilmeleri için talep edilen belgelerin temin edilmesi noktasında kolaylaştırıcı çalışmaların sağlanması durumunda hizmetin yaygınlaşacağını düşünüyorum. (örneğin protokoller)				
Koruyucu Ailelerinin ve Meslek Elemanlarının Eğitimine İlişkin				
Bu bölümde yer alan 14. ve 15. Sorulara koruyucu aile alanında eğitim almadıysanız yanıt vermeyiniz 16. soruya geçiniz.				

14.Koruyucu ailelere verilen 1.Kademe Eğitimi amacına uygundur.				
15.Koruyucu ailelere verilen 2.Kademe Eğitimi amacına uygundur.				
16.Koruyucu aile adaylarına ve mevcut koruyucu ailelere Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri tarafından başarılı bir şekilde eğitim verilmektedir.				
17.Koruyucu ailelere verilen eğitimlerin hizmetin uygulanması sürecinde olumlu katkıları olduğunu düşünüyorum.				
18.Koruyucu ailelere süreç içerisinde destekleyici ve tamamlayıcı eğitimler verilmesi gerektiğini düşünüyorum.				
19.Koruyucu aile alanında çalışan uzmanlara sağlanacak hizmet içi eğitimlerle hizmetin yaygınlaşıp gelişeceğini düşünüyorum.				
20.Toplumun koruyucu aile hizmetine hazır hale getirilmesi noktasında düzenlenecek bilinçlendirme ve bilgilendirme çalışmaları ile koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılıp geliştirileceğini düşünüyorum.				
21.Koruyucu aile hizmetine medyada yeterince ve doğru bir şekilde yer verilmesi halinde hizmetin yaygınlaşmasına ilişkin hızlı adımlar atılacağını düşünüyorum.				
Ailelerin Yanına Çocuk Yerleştirme ve Uyum Sürecine İlişkin				
22.Koruyucu aile hizmetinden yararlandırılacak çocuğun aile ile tanıştırmadan önce düşüncesinin yeterli düzeyde öğrenildiğini ve çocuğun düşüncesi doğrultusunda				

hareket edildiğini düşünüyorum.				
23.Koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocuğun aile ile uyumunun öğrenilmeye çalışıldığı dönemde, aile ve çocuğa sunulan saatlik, günlük, haftalık izinleri kapsayan toplam iki ayı geçmeyecek şekilde belirlenen sürenin çocuk ve aile açısından uygun olduğunu düşünüyorum.				
24.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde meslek elemanlarının bilgi ve eğitim düzeylerinden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
Koruyucu Ailelerin ve Yanlarına Yerleştirilen Çocukların Desteklenmesine İlişkin				
25.Koruyucu ailelere ödenen aylık bakım ücretini yeterli buluyorum.				
26.Koruyucu ailelere sağlanan olanaklardan aylık isteğe bağlı sigorta primi ödenmesinin uygun olduğunu düşünüyorum.				
27.Koruyucu ailelere ödenen yıllık katlı ödeme miktarlarını ve ödeme dönemlerinin uygun olduğunu düşünüyorum.				
28.Koruyucu aile yanında bakımları sağlanan çocuklara yapılan aylık harçlık ödemesinin yeterli olduğunu düşünüyorum.				
29.Koruyucu aileye aylık bakım ücreti ile birlikte yanlarında bulunan çocuğa verilmek üzere ödenen harçlığın çocukların kişisel gelişimi için kullanıldığını düşünüyorum.				

30.Koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuğa yapılan eğitim, kurs, servis ve diğer olanaklara ilişkin ödemeleri yeterli ve yerinde buluyorum.				
31.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde mevcut koruyucu ailelere sağlanan ekonomik olanakların yetersizliğinden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
32.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde mevcut koruyucu ailelere sağlanamayan sosyal olanaklardan kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
33.Koruyucu ailelere sağlanan ayni ve nakdi yardımların artırılması durumunda hizmetin yaygınlaşacağını düşünüyorum.				
34.Koruyucu ailelere sağlanan ayni ve nakdi yardımlara ilişkin daha fazla tanıtım yapılması durumunda hizmetin yaygınlaşacağını düşünüyorum.				
İzleme ve Denetleme Süreçlerine İlişkin				
35.Koruyucu aile izleme ve denetlemelerine yönelik Genel Müdürlükçe oluşturulmuş izleme standartların yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum.				
36.Koruyucu aile izlemelerinde koruyucu aile biriminde yer alan uzmanlara İl Müdürlükleri tarafından gerekli araç ve gereç desteğinin sağlandığını düşünüyorum.				
37.Koruyucu aile biriminde görevli uzmanlara izlemelerini yönetmeliğe uygun bir şekilde				

yapabilmeleri için yeterli zaman sağlandığını düşünüyorum.				
38.Koruyucu aile izlemeleri açısından mevzuatta belirlenen ilk yıl her ay daha sonraki yıllarda yılda en az dört kez yapılacak izleme sürelerini yeterli ve etkin buluyorum.				
39.Koruyucu aile biriminde yer alan uzmanların aynı zamanda koruyucu aile yanında bakılan çocukların öz aile izlemelerini yapmasını uygun buluyorum.				
40.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde mevcut koruyucu ailelerden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
41.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde biyolojik ailelerden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
42.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde bu alanda aktif hizmet veren meslek elemanlarının sayılarının eksikliğinden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
43.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde toplumun tutum ve ön yargılarından kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
44.Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaşıp gelişmesinde yönetimden kaynaklı güçlükler bulunduğunu düşünüyorum.				
İzin Sürecine İlişkin				
45.Koruyucu aile yanında bakılan çocuğun öz ailesine ve yakınlarına izinli verilmesi sürecinin iyi yapılandırılmış olduğunu düşünüyorum.				

46.Koruyucu aile yanında bakılan çocuğun öz ailesine ve yakınlarına izinli verilmesi sürecinin koruyucu aileler tarafından olumlu karşılandığını düşünüyorum.				
47.Koruyucu ailelerin şehir dışı ve yurt dışı seyahatlerinde yanlarında bakım sağladıkları çocukla birlikte seyahat etmesi için izin almaları sürecinin iyi yapılandırılmış olduğunu düşünüyorum.				
Sözleşmenin Sonlandırılma Sürecine İlişkin				
48.Koruyucu aile hizmetinin sonlandırılmasına ilişkin öngörülen nedenlerin çocuk açısından iyi yapılandırılmış olduğunu düşünüyorum.				
49.Koruyucu aile hizmetinin sonlandırılmasına ilişkin öngörülen nedenlerin aile açısından iyi yapılandırılmış olduğunu düşünüyorum.				
Yurt Dışı Uygulamalarına İlişkin				
50.Koruyucu aile hizmetine ilişkin yurt dışı uygulamaları hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.				
51.İyi yurt dışı uygulama örneklerine ilişkin bilgi sahibi olmam durumunda koruyucu aile hizmetini uygulama sürecinde olumlu katkılar sağlayacağımı düşünüyorum.				
Diğer görüş ve önerilerinizi yazabilirsiniz.				

EK-2 İzin Yazısı

T.C.
ÇALIŞMA, SOSYAL HİZMETLER VE AİLE BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.307115
Konu : Zühal ŞAHİN KAYA

08/08/2018

BAKAN YARDIMCILIĞI MAKAMINA

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünüzün 01/08/2018 tarihli ve 305140 sayılı yazısı ile Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Ankara 3. Kadın Konukevi Müdürlüğü'nde görev yapan ve aynı zamanda Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi olan Zühal ŞAHİN KAYA'nın "Uzmanların Gözünden Türkiye'de Koruyucu Aile Programı Üzerine Bir Değerlendirme" konulu tez çalışmasını Bakanlığın 81 İl Müdürlüğünde koruyucu aile biriminde görev yapan Sosyal Çalışma Görevlilerine uygulayabilme talebinin olumlu değerlendirildiği belirtilmiştir.

Söz konusu çalışmanın, İl Müdürlüklerin koordinasyonunda, yapılacak araştırmaya katılım hususunda katılımcıların gönüllülüğü esas alınarak, elde edilecek kimlik bilgilerinin ve özel hayatın gizliliğine riayet edilerek, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın ve fotoğraf çekimine izin verilmeksizin, katılımcıların kişisel özgürlükleri ve kişilik hakları korunacak ve güvenliklerine zarar gelmeyecek şekilde gerekli tedbirler alınarak, İl Müdürlüklerinin işleyişini ve çalışmasını aksatmayacak şekilde mesai saatleri içerisinde gerçekleştirilmesi koşuluyla, çalışmaya ilişkin sonuçların herhangi bir yerde yayımlanmadan (makale vs.) önce Bakanlık izninin alınması ve araştırma bitiminde tezin bir örneğinin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Başkanlığımıza gönderilmesi koşulları ile uygulanabilmesi hususunda;

Olurlarımızı arz ederim.

Salih BOZKURT
Daire Başkan Yardımcısı

O L U R
08/08/2018

Ayşe ERGEZEN
Bakan Yardımcısı

EK :
1- 1 Sayfa

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için <https://bys.aile.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (Gpkoqdd-WkjT/C-4dNgFy-jgwXPH-s3PFqceJ) kodunu yazınız.

EK-3 Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul İzni

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Bilgi verildi
27.04.18
13829

Sayı : 35853172/ 433 - 1679

16 Nisan 2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 28.03.2018 tarih ve 3016 sayılı yazınız.

Enstitümüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden **Zühal ŞAHİN KAYA**'nın Prof. Dr. Kasım KARATAŞ danışmanlığında yürüttüğü "Uzmanların Gözünden Türkiye'de Koruyucu Aile Programı Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 03 Nisan 2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Öğrenci İşlerine
Yazışmaları Yapıldı
15.04.2018

EK-4 Orijinallik Raporu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih:25. 01. 2019</p> <p>Tez Başlığı: Uzmanların Gözünden Türkiye'de Koruyucu Aile Programı Üzerine Bir Değerlendirme</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 147 sayfalık kısmına ilişkin, 25/01/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 7 'dir.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç 4- ☐ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">25. 01. 2019</p> <p>Adı Soyadı: ZÜHAL ŞAHİN KAYA</p> <p>Öğrenci No: N14225322</p> <p>Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET</p> <p>Programı: SOSYAL HİZMET</p>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p>UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;"> <hr/> Prof. Dr. Kasım KARATAŞ </p>

